

B-PROJECT UITBOUWEN EN IMPLEMENTATIE VAN IKZ VOOR STATISTIEK IN VLAANDEREN

KWALITEITSMANAGEMENT VAN OFFICIËLE STATISTIEKEN IN DE PRAKTIJK

**Dr. Jarl K. Kampen
Prof. dr. Geert Bouckaert**

**Rapport
D/2005/10106/016**

Juni 2005

**algemeen secretariaat
steunpunt beleidsrelevant onderzoek bestuurlijke organisatie vlaanderen**
E. VAN EVENSTRAAT 2 C - B-3000 LEUVEN - BELGIE
Tel: 0032 16 32 36 10 - Fax: 0032 16 32 36 11 - E-mail: sbov@soc.kuleuven.ac.be
www.steunpuntbov.be

Voorwoord

In het kader van het schrijven van dit rapport bezocht ik op 8 februari 2005 CBS-Voorburg en op 16 februari CBS-Heerlen; de Nationale Bank van België op 21 februari te Brussel; op 28 februari en 1 maart het EIPA seminar *Intrastat Data Collection Solutions: How New (and Old) Member States Could Benefit from the First 12 Years of Intrastat Experience* in Maastricht; the *Office of National Statistics* op 10 en 11 maart in Londen; DESTATIS op 21 en 22 maart in Wiesbaden; en de IO-studiedag *Modernisering van de controlepiramide in België*, 12 mei te Brussel. Dit rapport kon niet worden geschreven zonder de hulp van experts op het gebied van kwaliteitsmanagement van officiële statistieken in binnen- en buitenland. De hulp die ik kreeg bij de verschillende werkbezoeken is van onschatbare waarde geweest. De volgende personen wil ik daarom met name bedanken: dhr. Joris Nobel, dhr. Max Booleman, dhr. Richard Hijlkema, dhr. Theo Huys en dhr. René Bonnie (CBS Nederland); dhr. Jean Paul Vonck (Nationale Bank van België); dhr. Peter Brand (NEC Computers International BV, NL); dhr. James Danman, mvr. Katie Fisher, dhr. Frank Nolan en dhr. Ian Ellis (ONS); mvr. Nicola Jörger, mvr. Sabine Köhler, dhr. Bernhard Veldhues, dhr. Hans-Theo Speth en dhr. Thomas Körner (DESTATIS). Ten overvloede nog de vermelding dat alle fouten en incorrectheden in het voorliggende manuscript de verantwoording van de auteurs draagt.

Dr. Jarl K. Kampen
Process consultant
Instituut voor de Overheid

Inhoudsopgave

1	Inleiding	7
1.1	Wat is een officiële statistiek?	7
1.2	Normatieve raamwerken	9
1.2.1	Verordening (EG) nr. 322/97 (Statistical Law) . .	9
1.2.2	Wet van 4 juli 1962 betreffende de openbare statistiek	12
1.3	Kwaliteitsbewaking van officiële statistieken	14
1.3.1	Het atomaire productieproces van statistieken . .	14
1.3.2	Modellen voor integrale kwaliteitszorg	18
1.3.3	Kennismanagement	20
1.3.4	Interne controle, interne en externe audit	22
1.4	Problemen in gedecentraliseerde statistische systemen . .	25
2	Het Centraal Bureau voor de Statistiek	29
2.1	Opdracht, gezagspositie en middelen	29
2.2	Het kwaliteitsbeheersingssysteem	31
2.2.1	Het algemene kader (INK, VIR)	31
2.2.2	De specifieke uitwerking	34
2.3	Controle en audit	37
2.4	Toekomstvisie van het CBS	40
3	Office for National Statistics	43
3.1	Opdracht, gezagspositie en middelen	43
3.2	Het kwaliteitsbeheersingssysteem	46
3.2.1	Vertrouwen en waarde als grondslagen	46
3.2.2	De twaalf protocollen	48
3.3	Controle en audit	52
3.4	Toekomstvisie van het ONS	54

4	Bundesamt für Statistik	59
4.1	Opdracht, gezagspositie en middelen	59
4.2	Het kwaliteitsbeheersingssysteem	62
4.2.1	De verhouding tussen DESTATIS en de Länder	62
4.2.2	Qualitätsoffensive Statistik	63
4.2.3	Qualitätsbericht zur Statistik	64
4.3	Controle en audit	66
4.4	Toekomstvisie van DESTATIS	67
5	Richtpunten voor de Vlaamse overheid	69
5.1	De tien fundamentele principes voor officiële statistieken	69
5.2	Internationale ontwikkelingen	71
5.2.1	European Statistics Code of Practice	71
5.2.2	ISO 20252	74
5.3	Kenmerken van het huidige Vlaamse statistisch systeem	75
5.3.1	Bronnen van Vlaamse officiële statistieken	75
5.3.2	Gevolgen van het houden van de status quo	77
5.4	Stappen van het verbeteringstraject	78
5.4.1	Partiële virtuele centralisatie (branding)	78
5.4.2	Virtuele centralisatie (kwaliteitsbeheersing)	79
5.4.3	Fysieke centralisatie (excellentiemanagement)	80
5.5	Samenvatting van advies	80

Lijst van gebruikte afkortingen

ABB	administratie Buitenlands Beleid
APS	Administratie Planning en Statistiek
BNP	Bruto Nationaal Product
B.S.	Belgisch Staatsblad
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CCS	Centraal Commitee voor de Statistiek
CN8	Eurostatcode ter identificatie van goederen en diensten
COO	departement Coördinatie
CORVE	Coördinatieceel Vlaams e-Government
DIV	dienst Investeren in Vlaanderen
DONS	<i>Director of ONS</i>
EC	Europese Commissie
EFQM	<i>European Foundation for Quality Management</i>
EG	Europese Gemeenschap
EU	Europese Unie
ESR 1995	Europese standaard voor opmaak nationale en regionale rekeningen
EVA	Extern Verzelfstandigd Agentschap
FDNS	<i>Framework Document National Statistics</i>
FDONS	<i>Framework Document Office for National Statistics</i>
FOD	Federale Overheidsdienst
FRED	Functionele Regionale Databank
GSS	<i>Government Statistical Service</i>
HPS	<i>Head of Profession for Statistics</i>
HRS	Hoge Raad voor de Statistiek
IKZ	Integrale kwaliteitszorg
INK	Instituut voor Nederlandse Kwaliteit
INR	Instituut voor Nationale Rekeningen
IVA	Intern Verzelfstandigd Agentschap
(KBVOS	Kruispuntbank voor Vlaamse Officiële Statistieken)
KPI	<i>key performance indicator</i>
MIS-WVC	Management Informatie Systeem van het WVC
NIS	Nationaal Instituut voor Statistiek
NSCP	<i>National Statistics Code of Practice</i>
NS	<i>National Statistics</i> (kwaliteitsmerk in het VK)
ONS	<i>Office for National Statistics</i>
PSI	Producent Statistische Informatie

RSS	<i>Royal Statistical Society</i>
SD	<i>Sources Directorate</i>
SLA	<i>Service Level Agreement</i>
SOX	Sarbanes-Oxley wet (Amerikaans financieel beheersingssysteem)
SSL	<i>Standard Service Level</i>
SW	Verordening (EG) nr. 322/97
TQM	<i>Total Quality Management</i>
UN	<i>United Nations</i> (Verenigde Naties)
VAT	<i>Value Added Tax</i> (BTW)
VIES	<i>VAT Information Exchange System</i>
VIR	Voorschrift Informatie Rijksdienst
VK	Verenigd Koninkrijk
VRIND	Vlaamse Regionale Indicatoren
VSMP	Vlaams Statistisch Meerjarenprogramma
ZBO	Zelfstandig Bestuursorgaan

Hoofdstuk 1

Inleiding

Previously, official statistics were supplied mainly to ministries of industry and finance; to planning commissions and to ministries of trade; and to the most traditional users, the ministries of agriculture, transportation and labour. Today the body of users has expanded to include departments that look after natural environment, housing, welfare, education, health, justice and energy. In addition, official statistics are now used by large businesses ... and by the general public as well.

Handbook of Statistical Organisation, United Nations, 2003, p. 2.

1.1 Wat is een officiële statistiek?

Cijfers, indicatoren en statistieken hebben een toenemende invloed op beleidskeuzes. De data die worden gebruikt in beleidskeuzes vallen uiteen in twee soorten. Enerzijds betreffen zij statistieken en cijfers rond bvb. nationale economische prestaties (conjunctuur, BNP, buitenlandse han-

del, enz.), socio-demografie, socio-geografie, alsook budget, input, proces en output (in het bijzonder KPI's i.e. *key performance indicators*) van diensten en administraties: de zgn. "harde" indicatoren. Anderzijds gaat het om gegevens uit klantentevredenheidspeilingen en burgersurveys die betrekking hebben op bvb. ervaren leefkwaliteit en meningen over en beoordelingen van aspecten van de overheid in termen van tevredenheid en vertrouwen: de zgn. "zachte" indicatoren¹. In tegenstelling tot de harde indicatoren hebben zachte indicatoren een subjectieve component als gevolg van de zelfrapportering door burgers.

Het begrip "statistiek" wordt door de officiële instellingen die zich met het verzamelen en formuleren ervan bezighouden niet precies gedefinieerd. Van Dale's woordenboek stelt:

- 1) Leer en methode om door middel van cijfers inzicht te krijgen in massale verschijnselen, met name van maatschappelijke, economische en natuurwetenschappelijke aard en van het weergeven van de resultaten in tabellen en grafieken. 2) Uitkomst van een onderzoek als bij 1.

Het gebrek aan een eenduidige definitie wordt ook vastgesteld in de *Aanbevelingen Statistisch Productieproces* van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap (Administratie Planning en Statistiek):

Statistiek ... is een verzamelterm voor verschillende technieken die het mogelijk maken om data (cijfergegevens) of verbanden tussen data te beschrijven en samen te vatten. Maar ook de originele data zelf krijgen wel eens de benaming "statistieken" mee.

De vierde editie van het gezaghebbende handboek *Statistical Theory* van B. W. Lindgren² definieert een statistiek volgens:

A *statistic* is a function of the observations in a sample.

Volgens deze definitie vallen het consumentenvertrouwen (gebaseerd op een steekproef van Belgische burgers) en de peilingen van de conjunctuurbarometer (gebaseerd op een steekproef van 5.000 Belgische bedrijven) onder het begrip statistiek, terwijl het jaarlijks aantal verkeersdoden en

¹Bouckaert, G. & S. Van de Walle (2003). Comparing measures of citizen trust and user satisfaction as indicators of 'good governance': Difficulties in linking trust and satisfaction indicators, *International Review of Administrative Sciences* **69(3)**: 329-344.

²B. W. Lindgren (1993), *Statistical theory*, New York: Chapman-Hall, p.199

de resultaten van een volkstelling er in strikte zin geen zijn. Dat is natuurlijk in de praktijk niet houdbaar. Maar voor het begrip “officiële statistiek” is de eenduidigheid zo mogelijk nog geringer. In dit rapport hanteren we de volgende definitie:

Een officiële statistiek is een cijfer dat als input dient in beleidsformulering en -evaluatie.

Zoals we in de volgende hoofdstukken zullen zien wordt deze definitie impliciet gehanteerd door gevestigde statistische agentschappen als Eurostat, het CBS, het ONS, en DESTATIS. Echter, cijfers die in strikte zin enkel te maken hebben met de overheidsboekhouding zullen we binnen het bestek van dit rapport bespreken voor zover zij betrekking hebben op de taakstelling van een statistisch agentschap zoals voornoemde.

1.2 Normatieve raamwerken

1.2.1 Verordening (EG) nr. 322/97 (Statistical Law)

Op Europees niveau is het Bureau voor de Statistiek van de Europese Gemeenschappen, kortweg Eurostat, belast met de ontwikkeling van een geheel van normen en methoden aan de hand waarvan in de Europese Gemeenschap onpartijdige, betrouwbare, relevante en kosteneffectieve statistieken kunnen worden geproduceerd, en voor het ontsluiten van deze statistieken ten bate van de Instellingen van de Gemeenschap, de regeringen van de lidstaten, de sociale en economische actoren, de academische kringen, en het publiek in het algemeen³. Verordening (EG) nr. 322/97, bekend als Statistical Law of Statistiekwet (SW), legt aan de communautaire instantie van EU-lidstaten die zich met de productie van communautaire statistieken bezighoudt, taken en verplichtingen op. De basisverordening verstaat onder communautaire statistiek (SW art. 2):

Kwantitatieve, geaggregeerde en representatieve informatie die wordt verkregen door het verzamelen en systematisch verwerken van gegevens welke bij de uitvoering van het statistisch kaderprogramma van de Gemeenschap worden geproduceerd door de nationale instanties (i.e. de nationale instituten voor de statistiek en andere instanties die door de lidstaten met de productie van communautaire statistieken belast zijn) en de communautaire instantie.

³Zie verordening (EG) nr. 281/97, art. 4

Belangrijk is om op te merken dat Eurostat geaggregeerde gegevens verzamelt, terwijl de nationale statistische agentschappen als regel *records* (i.e. individuele gegevensbestanden) verwerken. Het communautair statistisch programma waarover in het artikel wordt gesproken is het raamwerk voor de productie van alle communautaire statistieken, en wordt voor een periode van ten hoogste vijf jaren vastgesteld door de Raad van de Europese Unie (SW art. 3). Het programma bevat de volgende onderdelen (SW art. 4):

1. een motivatie van de geplande maatregelen met het oog op de doelstellingen van het communautaire beleid,
2. nauwkeurig omschreven doelstellingen met resultatenprognose,
3. wijze en duur van de uitvoering van de maatregelen plus een beschrijving van de taken van nationale en communautaire instanties,
4. aanwijzingen hoe de last voor respondenten kan worden beperkt,
5. kosten/batenanalyse rekening houdend met de financiële lasten voor de Gemeenschap en de afzonderlijke lidstaten,
6. de internationale statistische aanbevelingen die in acht moeten worden genomen.

De Statistiekwet kent een compleet hoofdstuk over de beginselen van statistiekverzameling, met ruime aandacht voor een deontologische code (art. 10):

Teneinde zowel op deontologisch als op professioneel gebied de best mogelijke kwaliteit te garanderen zullen communautaire statistieken op basis van de volgende beginselen worden geproduceerd: *onpartijdigheid* (d.w.z. zonder inmenging van politieke of andere belangengroepen), *betrouwbaarheid* (opgesteld op een wijze die een zo getrouw mogelijk beeld geeft van de realiteit die moet worden weergegeven), *relevantie* (er moet een duidelijk vastgestelde beleidsbehoefte binnen de Gemeenschap bestaan), *kosteneffectiviteit* (arbeidsbelasting en kosten moeten in verhouding staan tot de nagestreefde resultaten), *statistische geheimhouding* (met bescherming van de privacy) en *transparantie* (respondenten hebben recht op informatie over het gebruik van de data en de beschermingsmaatregelen die zij genieten).

De precieze inhoud van het statistisch werkprogramma voor de periode 2002-2007 is te lezen in het *Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen Nr. C 75* van 26 maart 2002. Hij is gegrondvest op drie beleidsprioriteiten: de Economische en Monetaire Unie, de uitbreiding van de Europese Unie, en de concurrentiepositie, duurzame ontwikkeling en sociale agenda. Meer specifieke onderdelen van de meerjarenplanning hebben betrekking bijvoorbeeld op de ontwikkeling van stabiele en flexibele indicatoren inzake globalisering, uitbreiding van de dekking van de communautaire vervoersstatistieken tot alle vervoerswijzen, intensivering van de uitvoering van de verordening inzake het Europees systeem van rekeningen (ESR 1995), opzetten van een doelsysteem voor Europese loonkostenstatistieken, het ontwikkelen van een coherente strategie die de beschikbaarheid van een complete set indicatoren voor alle sociale gebieden garandeert, het versterken van de infrastructuur voor het basisstelsel van volksgezondheidsstatistieken, ontwikkeling van een algemeen kader voor de meting van de kennismaatschappij, de ontwikkeling van benaderingen en methoden voor de meting en bewaking van mensenrechten en goed bestuur in landen gesteund door de EU, enz., enz., enz.

Het aantal statistieken dat onder verordening van de Europese Commissie wordt verzameld is dermate veelomvattend dat een uitgebreide wetgeving is voorzien met betrekking tot de specifieke beleidsvelden waarvoor de data worden verzameld⁴. Bijvoorbeeld, omdat sedert de oprichting van de EEG en met name sedert het Verdrag van Maastricht de Interne Markt centraal staat in de beleidsprioritisering van de EC is op het gebied van dienst- en goederenverkeer tussen lidstaten en daarbuiten een specifieke databank opgericht, Intrastat, die de afgelopen 12 jaar gegevens verzamelt die vóór de realisering van de Interne Markt in 1992 door de nationale douane instanties werden opgetekend. Veror-

⁴In totaal gaat het om minstens driehonderd verschillende verordeningen, waaronder nr. 2494/95, 2214/96, 2602/2000 en 1921/2001 (m.b.t. de geharmoniseerde consumenten prijs index), 2020/2001 (nomenclatuur externe handelsstatistieken), 2150/2001 (netto massa), 58/97 (structurele bedrijfsstatistieken), 3037/90 (classificatie economische activiteiten binnen EU), 3696/93 (classificatie producten per activiteit), 1999/297/EC (statistische infrastructuur met betrekking tot audio-visuele sector), 2163/2001 (vervoer op de weg), 577/98 (survey arbeidspotentieel), 571/88 (survey agrarisch ondernemers), 96/411/EC (agrarische statistieken), enz. enz. Het *National Statistics Work Programme 2002/03-2004/05* van het ONS geeft in Annex B een summier overzicht, terwijl een uitgebreide lijst kan worden gekocht via epp.eurostat.cec.eu.int, CD-ROM "Stalex 1998-2002", die alle wetgeving voor de jaren 1998 tot 2002 geeft (ongeveer 35 wetten per jaar).

deningen (EG) 638/2004 en 1982/2004 hebben betrekking enkel en alleen op de door nationale statistische agentschappen te verzamelen handelsgegevens. Een andere belangrijke kaderwetgeving is verordening (EG) nr. 2223/96 (ESR 1995), dat methoden voor gemeenschappelijke normen en definities bestemd voor het opstellen van (nationale) statistische rekeningen en tabellen instelt. Naast de verordeningen met een bindend karakter voor alle EU lidstaten heeft de Europese Commissie met de oprichting van de *Regional* en de *Urban Audit* twee databases ontwikkeld die, hoewel van oorsprong vrijblijvend, steeds bepalender worden voor de gegevensverzameling van Eurostat. Het behoeft geen verder betoog dat de Europese vraagstelling naar officiële statistieken in grote mate de nationale prioriteiten op het gebied van gegevensverzameling bepaalt.

1.2.2 Wet van 4 juli 1962 betreffende de openbare statistiek

De Belgische statistiekwet dateert van 1962 en werd sedertdien drie maal aangepast: in 1985, 1994, en opnieuw op 2 januari 2001 ter organisatie van de laatste algemene socio-economische telling volgens de klassieke methode op 1 oktober 2001. Het eerste artikel van de wet luidt (zie Bijlage):

De Koning kan doen overgaan tot statistische onderzoeken betreffende de demografische, economische en sociale toestand van het land, een Gemeenschap of een Gewest.

De wet voorziet in de meest elementaire regelgeving ten aanzien van het verzamelen van nationale statistieken. In de wet wordt een centrale rol toebedeeld aan het Nationale Instituut voor de Statistiek (NIS) voor het verzamelen en ontsluiten van deze statistieken (zie art. 24ter §1, art. 24 quater §1). De opdracht van het Nationaal Instituut voor de Statistiek (NIS) is verder vastgelegd in een aantal bindende internationale teksten en Europese regelgevingen⁵. Drie woorden vatten de basisopdracht van het NIS samen: verzamelen, verwerken en verspreiden van cijfergegevens over de Belgische maatschappij. Het NIS verzamelt kwalitatieve informatie, die het controleert, ordent, op haar waarschijnlijkheid test, en samenbrengt in globale en anonieme tabellen. Voor de uitoefening van deze basisopdracht stelt het NIS volgende doelstellingen voorop:

⁵Zie www.statbel.fgov.be/info/home_nl.asp

- zijn wettelijke opdracht correct uitvoeren met oog voor snelheid, regelmaat en kwaliteit bij het verzamelings- en het verwerkingsproces en in de verspreiding van de statistische informatie,
- optimaal benutten van de grote hoeveelheid statistische informatie,
- de vraag naar statistieken beter kennen om vanuit deze benadering, het statistiekaanbod aan te passen,
- de basisstatistieken verbeteren en het gemis eraan opvullen,
- bewaren van de kwaliteit van de statistische informatie en deze verbeteren door valorisatie en controle,
- optimale aanwending van menselijke en financiële middelen via een kostprijsbewaking van de statistiek,
- optimaal gebruik maken van bestaande administratieve bestanden om maximaal administratieve vereenvoudiging, vermindering van lasten en kosten voor ondernemingen en particulieren te realiseren.

In de realiteit staan echter (minstens) drie instanties in voor de aanmaak van communautaire statistieken: het NIS, het Instituut voor Nationale Rekeningen (INR) en de Nationale Bank van België. De formele coördinatie valt toe aan de Hoge Raad voor de Statistiek (HRS), die de toepassing van de nationale en Europese reglementeringen inzake de statistiek verzekert (B.S. 31.03.1998).

Tekenend voor de staat van het Belgische statistische systeem is dat op dit ogenblik weliswaar een federaal geïntegreerd statistisch meerjarenprogramma wordt uitgewerkt met het doel aan de Europese richtlijnen te voldoen, doch dat dit programma (nog) niet is gefinaliseerd⁶. Onduidelijk is ook welke data er in België worden verzameld. In theorie moet elke openbare dienst, zij het nationaal, gewestelijk, gemeenschaps, provinciaal of gemeentelijk, aan het NIS kenbaar maken dat zij heeft besloten gegevens in haar bezit statistisch te verwerken (art. 14bis, §2), en zou een inventaris van deze statistieken jaarlijks beschikbaar worden gesteld aan de HRS (art. 14bis, §4). De Vlaamse overheid heeft echter geen toegang tot die inventaris, zo zij bestaat, en tracht binnen een eigen

⁶Zie de beleidsnota van minister-president Yves Leterme, *Vlaamse statistieken, indicatoren en toekomstverkennde studies voor het regeeringsbeleid 2004-2009*, www2.vlaanderen.be/ned/sites/regering/beleidsnotas2004/index.htm, p. 9.

Vlaams Statistisch Meerjarenprogramma (VSMP), met behulp van een begin jaren negentig opgestarte metadatabank (FRED) en de APS website (aps.vlaanderen.be), een “relatief volledig inzicht in het beschikbare aanbod van statistische cijferreeksen” te bekomen⁷.

Dat deze situatie veel te wensen overlaat is duidelijk, en we zullen daarop in paragraaf 1.4 kort en in Hoofdstuk 5 uitgebreid terugkomen. Toch willen we niet nalaten te vermelden dat er in recente jaren ook belangrijke verbeteringen zijn geboekt. Bijvoorbeeld, de Kruispuntbank voor Ondernemingen, ongeacht zijn moeizame opstartfase, biedt bedrijven op termijn de mogelijkheid om relatief eenvoudig aan BTW, VIES en Intrastat verplichtingen te voldoen. Dergelijke initiatieven kunnen, mits zij in hoge mate politiek worden gesteund, het Belgisch én het Vlaams statistisch systeem in belangrijke mate verbeteren.

1.3 Kwaliteitsbewaking van officiële statistieken

1.3.1 Het atomaire productieproces van statistieken

Op de weg van bron naar beleid doorlopen cijfers een zestal stappen: formulering, implementering, meting, analyse, interpretatie/validatie en valorisatie. Bij elk van deze stappen horen een actie, doel en risico; zie Tabel 1. Integrale kwaliteitszorg (IKZ) van officiële statistieken heeft betrekking op de problematiek die bestaat in de eerste vier fasen zoals hierboven beschreven: formulering, implementering, meting en analyse. We zullen e.e.a. illustreren aan de hand van de praktijk van de Intrastat dataverzameling (zie paragraaf 1.2.1).

De eerste stap bestaat uit de formulering van het cijfer i.e. statistiek of indicator, met de doelstelling een bepaalde kwaliteit (bvb. input bij een productieproces, kwaliteit van dienstverlening, enz.) te kwantificeren (d.w.z., een uniek cijfer toekennen aan een unieke kwaliteit). Het grootste risico dat wordt gelopen is dat de geformuleerde kwantiteit een gebrekkige maat is van de betreffende kwaliteit, m.a.w., het cijfer is niet valide. Bijvoorbeeld, bedrijven moeten de goederen en diensten die zij leveren opgeven in de zgn. CN8 codering⁸. Omdat echter een product

⁷*idem*, p.8

⁸Verordening (EG) Nr. 2658/87

Tabel 1 – Acties, doelen en risico's bij het opstellen van beleidsstatistieken

Stap	Actie	Doel	Risico
1.	Formuleren	Kwantificeren van kwaliteit	– Validiteit – Vergelijkbaarheid
2.	Implementeren	(Idem)	Non-coöperatie
3.	Metten	(Idem)	– Systematische meetfouten – Random meetfouten
4.	Analyseren	Datareductie	Methodologische fouten
5.	Valideren	Beoordeling en neerslag van de resultaten	– Selectiebias – <i>Hineininterpretierung</i>
6.	Valoriseren	Formuleren van beleid	– Verticale klassering – Non-openbaarheid

met één jaar garantie niet hetzelfde is als het product met twee jaar garantie, voeren veel bedrijven goederen in als diensten (en vice versa). Onduidelijkheid bestaat ook wanneer het gaat om het verschil tussen bvb. kalfs- en rundvlees, waarover weliswaar binnen de Europese Unie een normering bestaat, maar niet in de gehele wereld. Een tweede risico is dat de gekozen kwantiteit niet vergelijkbaar is met andere maten. Als gevolg van de in de nationaal historische context opgestelde reglementen m.b.t. de douane gebruiken afzonderlijke lidstaten vaak een intern systeem dat afwijkt van het Intrastatsysteem.

In een tweede stap moet de indicator in de gekozen operationalisering worden geïmplementeerd bij de betreffende Producent van Statistische Informatie (PSI), waarbij het risico op non-coöperatie reëel is. Vanuit het bedrijfsleven wordt de klacht gehoord dat de statistieken die Intrastat verzamelt voor de bedrijven weinig of geen toegevoegde waarde hebben, en dat er daarom weinig animo bestaat om de data correct aan te leveren. Geschikte software (zoals bvb. het Italiaanse *Intr@Web Online/Offline*, het Nederlands CBS-IRIS systeem) met ingebouwde help-routine's en defaultmogelijkheden kan helpen de data op een voor de bedrijven comfortabeler manier in te voeren, wat uiteraard ook de datakwaliteit ten gunste komt. Maar idealiter zou de gegevensverzameling een win-win situatie moeten opleveren voor de PSI en voor het statistisch agentschap, die daar in het geval van de Intrastatdata bijvoorbeeld voor kan zorgen door het verstrekken van handelsstatistieken met betrekking tot de sector waarin het deelnemende bedrijf actief is. Dit systeem wordt in België gehanteerd door de Nationale Bank ten aanzien van de bedrijven die deelnemen aan het opstellen van de conjunctuurparameter, en door Oostenrijk m.b.t. tot de bedrijven die de Intrastat-enquête invullen⁹. De motivatie voor lidstaten om aan de Intrastat verplichtingen te voldoen kan wellicht ook worden vergroot wanneer duidelijk wordt dat de data zullen worden gebruikt om de concurrentiepositie van Europa te versterken en de handelsinfrastructuur in het algemeen te verbeteren.

Vervolgens moet het cijfer worden gemeten door het te onttrekken

⁹Daarbij spelen allerlei privacy-overwegingen uiteraard ook een rol. Bijvoorbeeld, in een sector waar maar drie bedrijven actief zijn (zoals telecommunicatie, energievoorziening) betekent het vrijgeven van handelstatistieken in feite het vrijgeven van de bedrijfsgegevens van de directe concurrentie, en kunnen de gegevens derhalve niet worden gepubliceerd. Artikel 2, lid b), van de Belgische statistiekwet van 1962 voorziet dat "Het NIS ... statistieken [mag] publiceren of aan derden mededelen, behalve indien, ingevolge het beperkte aantal aangevers, de onthulling van individuele toestanden mogelijk is."

aan bestaande databanken of te produceren in surveyonderzoek, met het risico van systematische (bvb. context en methode effecten, steekproef-vertekening) en/of random (steekproef) meetfouten. Software die PSI's helpt bij het opgeven van hun Intrastat declaratie heeft vaak routine's ingebouwd die anomalieën in de gegevensinvoer detecteren, zoals een paard van 1kg, of 100g diamanten tegen een opgegeven waarde van 10 euro; dit zijn zogenaamde *front-end* en *back-end checks*. Systematische fouten kunnen op die manier voor een deel worden voorkomen. Niettemin bestaat in veel lidstaten onduidelijkheid over de nonresponse m.b.t. de Intrastat dataverzameling en is er dus sprake van steekproefvertekening (nog los van de incorrectheden bij de gegevensinvoer).

De vierde fase bestaat uit de analyse van de gegevens, met het doel de data te reduceren tot bvb. steekproefgemiddelden en correlaties van de cijfers, indicatoren en/of statistieken. Daar bestaat het risico van methodologische fouten, zoals het gebruik van metrische analyse technieken op categorische uitkomsten (i.e. onjuiste keuzes van modellen), kapitalisering op kans, enz. Binnen de Intrastatdeclaratie lijkt de zgn. *statistical value*¹⁰ het meest gevoelig voor fouten in de berekening. Met betrekking tot de invoer van de landen buiten de EG, is de *statistical value* gelijk aan de waarde van de goederen in euro op de plaats waar en het tijdstip waarop de goederen de EU ingingen (met inbegrip van vervoer en verzekeringskosten tot de grens van het land waar de goederen de EU ingingen). Voor de uitvoer naar de landen van buiten de EG is de statistische waarde de waarde op de plaats waar en het tijdstip waarop de goederen de EU-lidstaat verlieten. Aangezien vervoer en verzekeringskosten voor binnenlands vervoer en buitenlandse handel gewoonlijk niet gescheiden zijn, wordt volstaan met een schatting voor het berekenen van de statistische waarde. De procedure om tot die schatting te komen verschilt tussen de lidstaten.

De laatste twee fasen vallen effectief buiten de verantwoordelijkheid van het statistisch agentschap. In de vijfde fase moeten de resultaten van de analyse worden geïnterpreteerd. Het doel is de informatie te onttrekken aan het opgetekende cijfermateriaal in termen van de beleidskwestie waarvoor de cijfers als input dienen. Hier bestaat het risico dat de beleidskwestie de selectie van statistieken gaat beïnvloeden en het verschijnsel van *Hineininterpretierung* ontstaat. Als de statistieken deel uitmaken van een regelmatig gepubliceerde reeks is het risico op selec-

¹⁰Zie www.cbs.nl/en/service/respondents/list-of-concepts.htm

tiebias uiteraard beperkt.

In de zesde en laatste fase wordt de rapportering gevaloriseerd in termen van beleidsinput en bestaan de risico's dat de gegevens niet openbaar worden gemaakt of verticaal worden geklasseerd. Directe publicatie van cijfers via Internet en/of de pers, behalve in die gevallen voorgeschreven door art. 2, lid b van de Belgische statistiekwet, vormt de meest adequate remedie tegen deze risico's.

1.3.2 Modellen voor integrale kwaliteitszorg

Het *Total Quality Management* paradigma betekent een vaarwel aan de klassieke manier van functioneren van bureaucratieën, waar het Weberiaanse principe dat een bureaucratie ernaar streeft de superioriteit van zijn bestuurders te verhogen door hun kennis en intensies geheim te houden, wordt verlaten. In plaats daarvan wordt er gestreefd naar¹¹:

1. het verlaten van de focus van een bureaucratie op organisationele stabiliteit en repetitieve interne processen, ten voordele van het adopteren van een focus op klanten en op flexibiliteit,
2. het verlaten van het autocratische beslissingsmodel ten voordele van meer betrokkenheid van werknemers en klanten bij het ontwikkelen van ideeën en verbeteringsstrategieën,
3. het verlaten van een star producentgericht productiemodel ten voordele van efficiënte processen met maximale toegevoegde waarde voor de klanten én organisatie.

Een kwaliteitsmanagementmodel zoals bvb. EFQM heeft het voordeel dat hij bepalend is voor de bedrijfscultuur van een organisatie (bvb. een statistisch agentschap), omdat ze het systematisch verbeteren van de organisatie (en dus ook de kwaliteit van de dienstverlening en de producten) centraal stelt. Anderzijds vormt culturele inertia het belangrijkste obstakel voor een organisatie om verbeterprocessen, zoals *Business Process Re-engineering*, in te voeren¹². De cultuur van een organisatie moet dus

¹¹Bennet, D. & A. Bennet (2003). The rise of the knowledge organisation. In: C. W. Holsapple (Ed.), *Handbook on knowledge management*, New York: Springer Verlag.

¹²*idem*

in beginsel al receptief zijn ten opzichte van moderniseringsprocessen. Een gezonde organisatie heeft dan ook de volgende kenmerken¹³:

1. *Aanpassingsvermogen*. Het vermogen als organisatie problemen te kunnen oplossen en flexibel te kunnen in spelen op veranderende eisen van de omgeving,
2. *Identiteit*. Kennis en inzicht bij de leden van de organisatie met betrekking tot de bestaansredenen van de organisatie, zijn doel- en taakstellingen,
3. *Realiteitszin*. Het vermogen om uit te zoeken, adequaat te percipiëren, en correct te interpreteren wat de eigenschappen zijn van de omgeving van de organisatie, in het bijzonder ten aanzien van de eigenschappen die relevant zijn voor het functioneren van de organisatie,
4. *Integratie*. De verschillende onderdelen van de organisatie moeten geen conflicterende of tegengesteld gerichte doelstellingen hebben.

Moderne organisaties formuleren daarom een missie, waarin elementen van de identiteit en doelstellingen worden verwerkt tot een kernachtige frase. Bijvoorbeeld, de missie van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) in Nederland is “het samenstellen en publiceren van onbetwiste, samenhangende, actuele statistische informatie die relevant is voor praktijk, beleid en wetenschap.” Een logistieke bijkomstigheid is dat het CBS daarom niet zelf de maaltijden van zijn werknemers verzorgt, maar het uitbaten van de kantine heeft uitbesteed aan een privaat cateringbedrijf.

Als regel hebben kwaliteitsmanagementmodellen ontwikkeld in de private sector aanpassingen nodig om bruikbaar te zijn voor overheidsadministraties¹⁴. Het probleem is dat overheidsadministraties “diensten” leveren, en die onderscheiden zich van “goederen” door het feit dat zij *intangibile* (i.e. niet tastbaar), *inseperable* (i.e. niet zonder klant kunnen worden geproduceerd), *heterogeneous* (i.e. vele modaliteiten aannemen) en *perishable* (i.e. niet kunnen worden gestockeerd en geïnventariseerd) zijn. In tegenstelling tot “diensten” zijn officiële statistieken echter wél

¹³Deze kenmerken werden in 1962 al neergelegd door W. G. Bennis. Zie Schein, E. H. (1988), *Organisational psychology (3rd edition)*, New York: Prentice-Hall, p. 232.

¹⁴Zie G. Bouckaert & N. Thijs (2003), *Kwaliteit in de overheid. Een handboek voor kwaliteitsmanagement op basis van een internationale comparatieve studie*, Gent: Academia Press, p. 11.

tangible, seperable, homogeneous, en *unperishable*, met andere woorden, ze vertonen alle kenmerken van goederen en niet van diensten. Statistische agentschappen kunnen bij hun organisatie dus profiteren van de ruime hoeveelheid literatuur die voorhanden is op het gebied van kwaliteitsmanagement in de private (én de non-profit) sector.

Het is hier niet de plaats voor een bespreking van alle modellen voor kwaliteitsmanagement die in de afgelopen decennia werden ontwikkeld. Van belang is wel om in te zien dat een officiële statistiek een product is als alle andere, en dat voor de bewaking van zijn kwaliteit de manier van produceren in kaart moet zijn gebracht: er moet met andere woorden werk worden gemaakt van procesbeheersing. De statistische agentschappen die in dit rapport worden besproken stellen zich niet ten doel een certificatiemaatschappij rijk te maken door certificeringsopdrachten. Wél zien zij zonder uitzondering in dat procesbeheersing de eerste stap is naar kwaliteitsverbetering. Dat betekent concreet dat aan de zgn. ISO 9001 norm wordt voldaan, in de zin dat een *flowchart* of protocol van het productieproces beschikbaar is. Het CBS bijvoorbeeld, stelt het behalen van de ISO-norm gelijk aan 250 punten in het door hen geadopteerde INK-management model, terwijl ze er naar streven de 350 puntengrens te doorbreken¹⁵. Het in kaart brengen van productieprocessen speelt ook een grote rol bij de interne controle en audit; zie paragraaf 1.3.4.

1.3.3 Kennismanagement

Kennismanagement staat nog in de kinderschoenen. Het duidelijkste bewijs daarvoor wordt gevormd door de dikke handboeken die over het onderwerp geschreven zijn¹⁶. Effectief gaat het natuurlijk om de vraag hoe de juiste kennis op het juiste moment op de juiste plaats komt. Deze vraagstelling is niet nieuw. Plato en Aristoteles hielden zich al bezig met de prangende kwestie hoe de juiste bewindslieden op het juiste moment aan de macht kunnen komen, een kwestie die nog altijd niet is opgelost: bewindslieden in EU lidstaten verkrijgen hun politiek mandaat door openbare verkiezingen die worden gestuurd door volstrekt onbe-

¹⁵M. Verbruggen (2002), *Plan van aanpak kwaliteitszorg MSP 2002-2005*, CBS, Divisie Macro-economische Statistieken en Publicaties, Sector Ontwikkeling en Ondersteuning.

¹⁶Het *Handbook on knowledge management* (2003), uitgegeven in New York door Springer Verlag, bestaat uit twee lijvige delen van elk meer dan 650 pagina's. Blackwell Publishing (Oxford, 2003) geeft het *Handbook of organisational learning and knowledge management* uit, een pil van 676 pagina's.

kende sociale dynamieken. Nochtans, zo stelt het CBS, voert in 2002 de helft van alle grote bedrijven kennisbeleid en heeft een kwart van de bedrijven een kennismanager in dienst. Grote bedrijven zijn het meest actief op het gebied van kennismanagement, waarbij¹⁷:

Kennismanagement erop [is] gericht om kennis die bij een relatief kleine groep mensen beschikbaar is, toegankelijk te maken voor grotere groepen binnen de organisatie. Daarvoor is het nodig kennis systematisch op te slaan in databanken en beschikbaar te stellen aan anderen via gemakkelijk te benaderen media.

Het is echter niet moeilijk om uit de meters beschikbare literatuur andere definities van kennismanagement op te diepen, zoals bijvoorbeeld:

- Kennismanagement is het zodanig inrichten en besturen van de processen in de kenniswaardeketen dat daardoor het rendement en het plezier van de productiefactor kennis vergroot worden¹⁸.
- Knowledge management is a strategic process meant to capture the ways that an organisation integrates its information assets with the processes and policies that govern the manipulation of those intellectual assets¹⁹.
- Knowledge management is about creating an exciting environment within the organisation that will promote the creation and transfer of knowledge. It is about changing corporate culture and about visionary leadership, motivated staff, loyal customers and the systems and processes that facilitate these things²⁰.
- [Kennismanagement] is het antwoord op de vraag: Wat kan ik op maandagochtend doen om het gebruik van kennis binnen de organisatie effectiever, efficiënter, productiever en innovatiever te maken²¹?

¹⁷www.cbs.nl/nl/publicaties/artikelen/algemeen/webmagazine/artikelen/2005/1629k.htm

¹⁸M. Weggeman (1997), *Kennismanagement. Inrichting en besturing van kennisintensieve organisaties*, Schiedam: Scriptum, p.162; M. Weggeman (2000), *Kennismanagement: de praktijk*, Schiedam: Scriptum, p.13; M. Weggeman (1997), Kennismanagement: leidinggeven aan kenniswerkers, In: Van Duivenboden, H., M. Lips & P. Frissen (Eds.), *Kennismanagement in de publieke sector*, Cap Gemini NL NV, K.U.Brabant en Elsevier bedrijfsinformatie bvb.

¹⁹Loshin, D. (2001), *Enterprise knowledge management: The data quality approach*, London: Academic Press, p.8.

²⁰S. Kermally (2002), *Effective knowledge management: A best practice blueprint*, New York: Wiley, p. 2.

²¹T. H. Davenport & L. Prusak (1998), *Kennismanagement in de praktijk*, Amsterdam/Antwerpen: Contact, p.12.

Het aantal boeken over deze materie dat sedert halfweg jaren negentig is verschenen en nog steeds verschijnt initieert zelf de noodzaak om een kennismanager van kennismanagementliteratuur aan te stellen. Er worden zeker acht benaderingen van kennismanagement onderscheiden²²: de organisatiekundige benadering, de strategische benadering, de HRM-benadering, de lerende organisatie, de innovatiebenadering, de netwerkbenadering, de financiële benadering, en de ICT benadering. Kennismanagement is dus een *catch-all* term. Een Amerikaans rapport stelt dat in de praktijk, managers veel soorten activiteiten onder de noemer kennismanagement scharen²³: het creëren van een Intranet, *data warehousing*, *decision support tools*, het creëren van kennisnetwerken, enz. Wij zullen kennismanagement opvatten als een *onderdeel* van kwaliteitsmanagement in organisaties wiens legitimatie voor een groot deel afhangt van informatiestromen. Statistische agentschappen vormen daarvan een typisch voorbeeld.

1.3.4 Interne controle, interne en externe audit

Betrouwbare informatie is noodzakelijk voor degelijke beleidsvoering. De kwaliteit van de informatie moet door onafhankelijken worden gecontroleerd in een procedure die auditing wordt genoemd. Auditing gaat over de controle of opgegeven informatie overeenstemt met de toetsbare werkelijkheid²⁴:

Auditing is the accumulation and evaluation of evidence about quantifiable information of an economic entity and report the degree of correspondence between the information and established criteria. Auditing should be done by a competent independent person.

Er worden drie soorten audits onderscheiden:

1. *financiële audit*. De geleverde financiële informatie van een organisatie in een specifieke periode (vaak de jaarrekening) wordt

²²T. De Bree, (2003), *Kenniswaardering in de organisatie*, Deventer: Kluwer, p.27. De meeste van deze benaderingen worden uitgebreid besproken in het eerder genoemde handboek van Blackwell Publishers, zie voetnoot 15.

²³Bertrams, J. (2003), *De 49 basisregels voor het delen, benutten en belonen van kennis*, Schiedam: Scriptum.

²⁴A.A. Arens & J.K. Loebbecke (1994), *Auditing. An integrated approach*, 6th edition, New Jersey: Prentice Hall, p.1.

vergeleken met de wettelijke en bestuursrechtelijke voorschriften, en met algemeen aanvaarde accounting principes²⁵,

2. *operationele of performance audit*. De werking en methodes van een organisatie worden getoetst op de mate dat zij efficiënt en effectief zijn, met als uitkomst adviezen om de prestaties van de organisatie te verbeteren,
3. *compliance audit*. Er wordt nagegaan of de organisatie zich houdt aan reglementering zoals neergelegd door hogere autoriteiten.

In het kader van het onderzoek naar integrale kwaliteitszorg van officiële statistieken zijn met name de laatste twee typen audits relevant. De audits hebben dan betrekking enerzijds, op het kwaliteitsbeheersingssysteem zoals opgesteld door het agentschap zelf, en anderzijds op de mate waarin het agentschap aan nationale en internationale normen voldoet (zie paragraaf 1.2). De organisatie kan de werking van zijn kwaliteitssysteem zélf controleren (interne audit), en het kan ervoor kiezen of ertoe gedwongen worden het door een derde te laten controleren (externe audit). Het controleproces heeft dus drie geïntegreerde onderdelen:

- *interne controle*. Het inbouwen van controle mechanismen, opsplitsen van taken (taakafschieding), risico-analyses, calamiteits- en uitwijkplannen, kortom procesbeheersing²⁶,
- *interne audit*. Het bijsturen en controleren van de functionaliteit van de interne controle mechanismen,
- *externe audit*. Controle uitgevoerd door bedrijfsrevisoren, kwaliteitscertificatiemaatschappijen, consultancy firma's, Rekenhof e.d.

Het Amerikaanse *Committee of Sponsoring Organisations of the Treadway Commission* (COSO) formuleerde in 2002 een vijftal componenten van kwaliteitsbeheersing: omgevingsanalyse, risico-analyse, controle activiteiten (i.e. interne controle), informatie en communicatie,

²⁵Bijvoorbeeld, zoals neergelegd door het American Institute of Certified Public Accountants

²⁶Guilliams, E. (2005), Interne audit en risico-analyse in het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, presentatie studiedag *Modernisering van de controlepiramide in België*, 12 mei te Brussel

en monitoring (i.e. interne audit). De bij het COSO-raamwerk onderliggende ratio is dat het bestuur van een organisatie moet kunnen aangeven welk normenkader het heeft gehanteerd bij de evaluatie van het interne risicobeheersings- en controlesysteem²⁷. Met name in de grotere beursgenoteerde bedrijven wordt steeds meer werk gemaakt van procesbeheersing. De zgn. Sarbanes-Oxley (SOX) wet bijvoorbeeld, moet alle financiële transacties binnen een bedrijf in kaart brengen. Deze Amerikaanse wet (gestemd in 2002 naar aanleiding van een reeks boekhoudschandalen, o.a. Enron), is uiteraard in strikte zin niet bindend voor Europese bedrijven, maar deze bedrijven houden zich niettemin in steeds grotere mate aan SOX of daaraan gelieerde reglementering²⁸. Procesbeheersing vormt de sleutel tot controle-mechanismen, en inmiddels is er sprake van een “explosie van interne controle²⁹.”

Binnen het kader van de audit van communautaire en/of statistische instituten moet ook het begrip doelmatigheidsanalyse aan de orde komen. Validering van statistische informatie gebeurt vrijwel altijd als onderdeel³⁰ van ruimer opgevatte *performance audits* uitgevoerd door instanties als het Rekenhof (België) en de Algemene Rekenkamer (Nederland). Er wordt een beoordeling gegeven van de kwaliteit van de informatie (volledigheid, relevantie, bruikbaarheid, enz.), en van systemen die de kwaliteit van deze informatie moeten waarborgen (de systemen die door de gecontroleerde organisatie worden benoemd met termen zoals ‘kwaliteitsbewaking’, ‘interne controle’). Dit alles wordt bekeken vanuit de vraagstelling: “voorziet de bevoegde minister het parlement van voldoende en betrouwbare informatie over kosten, uitvoering en resultaten van zijn beleid.” De achterliggende ratio is dat de informatievoorziening aan het parlement essentieel is in een parlementaire democratie: om zijn controlerende rol te kunnen uitoefenen dient het parlement door de regering geïnformeerd te worden over de uitvoering en resultaten van het beleid. Daarbij wordt gekeken naar verantwoordingsinformatie die aanwezig is in systematische informatiestromen naar het parlement (begrotingsdocumenten, jaarverslagen, beleidsnota’s). Recente voorbeelden van audits door het Rekenhof van onderdelen van de Vlaamse overheid waarin

²⁷R. M. Renes (2004), Zonder interne beheersing geen corporate governance, *Accounting* **9**: 20-27.

²⁸Zoals de zgn. Tabaksblatt code in Nederland

²⁹S. Maijor (2000), The internal control explosion, *International Journal of Auditing* **4**: 101-109.

³⁰Met dank aan dhr. Vital Put, auditeur bij het Rekenhof en wetenschappelijk medewerker aan het Instituut voor de Overheid

verantwoordingsinformatie werd beoordeeld zijn³¹ ‘Beheer van subsidies in de Vlaamse Gemeenschap’, ‘Verdieping van de Westerschelde’, ‘Beheersovereenkomsten in de Vlaamse Gemeenschap’, ‘Gebruik van convenants in de Vlaamse Gemeenschap’. Voor zover bekend zijn het NIS en de andere Belgische communautaire statistische instanties tot noch toe gevrijwaard gebleven van audits.

1.4 Problemen in gedecentraliseerde statistische systemen

De Verenigde Naties publiceerden in 1954 de eerste editie van een handboek voor statistische organisatie. Er is dus al een lange traditie rond de bewaking van de kwaliteit van dataverzameling en het opstellen van officiële statistieken. Belangrijke ontwikkelingen vloeien voort uit de introductie en grootschalige toepassing van technologieën, met name ICT, en uit de toenemende vraag naar comparatief onderzoek:

Never has so much been expected from statistics; never have statisticians had such means at their disposal; and never has there been so much willingness to learn from each other and standardize internationally the outcomes of that learning (UN, 2003, p. 2).

Standaardisering en internationalisering vormen de sleutelwoorden in veel onderzoek naar statistieken, zowel in survey-onderzoek³², als in het formuleren van prestatie-indicatoren³³, en de in Europees verband verzamelde communautaire statistieken (zie paragraaf 1.2.1). In de Beleidsnota *Vlaamse statistieken, indicatoren en toekomstverkennde studies voor het regeeringsbeleid 2004-2009* stelt minister-president Leterme dan ook dat internationale afstemming niet meer is te ontlopen.

Het ‘sturen op statistieken’ is alleen mogelijk wanneer de kwaliteit van de statistieken onomstreden is³⁴. Dit onomstreden zijn heeft twee aspecten. Enerzijds een aspect dat betrekking heeft op de productie van

³¹Zie www.courdescomptes.be/NL/PublicatiesVlaamseGemeenschap.htm

³²Zie bvb. P. Lynn (2003), Developing quality standards for cross-national survey research: five approaches, *International Journal of Social Research Methodology*, **6**, 323-337.

³³Zie M. Sterck & G. Bouckaert (2003), *Internationale trends in prestatie-meting bij de overheid*, Leuven: SBOV

³⁴CBS (2004), *Sturen op statistieken: visies uit de samenleving*, p. 5, www.cbs.nl/nl/publicaties/publicaties/algemeen/sturenopstatistieken.pdf

de statistieken. Het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap hanteert, in navolging van Eurostat, een multidimensionele benadering van statistische kwaliteit, waarin zeven dimensies van kwaliteit van statistische gegevens worden onderscheiden: relevantie, accuraatheid, tijdigheid en stiptheid, toegankelijkheid en duidelijkheid, vergelijkbaarheid, coherentie, en volledigheid³⁵. IKZ heeft dus betrekking op de onomstredenheid van de cijfertjes zelf. Maar anderzijds erkennen de UN ook een aspect dat betrekking heeft op het statistische agentschap:

In order for the public to trust official statistics, a statistical agency must have a set of fundamental values and principles that earn the respect of the public (UN, 2003, p. 5).

Het meest belangrijke principe is dat het statistische agentschap onafhankelijk moet zijn van die onderdelen van de overheid waar beleid wordt gemaakt (*policy-making*) of uitgevoerd (*enforcement*). Het agentschap moet onpartijdig zijn en moet zelfs de schijn vermijden dat dataverzameling, analyse en rapportering kunnen worden gemanipuleerd voor politieke doeleinden of dat individuele gegevens identificeerbaar zijn door andere administraties (UN, 2003, pp. 5-6).

De verzameling van officiële statistieken kan gecentraliseerd en gedecentraliseerd verlopen. Federale landen, zoals de Verenigde Staten van Amerika en Duitsland, maar ook het Verenigd Koninkrijk met zijn vier regio's (Wales, Schotland, Noord-Ierland, Engeland), kennen meestal een gedecentraliseerd statistisch systeem. De Duitse *Länder* en de regio's in het VK verzamelen hun eigen data en communiceren deze slechts gedeeltelijk met het nationale of federale statistisch agentschap (zie Hoofdstukken 3 en 4). Voorbeelden van gecentraliseerde systemen, waarbij onmiddellijk moet worden opgemerkt dat geen land ter wereld alle statistieken via één enkel instituut verzamelt (UN, 2003: §31), zijn het Centraal Bureau voor de Statistiek in Nederland, *Statistics Canada* en het *Australian Bureau of Statistics*³⁶. Gecentraliseerde systemen hebben een aantal voordelen die vooral betrekking hebben op coördinatie en op concentratie van gespecialiseerd personeel en infrastructuur. Wanneer het centrale statistische agentschap wordt vertrouwd hebben centralistische systemen het bijkomende voordeel dat de naam van het instituut

³⁵ *Aanbevelingen Statistisch Productieproces*, Brussel: MVG/APS, p. 13

³⁶ Sterck, M. & G. Bouckaert (2003). *Internationale trends in prestatie meting bij de overheid*. Leuven: SBOV.

als kwaliteitslabel (*brand*) van de gegevens kan worden gehanteerd (UN, 2003: §48).

Tegenover het centralistische model van een statistisch agentschap staat het decentralistische model. Het Vlaams Gewest heeft in het verleden gekozen³⁷ voor een decentralistische verzameling van statistieken, waarvoor de afzonderlijke departementen, afdelingen, IVA's en EVA's moeten instaan. De problematiek die daardoor ontstaat voor de IKZ van statistische data in Vlaanderen vloeit voort uit het ontbreken van de voordelen die gecentraliseerde systemen bieden. Het Vlaams statistisch systeem heeft dus te maken met (UN, 2003: §34):

1. een gebrek aan gespecialiseerd personeel,
2. een veelheid aan verschillende protocollen en programma's,
3. een gebrek aan analyse-instrumenten en know-how,
4. een ontbreken van een label dat kwaliteit, onpartijdigheid en onafhankelijkheid van politieke inmenging garandeert.

Hiertegenover kan het Vlaamse systeem twee bescheiden voordelen bieden (UN, 2003: §40): ten eerste, de statistische agentschappen staan in fysieke en intellectuele zin dicht bij de bron van de data, en ten tweede, het systeem is relatief ongevoelig voor de gevolgen van een foute keuze van het hoofd van het statistisch agentschap (*chief statistician*). Echter, om de onomstredenheid van statistische data te garanderen moet in België in het algemeen en in Vlaanderen in het bijzonder, net als in het federale Duitsland maar ook bvb. in Zwitserland, de lange weg van het opbouwen van een complex systeem van afspraken over dataverzameling en statistische standaarden worden afgelegd. De APS heeft op dit gebied al inspanningen geleverd in de vorm van het opstellen van adviezen ten aanzien van de kwaliteitszorg van het statistisch productieproces, en de Vlaamse regering kondigde in de Beleidsnota *Vlaamse statistieken, indicatoren en toekomstverkennde studies voor het regeringsbeleid 2004-2009* nog een reeks andere initiatieven aan die standaardisering en internationalisering moeten faciliteren. Daarop gaan we in Hoofdstuk 5 in. In de volgende hoofdstukken bespreken we echter eerst een aantal praktijkvoorbeelden van kwaliteitsbeheersing in statistische agentschappen van de omringende

³⁷Men kan zich afvragen of het gaat om een (methodologisch) gemotiveerde keuze, danwel om de formele vaststelling van een *fait-accompli*. Onduidelijk is ook of enige organisatie zich heeft gehouden aan art. 14bis, §2, van de Belgische statistiekwet.

landen. De bevindingen van dat onderzoek zijn richtinggevend voor het debat dat moet worden gevoerd over het hoe en wat van de IKZ van Vlaamse officiële statistieken.

Hoofdstuk 2

Het Centraal Bureau voor de Statistiek

Kwaliteitszorg, in de visie van het CBS, bestaat uit alle acties die nodig zijn om te waarborgen dat zijn producten en diensten aantoonbaar van goede kwaliteit zijn en tijdig beschikbaar komen, en de zorg voor de continuïteit van de processen en werkzaamheden die daaraan gelieerd zijn.

2.1 Opdracht, gezagspositie en middelen

Het CBS werd in 1899 opgericht, en bestaat sedert 1 januari 2004 als zelfstandig bestuursorgaan (ZBO), wiens professionele zelfstandigheid in de Wet op het Centraal Bureau voor de Statistiek (zgn. CBS-wet) van 2004 is verankerd¹. Het CBS stelt ongeveer 2.500 mensen te werk waarvan naar schatting 40% een wetenschappelijke opleiding heeft genoten (accountants, politologen, econometristen, geologen, enz.) en 60% anders opgeleiden met capaciteiten in programmeren, data-invoer, enz. Het

¹Deze wet vervangt de Wet op het Centraal Bureau en de Centrale Commissie voor Statistiek (CCS), i.e. de CBS-CCS wet van 1996, maar verschilt daarvan niet wezenlijk. Wijzigingen hebben betrekking op verplichtingen ten aanzien van de Europese Commissie, met name Intrastatverordeningen, en de nieuwe status als ZBO.

beschikte in 2003 over een budget in de orde van 180 miljoen euro². De missie van het CBS is het samenstellen en publiceren van onbetwiste, samenhangende, actuele statistische informatie die relevant is voor praktijk, beleid en wetenschap. De kwaliteitsnormen voor de verzamelde statistieken worden opgelegd enerzijds door Europese wetgeving zoals de Statistiekwet en ERS 1995, internationale instellingen zoals het IMF m.b.t. conjunctuurindicatoren; anderzijds door het nationale registratiesysteem gebaseerd op het SOFI-nummer waarbij het CBS en de uitvoeringsorganisaties van elkaar proberen te leren³. De afnemers van deze statistieken zijn in hoofdzaak de nationale overheid, de Europese Unie, het bedrijfsleven, en in mindere mate, de wetenschappelijke instellingen⁴.

Het CBS heeft het wettelijk recht tot verzamelen van data en als enige instelling, het wettelijk recht op koppeling van data op grond van het SOFI-nummer⁵. Het CBS beschikt daarmee over een monopolie. De zelfstandige Centrale Commissie voor Statistiek (CCS) stelt het werkprogramma van het CBS vast (beleidsbepaling) en het is belast met het toezicht op de taakvervulling van het CBS. Het CCS heeft eveneens het recht bij de Minister van Economische Zaken een aanbeveling te doen voor de functie van directeur-generaal van het CBS (art. 8 CBS-wet) die het dagelijks bestuur voor zijn rekening neemt (art. 13). Het CCS bestaat uit een voorzitter en zes tot tien leden (art. 21), en laat zich bijstaan door een zevental externe adviesraden, samengesteld uit experts en professionals in specifieke (beleids)domeinen, die uitspraken doen over de relevantie van de statistieken en een spreekbuis vormen voor kwaliteit:

1. CBS adviesraad (overkoepelend),
2. adviesraad Sociale statistieken,

²*Jaarverslag 2003 van het Centraal Bureau voor de Statistiek*, p.24

³zie bvb. www.publiekverantwoorden.nl; www.platformkwaliteit.nl; Lubbers et al. (2003). *Benchmarking en het INK. Verbeteren door te leren van elkaar*. Zaltbommel: INK.

⁴Zie memorie van toelichting CBS/CCS-wet 1996

⁵Dit recht is voor het NIS verankerd in art. 24 quater van de Belgische statistiekwet, en de verplichting van PSI's om het identificatienummer aan het NIS te geven is gewaarborgd in art. 24bis. De huidige strenge wetgeving met betrekking tot de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, gecombineerd met het uitdrukkelijk verbod voor het NIS om statistieken op te maken die betrekking hebben op de persoonlijke levenssfeer (art. 24 quinquies) leggen zware beperkingen op aan het effectief gebruik van dit monopolie. M.a.w., het CBS heeft het recht en capaciteit om beleidsstatistieken te compileren die in het huidige Belgische systeem onbestaande zijn.

3. adviesraad Economische statistieken,
4. adviesraad Maatschappij en economie,
5. adviesraad Macro-economische statistieken,
6. adviesraad Prijzenstatistieken,
7. adviesraad Methodologie en ICT.

De Minister van Economische zaken is eindverantwoordelijk voor de statistische informatievoorziening van rijkswege. De ministers en bewindslieden hebben echter geen greep op de publicatie van statistieken, d.w.z. dat zij enkel bij zeer hoge uitzondering voorinzage krijgen. De belangrijkste statistiekproductie gaat direct naar de pers. In 2003 gaat het om 177 uitgebrachte persberichten, waarvan driekwart leidde tot een kort of langer artikel in de zeven grote landelijke dagbladen⁶. Daarnaast stelden de media ruim 4.000 vragen aan het CBS, met name in de categorieën ‘mens en maatschappij’, ‘macro-economie en kapitaalmarkt’, ‘bedrijfsleven’, en ‘arbeid, inkomen en sociale zekerheid’. De website van het CBS werd 3,1 miljoen keer bezocht, waarbij StatLine, een online database met het doel alle cijfers van het CBS op Internet te plaatsen⁷, veelvuldig werd geraadpleegd. Om de dienstverlening aan departementen en overheidsdiensten te verbeteren werd in 2001 binnen het CBS het Centrum voor Beleidsstatistiek opgericht, dat in 2003 omvangrijke onderzoeksprojecten voor het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, het Ministerie van Justitie, het Ministerie voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de Havenraad, en de Raad voor Werk en Inkomen uitvoerde.

2.2 Het kwaliteitsbeheersingssysteem

2.2.1 Het algemene kader (INK, VIR)

Om de inspanningen van het CBS ten aanzien van de integrale kwaliteitszorg van statistiek(productie) te kunnen kaderen dienen we eerst twee specifiek Nederlandse componenten van kwaliteitszorg te bespreken: het

⁶ *Jaarverslag 2003 CBS*, p.13

⁷ Zie www.cbs.nl/nl/cijfers/statline/StatLine-folder.pdf

INK-managementmodel en het Voorschrift Informatiebeveiliging Rijksdienst. Het Instituut Nederlandse Kwaliteit (INK) ontwikkelde een op Nederlandse leest geschoeide variant van het EFQM model voor kwaliteitsmanagement⁸. Het INK-managementmodel vindt sinds begin jaren '90 toepassing in de profit en non-profitsector in Nederland⁹. Het doel is een stelselmatige en voortdurende verbetering en vernieuwing dat moet resulteren in een “excellente organisatie.” Het verbeterproces is gebaseerd op de Deming-circl (*Plan-Do-Check-Act*). Het INK-managementmodel is een kwaliteitsmodel dat vijf ontwikkelingsfasen onderscheidt:

1. *Activiteit georiënteerd.* De nadruk ligt op afzonderlijke activiteiten: in eigen werksituatie streeft iedereen ernaar het werk zo goed mogelijk uit te voeren. Vakmanschap wordt gewaardeerd, opleidingen worden ondersteund, maar een gedeelde visie ontbreekt en problemen worden pas opgelost nadat ze zijn ontstaan.
2. *Proces georiënteerd.* Het productieproces en beheersing staan centraal. Processtappen, taken en verantwoordelijkheden zijn in kaart gebracht. Processen worden gestuurd en verbeterd op grond van procesindicatoren.
3. *Systeem georiënteerd.* De Deming-circl wordt toegepast in primaire, ondersteunende en besturingsprocessen met het doel op alle niveaus aan de systematische verbetering van de organisatie bij te dragen. Klantgerichtheid is dominant voor het beleid. Metingen zijn gericht op het opsporen van trends die aanleiding geven tot preventieve maatregelen.
4. *Keten georiënteerd.* Kennis en capaciteiten van afzonderlijke partners in de productieketen worden optimaal benut. Besturingssystemen worden onderling verbonden. Innovatie staat voorop.
5. *Transformatie georiënteerd.* De strategie is erop gericht binnen de markten waartoe men behoort tot de absolute top te behoren. Er is lange termijn visie. Bedrijfsonderdelen met lage toegevoegde waarde worden afgestoten. Focus op excellentie.

⁸Zie bvb. Bouckaert & Thijs (2003). *Kwaliteit in de overheid. Een handboek voor kwaliteitsmanagement op basis van een internationaal comparatieve studie*. Gent: Academia Press; www.ink.nl

⁹Zie Stevens, R.W.F. (2004). *Handreiking verbeteren en vernieuwen*. Zaltbommel: INK.

Voor onze bespreking van IKZ van officiële statistieken in Nederland is van belang dat het meerjarenplan voor kwaliteitszorg, opgesteld door het CBS in 2002, tot doel stelt om in 2005 fase 3 van de ontwikkeling in het INK-managementmodel te bereiken¹⁰.

Omdat het CBS bevoegdheid heeft tot het koppelen van gegevens op grond van het SOFI nummer moet hij tevens instaan voor de bescherming van de privacy van geregistreerden en voor de integriteit van gegevens. In november 1988 had de Algemene Rekenkamer het rapport *Computerbeveiliging; beveiliging van gegevens in geautomatiseerde systemen bij de ministeries* geproduceerd waarin werd geconcludeerd dat het management van de ministeries en de Belastingdienst onvoldoende aandacht had voor beveiliging van gegevens. Die algemene conclusie werd bereikt op grond van het feit dat ondanks het voorschrift van de minister-president van begin jaren tachtig, niet alle ministeries beschikten over een beveiligingsfunctionaris, risico-analyses niet werden uitgevoerd, en beveiligingsplannen en voorschriften ontbraken of verouderd waren. Bevoegdheden rond de toegang tot gegevensbestanden lagen nauwelijks vast, backup-procedures waren van slechte kwaliteit, en uitwijkfaciliteiten indien zich calamiteiten zouden voordoen ontbraken totaal. Halverwege de jaren negentig was deze situatie in grote lijnen nog dezelfde. De Rekenkamer stelde in het rapport *Beheersing Informatiebeveiliging*, dat met het oog op de elektronische snelweg en de toenemende gegevensuitwisseling met burgers en bedrijven, extra risico's op privacyschending, corruptie en fraude zullen ontstaan¹¹. In verband met deze gesignaleerde problematiek was begin 1995 het Voorschrift Informatiebeveiliging Rijksdienst (VIR) van kracht geworden. Het VIR heeft drie kernpunten:

1. De verantwoordelijkheid voor gegevensbeveiliging ligt bij de hoogste ambtelijke leiding,
2. Per informatiesysteem moet een afhankelijkheid en kwetsbaarheidanalyse (A&K-analyse) worden uitgevoerd die als basis dient voor de in te stellen betrouwbaarheidseisen,
3. De hoogste leiding moet een beleidsdocument produceren, met daarin beschrijvingen van

¹⁰Verbruggen, M. (2002), *Plan van aanpak kwaliteitszorg MSP 2002-2005*, CBS, Divisie Macro-economische Statistieken en Publicaties, Sector Ontwikkeling en Ondersteuning.

¹¹Zie *Overheid Innovatief* 3, 2001, voor een bespreking van de twee rapporten van de Algemene Rekenkamer.

- (a) de strategische uitgangspunten van de organisatie,
- (b) de organisatie van de beveiligingsfunctie,
- (c) de manier waarop het beveiligingsbeleid wordt geëvalueerd,
- (d) de manier waarop de effectiviteit van het beveiligingsbeleid door onafhankelijke derden wordt beoordeeld,
- (e) de valorisering van het beveiligingsbeleid.

Het VIR had de ministeries tot begin 1997 tijd gegeven om het voorschrift te implementeren, maar in 2000 meldde de Rekenkamer nog steeds tekortkomingen omdat nog niet voor alle vitale systemen A&K-analyses waren uitgevoerd. Het ging daarbij niet om onschuldige problemen. Bij de Belastingdienst bijvoorbeeld, waren kort voor het verschijnen van het rapport ambtenaren betrappt op de verkoop van gegevens aan incasso- en handelsinformatiebureaus; het bleek dat vrijwel alle ambtenaren toegang hadden tot vertrouwelijke gegevens van de meeste belastingplichtigen en dat slecht controleerbaar was of van die ruime autorisatie misbruik werd gemaakt. Naast Justitie, Verkeer en Waterstaat, en Landbouw, Natuurbeheer en Visserij wordt ook Economische Zaken (dat de verantwoordelijke minister voor het CBS levert) onder de probleemgevallen gerangschikt. Het schortte aan uitwijkplannen, aan maatregelen voor het herstellen van computerbestanden en voor het beperken van systeemuitval.

Naast het richtinggevend kader van het INK-managementmodel en het bindende VIR moet het CBS opereren binnen de marges van een groot aantal bijkomende voorschriften, zoals de CBS-wet, de Wet Economische Statistiek, de Wet Bescherming Persoonsgegevens (WBP), de Wet Gemeentelijke Basisadministratie Persoonsgegevens, de Wet Bescherming Staatsgeheimen, de Wet Openbaarheid van Bestuur, de Comptabiliteitswet, de Wet Computercriminaliteit, enz. In het bestek van dit onderzoek van IKZ in het Nederlands statistisch systeem voert een bespreking van deze afzonderlijke wetgeving echter veel te ver.

2.2.2 De specifieke uitwerking

Kwaliteitszorg, in de visie van het CBS, bestaat uit alle acties die nodig zijn om te waarborgen dat zijn producten en diensten aantoonbaar van goede kwaliteit zijn en tijdig beschikbaar komen, en de zorg voor de

continuïteit van de processen en werkzaamheden die daaraan gelieerd zijn. Binnen het CBS staat de afdeling TOO (Technologie en methodologie Ontwikkeling en Ondersteuning) in voor de kwaliteitszorg van het productieproces. Het CBS onderkent vijf kwaliteitstrajecten¹² voor de organisatie intern:

1. *Procesbeheersing (incl. VIR) – Beschrijving.* Hier worden de productieprocessen geïdentificeerd en in kaart gebracht, worden A&K-analyses uitgevoerd, en wordt per proces een set kwaliteitsmaatregelen opgesteld.
2. *Procesbeheersing (incl. VIR) – Implementatie.* Een kosten-baten analyse levert de te implementeren beveiligingsmaatregelen die middels de in de kwetsbaarheidsanalyse opgespoorde bedreigingen werden geformuleerd. Het eindproduct van het traject is een implementatieplan.
3. *Proces- en productbeheersing (incl. VIR) – Prestatie-indicatoren.* Per proces worden meetpunten vastgesteld die het verloop van het proces monitoren.
4. *Proces- en productbeheersing (incl. VIR) – Meta-informatie.* Er wordt voor buitenstaanders inzichtelijk gemaakt hoe producten tot stand zijn gekomen, en voor de eindproducten worden kwaliteitsindicatoren opgesteld.
5. *Proces- en productbeheersing (incl. VIR) – Stand van zaken.* Het behalen van de 350 puntengrens van het zgn. INK verbetercertificaat¹³.

De toevoeging “inclusief VIR” bij de kwaliteitstrajecten heeft betrekking op de noodzaak van implementatie van beveiligingsprocedures ten aanzien van de gebruikte gegevensbestanden. Het uitvoeren van een A&K-analyse, ook geëist in het kader van het VIR, valt binnen de algemene strategie voor kwaliteitszorg van een organisatie, en vormt daarvoor een noodzakelijke basis: voordat aan procesverbetering kan worden

¹²Zie Van Brakel, Conen & Koolen (2002), *Kwaliteitszorg 2002-2005. Een kwaliteitszorgprogramma gericht op het verkrijgen van meer grip op de kwaliteit van het product en het achterliggende voortbrengingsproces*, CBS, Divisie Technologie en Faciliteiten, Sector Ontwikkeling en Ondersteuning.

¹³Dit certificaat is een analogie van de RADAR score in het EFQM model.

gedacht moet het proces immers voor alle betrokkenen inzichtelijk zijn. Het CBS startte in 2002 dan ook met het opstellen van procesbeschrijvingen, en tussen 2002 en 2004 werden 240 van de ca. 300 verschillende productielijnen volledig beschreven en afgehandeld in termen van A&K-analyses. De A-analyse heeft een drietal componenten:

1. Inventarisering informatiesystemen per proces,
2. Evaluatie eisen (essentieel, belangrijk, wenselijk, geen criterium) dat elk proces stelt aan de informatiesystemen in termen van de zgn. BEI-analyse:
 - Beschikbaarheid (beschikbaarheidsperiode, bedrijfszekerheid, herstelbaarheid),
 - Exclusiviteit (autorisatie, geoorloofdheid, braakbestendigheid),
 - Integriteit (juistheid, volledigheid, tijdigheid, hersteltijd),
3. Oplijsten zgn. *mapgood* componenten (*mens*, *apparatuur*, *programmatuur*, *gegevens*, *organisatie*, *omgeving*, *diensten*) in termen van eisen, bedreigingen, schade, procesmaatregelen, implementatiestatus van de maatregelen (gewenst, geïmplementeerd).

De proces-eigenaar is verantwoordelijk voor het statistisch productieproces maar is noodzakelijkerwijs afhankelijk van een (groot) aantal ondersteunende diensten, die instaan voor behuizing van het personeel, werking van de computersystemen, enz. Met die ondersteunende diensten worden daarom *Standard Service Levels* (SSL's) afgesproken, bvb. tussen 9-17u. wordt tegen 99% waarschijnlijkheid of meer gegarandeerd dat de lichten in het gebouw werken. In de K-analyse i.e. risico-analyse die volgt op de A-analyse wordt verwezen naar de SSL, doch de proces-eigenaar moet steeds bepalen of het beloofde SSL volstaat of onvoldoende is (bvb., wat te doen als licht buiten kantooruren ook gegarandeerd moet zijn?). Op basis van de vastgestelde risico's stelt de proces-eigenaar maatregelen voor en beargumenteert deze. Aan het einde van de oefening levert elke proces-eigenaar een document op met daarin een *flowchart* van het proces (zie Figuur 2.1), een beschrijving (in woorden) van het proces, een A&K-analyse, een lijst maatregelen met tijdsplanning voor uitwerking, en een *Service Level Agreement* (SLA). Het is duidelijk dat het proces om procesbeschrijvingen te bekomen in de praktijk op de nodige weerstand kan stuiten en daarom stevig gefundeerd moet zijn in een visie en

de steun van de algemene directie van de organisatie. Dit is bij het CBS het geval.

2.3 Controle en audit

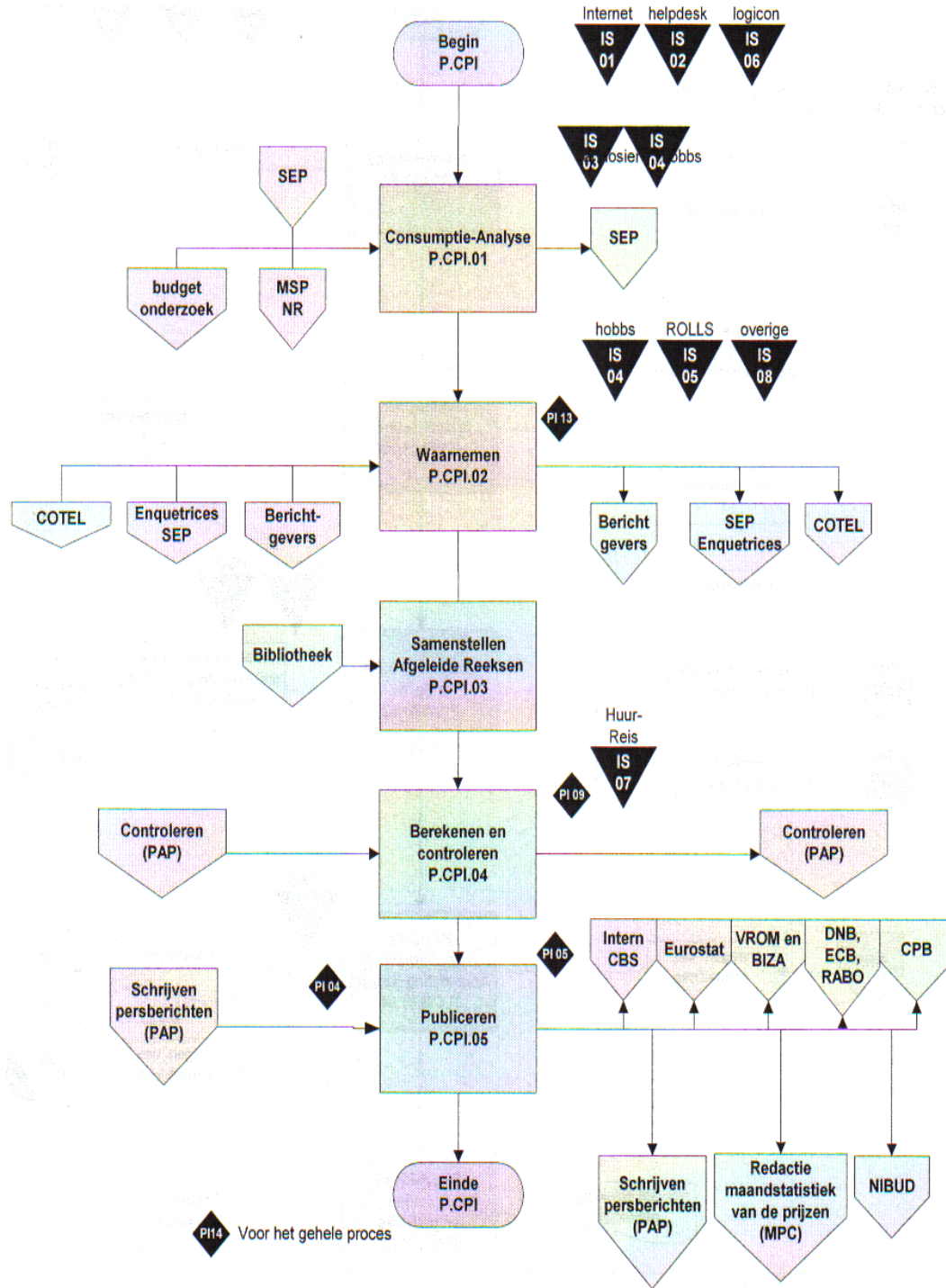
Het is belangrijk op te merken dat het CBS een zuiver verzamelende en opstellende taak heeft ten aanzien van statistieken, en geen formele controlebevoegdheid heeft aangaande de kwaliteit van aangeleverde data. Wanneer daarvoor goede gronden zijn, bvb. op grond van anomalieën in gekoppelde bestanden, dan zal het CBS wanneer aan de kwaliteit van data wordt getwijfeld evenwel niet nalaten een advies te verstrekken. Bovendien faciliteert het CBS in de mate van het mogelijke om de PSI's de invoer van data te vergemakkelijken, bijvoorbeeld door het schrijven van op maat gemaakte software (bvb. CBS-IRIS in het geval van de Intrastatverplichtingen; zie paragrafen 1.2.2 en 1.3.1). De data die worden verzameld c.q. toegeleverd zijn *records* (ruwe databestanden), vrijwel altijd van het zgn. harde soort (d.w.z. geen opiniedata), en zelden of nooit geaggregeerd. Het verzamelen van geaggregeerde data (d.w.z. gemiddelden, frequenties e.d.) wordt als vooroorlogs beschouwd. De primaire controle van databestanden van de nationale administraties (bvb. belastingdienst, bevolkingsregister, kadaster, enz.) wordt intern uitgevoerd in functie van de eigen doelstellingen van de betrokken administratie. De procedure van datalevering, met betrekking tot datum van toelevering, statistiek definities, contactpersonen enz., wordt geregeld in convenanten (zie Bijlage) en *gentlemen's agreements*. Omdat het CBS ook verantwoordelijk is voor de productie van communautaire statistieken op Europese verordening¹⁴ wordt het CBS zelf echter wél door middel van externe audits gecontroleerd. Deze externe audits worden als regel uitgevoerd door visitatiecommissies samengesteld uit vertegenwoordigers van andere statistische agentschappen, zoals Eurostat en ONS. Daarnaast heeft de Algemene Rekenkamer ook controlebevoegdheden.

Het productieproces van statistieken binnen het CBS wordt door TOO intern¹⁵ aan audits onderworpen. Elk trimester geven de project-

¹⁴Zie verordening EG nr. 322/97 oftewel Statistical Law

¹⁵Naar aanleiding van het zgn. Consumenten Prijs Index incident werd in 2003 evenwel besloten tot de uitvoering van een audit door een externe partij (de consultancy firma KPMG). Aanleiding voor deze audit was de ontdekking van een fout in de berekening van een conjunctuurindicator als gevolg van een fout in de automatisering van de gegevensverzameling van de betreffende statistiek. Dit gaf aanleiding

Figuur 2.1 – Voorbeeld van een flowchart (Consumenten Prijs Index)

Bron: CBS, Divisie MSP, Sector MPP

eigenaren en/of sectormanagers hun eigen oordeel over de kwaliteit van de processen onder hun verantwoordelijkheid, lopende van code “groen” (alles loopt op rolletjes), via “geel” naar “rood” (het rommelt aan alle kanten). De keuze van een afdeling die in aanmerking komt voor een audit valt eerder in de groene zone dan in de rode, daar de laatste voldoende kritisch is ten aanzien van de eigen werking en daarmee de nodige verbeterstrategieën zal trachten te implementeren. De directeur-generaal geeft de formele opdracht tot de uitvoering van een audit. Voor elke audit wordt een audit-team samengesteld uit vertegenwoordigers van verschillende sectoren van het CBS die tezamen de nodige expertise bezitten ten aanzien van de specifieke afdeling die wordt gecontroleerd. Het doel van de audit is constructief, namelijk het komen tot verbeteradviezen met betrekking tot de opzet/bouw van een stabiel en robuust productiesysteem. Informatie wordt verkregen via documentatie beschikbaar op het intranet van het CBS, op basis van interviews met het management en medewerkers van de betrokken afdeling, en door bijkomende documentatie door de laatsten ter beschikking gesteld.

De TOO stelt binnen het ruimere kader¹⁶ van de divisie TNM een werkplan op voor het nieuwe kalenderjaar, waarin hij de lijst van te auditen processen opgeeft, de specifieke aandachtspunten noemt, en een gedetailleerd werkprogramma Kwaliteitszorg opgeeft (incl. vte's¹⁷, uren, inzet divisies en staven, enz.). Er worden door het CBS twee soorten audits onderscheiden: proces- en statistische audits. Een procesaudit heeft het doel enerzijds, om na te gaan of het proces in de praktijk verloopt zoals het beschreven is, en anderzijds of het proces voldoet aan de nodige kwaliteitsaspecten ten aanzien van de procesinrichting, procesbeheersing en de rol van het management. Een statistische audit neemt naast het proces, ook het product in beschouwing en is daarmee een uitgebreidere en zwaardere vorm van kwaliteitsmeting dan de procesaudit. Voor beide

tot een intern onderzoek door TOO naar een vijftiental kritieke statistieken i.e. cijfers die het gezicht en reputatie bepalen van het CBS, met de doelstelling te onderzoeken of dergelijke fouten op andere locaties ook kunnen worden gemaakt. De resultaten van dit onderzoek gaven aanleiding tot enige ongerustheid, en de KPMG stelde een actieplan op naar aanleiding van zijn eigen bevindingen waarin een lijst van verbetertrajecten werd geformuleerd. De mate waarin de betreffende maatregelen in de praktijk worden geïmplementeerd wordt intern door TOO gemonitord en geaudit.

¹⁶De divisie TNM (Technologie en methodologie) omvat op dit ogenblik drie sectoren, nl. TMO (Methoden en Ontwikkeling), TIC (Informatie- en communicatietechnologie) en TOO (Ontwikkeling en ondersteuning).

¹⁷Voltijds equivalenten, in Vlaanderen fte's

soorten audits wordt een audit-team samengesteld, bestaande uit drie auditors, één of twee medewerkers van de bij het gecontroleerde proces betrokken afdelingen en één medewerker uit de zgn. TMO trainee-pool. In de statistische audit worden zes fasen onderscheiden:

1. inventarisatie en diagnose huidige situatie,
2. uitvoeren van de statistische audit,
3. opstellen plan van aanpak,
4. implementatie van plan van aanpak,
5. evaluatie en controle van de implementatie,
6. eventueel vervolgacties n.a.v. de evaluatie.

In alle fasen van het onderzoek zijn steeds de afdelingshoofden van de gecontroleerde afdeling(en) nauw betrokken. Kwaliteitsverbetering wordt op die manier een constructief gezamenlijk project (en geen straf-campagne). De rapportering van de audit bestaat uit een beknopt document van een zestal pagina's met daarin de rubrieken¹⁸ 1. Aanleiding van de audit, 2. Wijze van uitvoering van de audit, 3. Bevindingen en conclusies, en 4. Aanbevelingen. Hieraan toegevoegd zijn een aantal bijlagen, die betrekking hebben op de formele opdracht van de audit (met onderdelen opdrachtgever, -nemer en -uitvoerders, aanleiding, object van de audit, aspecten van de audit, normen, en planning); een uitgebreide weergave van de belangrijkste bevindingen; en een lijst van de geraadpleegde documenten (o.a. meerjarenplanning, rapporten, verslagen, diapresentaties, enz.). Deze eindrapporten hebben een vertrouwelijk karakter.

2.4 Toekomstvisie van het CBS

De gevolgen van de recente nieuwe status van het CBS, een ZBO¹⁹, kunnen niet worden onderschat. In 2000 was al een reorganisatie van het CBS gestart die moest leiden tot substantiële bezuinigingen. Deze hervormingsronde werd in 2003 afgerond, kostte 300 arbeidsplaatsen tegen

¹⁸Uiteraard kan de inhoud van de eindrapporten van audits onderling licht verschillen, doch het onderdeel Aanbevelingen ontbreekt nooit.

¹⁹In Vlaanderen vergelijkbaar met het Extern Verzelfstandigd Agentschap (EVA).

een winst in efficiëntie ten bedrage van 10 miljoen euro, doch het gehele statistisch programma kon behouden blijven²⁰. Uit het regeerakkoord van het tweede kabinet Balkenende volgen nieuwe bezuinigingen voor het CBS, oplopend tot 5 miljoen euro, een doelstelling die enkel kan worden gehaald door ‘het schrappen van statistieken’. Het wegvallen van statistieken, met name in de categorieën leefsituatie, cultuur en vrije tijd, en milieu, leidde echter tot aanzienlijk protest van ministers, adviesraden en planbureaus, en de plannen werden daarom tijdelijk opgeschort. Niettemin stelt het CBS in het meerjarenprogramma²¹ 2002–2008 dat het statistisch programma een vertaling behoort te zijn van veranderingen in de samenleving en de heersende informatiebehoefte, en dat daarom nieuwe statistieken moeten worden ontwikkeld en sommige oude dienen te verdwijnen. De meerjarenplanning staat helemaal in het teken van deze statistiekvernieuwing en stelt een herprioriteringsoperatie voor. Binnen de programmavernieuwing hebben zes onderwerpen eerste prioriteit:

1. *Sociale dynamiek*. Momentopnamen verdoezelen de onderliggende dynamiek die leidt tot de structuur van de samenleving. Binnen dit strategisch programma wordt een extra impuls gegeven aan de ontwikkeling van longitudinale en levensloopinformatie over overgangen in onderwijs, arbeidsmarkt, sociale zekerheid en pensionering, in samenhang met informatie over inkomens- en huishoudensdynamiek, onderscheiden naar persoons- en bedrijfstakkenmerken en specifieke bevolkingsgroepen.
2. *Professionalisering microdata-infrastructuur*. De *ISI Declaration of Professional Ethics*, de *UN Principles of Official Statistics* en de *EU Statistical Law* wijzen allemaal op het belang van de beschikbaarheid van microdata voor wetenschappelijk onderzoek. Dit programma stelt het doel de bestandsorganisatie, -archivering en -documentatie voor externe gebruikers te verbeteren.
3. *Lange tijdreeksen*. Binnen dit programma wordt het ‘statistisch erfgoed’ van de twintigste eeuw veiliggesteld voor analyses, door het geven van extra aandacht en capaciteit nodig voor het samenstellen van tijdreeksen.

²⁰ *Jaarverslag 2003 CBS*, p.5

²¹ Editie december 2003, www.cbs.nl/nl/organisatie/corporate-informatie/cbs-meerjarenprogramma-2004-08.pdf

4. *Gezondheid, welzijn en zorg.* De bestaande lacune op het gebied van een samenhangend beeld van de vraag naar zorg en het gebruik van zorg en de effecten van het gebruik van zorg op de gezondheidstoestand van de Nederlandse bevolking dient te worden ingevuld.
5. *Geïntegreerde informatievoorziening over vergrijzing.* Er wordt, gegeven de gevolgen die de vergrijzing zal hebben voor verschillende aspecten van de Nederlandse economie, voorzien in uitgebreide en onderling samenhangende economische informatie, met name op het gebied van pensioenen (ontvangen en betaalde, plus aanspraken), pensioenverplichtingen van verzekeraars en pensioenfondsen, het gebruik van sociale zekerheid door ouderen, en hun vermogenspositie. Deze studies zijn onmisbaar voor het Centraal Planbureau en het Sociaal-cultureel Planbureau.
6. *Ruimte, wonen en mobiliteit.* Hier gaat het om een verhoogde productie van fijnmazige regionale informatie over sociaal-economische en demografische differentiatie van wijken en buurten. Vraag naar dit soort statistieken komt, naast landelijke en lokale besturen, vanuit de Europese Unie (bvb., de zgn. *Urban Audit*).

Dat voor wat betreft het ruimere kader van de werkingsopdracht van het CBS. Voor 2005 voorziet het werkprogramma met betrekking tot de kwaliteitszorg, naast het uitvoeren van een twintigtal audits, in een verdere uitbouw van de procesbeheersing, het opstellen van prestatie-indicatoren, het houden van toezicht op de gegevensbescherming in het kader van de CBS-wet en de Wet Bescherming Persoonsgegevens, en het houden van bevestigingen bij de klanten van het CBS.

Hoofdstuk 3

Office for National Statistics

Trust is necessary for any statistical service to be effective. If users do not trust our figures then they will not use them, in which case our contribution to decision making is diminished, and the quality of the decisions made will suffer. But to be fully effective we need to be trusted for more than just the accuracy of the figures we produce. We need to be trusted for the integrity of our people and processes, our freedom from political interference, and our ability to keep data that people have entrusted to us confidential.

*National Statistics Annual Report
2003/04, p.12*

3.1 Opdracht, gezagspositie en middelen

Het grootste deel van de officiële statistieken in het Verenigd Koninkrijk worden verzameld binnen het kader van de *Government Statistical Service* (GSS), een deels centrale en deels decentrale paraplu-organisatie van

professionele statistici waarvan ongeveer de helft in het *Office for National Statistics* (ONS) en de rest in één van de meer dan dertig overige departementen van de overheid werken. De statistici binnen de GSS delen een gezamenlijke deontologische code¹. Het Verenigd Koninkrijk kent geen speciale statistiekwet en het nationale statistische agentschap kent geen oprichtingsstatuten zoals bijvoorbeeld het NIS en het CBS. De opdracht en taakverdeling van het ONS zijn vastgelegd in twee teksten, de zgn. *Framework documents*, die echter in strikte zin geen wettelijke basis vormen². Het *Framework Document Office for National Statistics* (FDONS) dateert van 1996 en betreft het besluit tot een grondige herziening van het statistische systeem zoals dat tot dan toe werkte. Begin jaren tachtig had Sir Derek Rayner de doctrine ingevoerd dat statistische gegevens verzameld moeten worden met als enige doel de behoeften van de overheid te bevredigen³. Deze beslissing leidde gedurende de jaren tachtig tot een beperking van het aantal verzamelde statistieken, een gevoelige verhoging van politieke invloed, en daaraan gepaard een daling van het vertrouwen in de kwaliteit van de cijfers⁴. De *Royal Statistical Society* (RSS) publiceerde in 1990 een kritisch rapport, *Counting with Confidence*, over de wijze waarop een statistisch agentschap zou moeten worden bestuurd⁵. In 1991 werden daarom een eerste serie hervormingen doorgevoerd, terwijl de Rayner doctrine in 1993 officieel werd afgevoerd. In 1995 publiceerde het hoofd van de GSS de *Official Statistics Code of Practice*, die de richtlijnen stelt voor officiële statistieken binnen de GSS. Vervolgens is in 1996 het ONS opgericht als fusie van de *Central Statistical Office* en de *Office of Population Censuses and Surveys*.

Het ONS stelt ongeveer 5.000 mensen tewerk op vier locaties in het VK: Newport (South Wales), Southport, Titchfield (Hampshire) en Londen⁶. Ongeveer 1.300 personeelsleden zijn interviewers, wiens status als ambtenaar sinds kort ter discussie staat. Op dit ogenblik echter zijn alle enquêteurs in directe dienst van het ONS. Het grootste deel van

¹Government Statistical Service (1997), *Statistical Quality Checklist*

²Wetgeving rond specifieke gegevensverzameling wordt neergelegd door het parlement, zoals bvb. de *Population Statistics Act 1920*, het *Statistics Trade Act 1947*, enz.

³Zie www.archive.official-documents.co.uk/document/ons/govstat/chap-2.htm

⁴Zie bvb. D. Webster (2001), *Unemployment: How Official Statistics Distort Analysis and Policy, and Why*, www.radstats.org.uk/no079/webster.htm.

⁵*Journal of the Royal Statistical Society Series A (Statistics in Society)* **154**(1), 1991, pp.23-44

⁶ONS, *Annual report and accounts 2003-04*

de hoog opgeleide ONS medewerkers is in Londen tewerkgesteld, terwijl de drie andere agentschappen uit zgn. *A-grade staff* bestaat die zich voornamelijk bezighouden met dataverzameling. Het dagelijks bestuur van het ONS komt voor rekening van de *Director of ONS* (DONS), die daarnaast nog drie andere functies bekleedt, namelijk die van *Head of GSS*, *Registrar General of England and Wales*, en *National Statistician*. De DONS draagt verantwoording af aan de *Chancellor of the Exchequer* (het Engelse equivalent voor minister van Financiën), die zelf verantwoording afdraagt voor het ONS aan het parlement. De *Registrar General* draagt de verantwoordelijkheid voor de administratie van *life-events* en volkstellingen (*censuses*, de volgende gaat door in 2011). De *National Statistician* treedt op als de voornaamste statistisch adviseur van de regering, en is als specifieke functie in het leven geroepen in het *Framework Document National Statistics* (FDNS), dat in 2000 het kwaliteitsmerk *National Statistics* (NS) introduceert. De *National Statistics* zijn te onderscheiden van de GSS statistieken op grond van de strengere kwaliteitseisen waarmee zij tot stand komen. De *National Statistics* vormen dus een deelverzameling van de GSS statistieken, die zelf een deelverzameling zijn van alle officiële statistieken (i.e. statistieken die als beleidsinput dienen). De specificaties voor de productie van *National Statistics* staan in de *National Statistics Code of Practice* (NSCP), gepubliceerd in 2002. Op de kwaliteitsrichtlijnen zullen we in paragraaf 3.2 uitgebreid terugkomen. Het FDNS voorziet verder in de oprichting van de *Statistics Commission*, een van ministers en PSI's onafhankelijk orgaan met de functie onafhankelijke, betrouwbare en relevante adviezen te geven aan ministers ten aanzien van de *National Statistics*. De commissie kan ook adviezen verstrekken aan het ONS over kwaliteitsbeheersing en de stelling van prioriteiten. Daarnaast bestaat een tweede adviesorgaan, het *Statistics Users Forum*, dat uit gebruikers bestaat en word gesponsord door de RSS.

Het ONS produceert uitsluitend *National Statistics*. Maar buiten dit centrale agentschap staan alle afzonderlijke departementen ook nog in voor de productie van officiële statistieken. De statistische staf binnen elk van de dertig departementen wordt geleid door de *Head of Profession for Statistics* (HPS) of de *Chief Statistician*, gewoonlijk een senior ambtenaar die langs de gewone weg promotie heeft gemaakt binnen zijn departement, en wiens verantwoordelijkheden zijn vastgelegd in het FDNS en de NSCP. De HPS dragen verantwoording af aan de minister(s) van hun departement voor wat betreft de officiële statistieken, maar tevens

aan de DONS wanneer het gaat om de *National Statistics*. De ministers van de departementen besluiten zelf of zij een statistiek willen voordragen of terugtrekken als *National Statistics*. Het komt dus voor dat een officiële statistiek in het ene jaar een *National Statistic*, in het andere een GSS statistiek is, al naargelang de wensen van de politiek verantwoordelijken⁷. Dit komt de herkenbaarheid van de *National Statistics* als kwaliteitsmerk niet ten goede, en bij het ONS wordt dan ook een *branding* probleem onderkend.

3.2 Het kwaliteitsbeheersingssysteem

3.2.1 Vertrouwen en waarde als grondslagen

Aan de basis van de instelling van het kwaliteitsmerk *National Statistics* hadden twee beleidsdocumenten gestaan⁸: *Statistics: A Matter of Trust* (*green paper*, 1998) en *Building Trust in Statistics* (*white paper*, 1999). Het herstel van de kwalijke reputatie die officiële statistieken in het VK genieten staat centraal in alle hervormingen die betrekking hebben op het statistisch systeem. Eerste minister Tony Blair schrijft in het voorwoord van de NSCP:

It is important for our statistics to be good. But it is just as important for the statistics to be trusted by all those – Government, the Opposition parties, pressure groups, citizens – involved in debating policy. The alternative is that debate degenerates into disputes about facts, with the risk that the process of making decisions and monitoring delivery may be compromised.

Het kwaliteitsmanagement van het ONS wordt niet doorgevoerd binnen één van de gangbare systemen (zoals EQFM). Het voornaamste instrument voor het ONS ter bewaking van de kwaliteit van zijn officiële statistieken zijn de uitgeschreven protocollen. Het ONS heeft een twaalftal protocollen ter beschikking gesteld die tezamen een uitgewerkte deontologische code vormen⁹. Op hun beurt zijn deze protocollen gebaseerd

⁷Deze gang van zaken vormt de belangrijkste *flaw* in de huidige organisatie van het statistisch systeem in het VK. Het probleem is uiteraard dat de politieke onafhankelijkheid, oftewel de integriteit, van de cijfers in het gedrang komt. Deze erfenis van de Rayner-doctrine lijkt uiterst moeilijk teniet gedaan te kunnen worden en staat haaks op het grote belang dat aan publiek vertrouwen wordt gehecht (zie paragraaf 3.2.1).

⁸ONS (1991), *National Statistics Code of Practice*, p.9

⁹Zie www.statistics.gov.uk/about_ns/cop/default.asp

op de NSCP, een document doordrongen van het belang van het begrip “vertrouwen”. Zelfs het *Protocol on Quality Management* stelt dat “a professional commitment to quality management and an emphasis on quality measurement will strengthen public confidence in National Statistics, and in those who produce them”.

Een tweede grondslag van het kwaliteitsbeheersingssysteem is de zgn. *Statistical Value Chain*¹⁰, waarin de PSI’s, de surveys¹¹, de resultaten van de analyses (bvb. economische, sociale, socio-economische statistieken), de toegang (publiek, wetenschap, beleid), en de geïnformeerde besluiten (*informed decisions*) in hun onderlinge samenhang worden gezien. De idee is dat statistische agentschappen waarde toevoegen aan data door

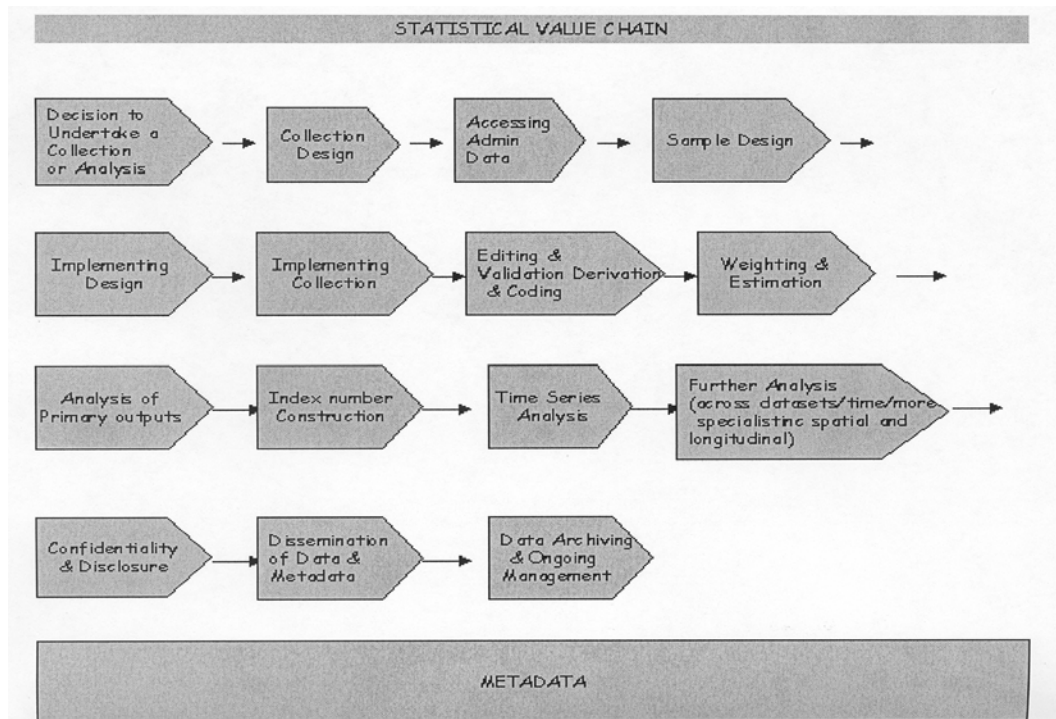
1. enkel data te verzamelen waar vraag naar bestaat,
2. door middel van geïntegreerde analyse alles uit de data te halen wat erin zit,
3. door het geven van volledige toegang via papieren en elektronische middelen, daarbij rekeninghoudend met confidentialiteit.

Daarbij speelt kennismanagement en de uitbouw van de IT infrastructuur een rol met toenemend belang. De statistische waardeketen verdeelt het gehele proces in componenten en bijbehorende statistische procedures en hulpmiddelen. Het diagram in Figuur 3.1 toont de 15 verbindingen in de statistische waardeketen. De protocollen beschrijven in feite kwaliteitsaspecten van onderdelen van deze productieketen. Elk van de protocollen begint met een samenvatting van de principes in de NSCP die hij operationaliseert, en geeft vervolgens aanwijzingen hoe die principes in de praktijk kunnen worden verwezenlijkt. We zullen de inhoud van de protocollen in de komende paragrafen kort weergeven.

¹⁰ONS, *National Statistics Work Programme 2001/02-2003/04*, p.16

¹¹Het begrip survey of enquête moet daarbij veel ruimer worden opgevat dan enkel opiniepeilingen of huishoudenquêtes (*household surveys*). Bijvoorbeeld, in strikte zin verzamelt de douane de Intrastat gegevens ook door middel van een enquête, in dat geval afgenomen bij een bedrijf (*business survey*). Daarnaast vallen ook de administratieve registers (*administrative records*) onder het begrip survey.

Figuur 3.1 – Statistical Value Chain

3.2.2 De twaalf protocollen

Protocol on consultation arrangements between the National Statistician and UK Government Ministers

De *National Statistician* is één van de vier functies vervuld door de DONS. Om te voorkomen dat deze rol in strijd komt met de eis van politieke onafhankelijkheid van statistiekproductie, en met name de *National Statistics*, is een protocol neergelegd dat voorziet in regelgeving ten aanzien van zijn communicatie met ministers. Meer bepaald gaat het om de gevallen wanneer de *National Statistician* wordt geacht de ministers te consulteren, namelijk, wanneer veranderingen in het beleid en/of de praktijk van het ONS zouden kunnen botsen met het regeringsbeleid.

Protocol on customer service and user consultation

Binnen de beschikbare middelen moeten *National Statistics* tegemoetkomen aan de noden van overheid, bedrijfsleven en de gemeenschap. De visie van gebruikers is essentieel om te garanderen dat Na-

tional Statistics relevant zijn, en zij moeten daarom regelmatig worden geconsulteerd. Deze consultaties dienen duidelijk, simpel, transparant, doelgericht, op maat en volledig te zijn. Bovendien moeten zij zo zijn gecoördineerd dat zij een maximale toegevoegde waarde opleveren bij een zo laag mogelijke last voor de gebruiker. De organisaties die *National Statistics* produceren moeten de feedback van gebruikers verwelkomen, de toegang tot *National Statistics* zo gemakkelijk mogelijk maken, en tenslotte, alle vraagstellingen op een openlijke manier beantwoorden.

Protocol on data access and confidentiality

De *National Statistician* legt standaarden neer die de vertrouwelijkheid van gegevens moeten garanderen, inclusief de garantie dat geen enkele statistiek kan leiden tot identificatie van afzonderlijke individuen (anders dan met hun uitdrukkelijke instemming). Elke organisatie die *National Statistics* produceert is verplicht om een document uit te brengen waarin de controle procedure op toegang tot bestanden, alsook een lijst van de statistische databestanden zelf en de hoofdverantwoordelijken die er toegang toe hebben, worden vermeld.

Protocol on data management, documentation and preservation

Het aanbod van *National Statistics* moet effectief worden beheerd. Processen en methoden om *National Statistics* te produceren moeten ten volle worden gedocumenteerd. Statistische gegevens zullen worden opgevat als waardevol en onvervangbaar, met een waarde die toeneemt met hun anciënniteit en veelvuldigheid van gebruik. Elke producent van *National Statistics* moet daarom een *Data Managing Programme* formuleren met de doelstelling het effectief gebruik van zijn statistische bedrijfsmiddelen (*statistical resources*) te garanderen voor huidige en toekomstige gebruikers. De verantwoordelijkheid voor het datamanagement gedurende de levensloop van statistische bedrijfsmiddelen zal berusten bij één of meer identificeerbare datamanagers. De statistische bedrijfsmiddelen zullen op een standaard manier worden gedocumenteerd, inclusief gemakkelijk toegankelijke metadata die de bruikbaarheid, functionaliteit en begrijpelijkheid van de data garanderen, en het bewust maken van hun bestaan bevorderen. Alle producenten van *National Statistics* dragen de verantwoordelijkheid voor de veiligheid en integriteit van hun statistische bedrijfsmiddelen, en dienen het risico op verlies of ontoegankelijkheid te minimaliseren. Voor statistisch materiaal

van historische waarde of essentieel voor tijdreeksen moeten de data worden gearchiveerd rekening houdend met de veiligheid, vertrouwelijkheid, statutaire verplichtingen en kosten.

Protocol on data matching

Data matching houdt de volledige of gedeeltelijke integratie van twee of meer datasets in op basis van informatie die zij gemeenschappelijk hebben, en verdient als techniek binnen de algemene doelstelling tot het verlichten van de enquêtedruk bij PSI's de voorkeur boven het aanleggen van nieuwe statistische bestanden. Respondenten moeten op de hoogte worden gebracht van het voornaamste voorgenomen gebruik van de informatie die zij leveren en van de beperkingen die zijn aangelegd inzake de toegang tot die informatie. De geleverde informatie mag alleen worden gebruikt voor statistische doeleinden.

Protocol on data presentation, dissemination and pricing

Statistieken moeten worden gepresenteerd aan het grootst mogelijke publiek, in een standaard die duidelijk en accuraat de inhoud weergeeft, en met een keuze en flexibiliteit in het aantal mogelijke formats. In de mate van het mogelijke mag de prijs nooit een beletsel vormen bij de toegang tot *National Statistics*. Producenten van *National Statistics* mogen op onpartijdige wijze weerwoord geven op misverstanden of misleidende interpretaties ten aanzien van hun output. De identiteit van *National Statistics* zal worden gepromoot als een onafhankelijke en gezaghebbende bron van officiële informatie, die direct en via derden toegankelijk is. Statistieken die zich nog in een experimenteel stadium bevinden zullen worden gepubliceerd om potentiële geïnteresseerden de kans te geven ze op bruikbaarheid en kwaliteit te beoordelen.

Protocol on managing respondent load

De kosten voor PSI's moeten aanvaardbaar zijn en in verhouding staan met de baten die van de verwerking van de gegevens worden verwacht. Er moet voortdurend aandacht worden besteed aan de ontwikkeling van manieren om de inspanningen van de PSI's te verlichten. Nieuwe surveys mogen bestaande niet dupliceren, en deelnamekosten worden tezamen met het surveydesign in overweging genomen. Deelnamekosten aan surveys worden jaarlijks in kaart gebracht en gerapporteerd. Voor surveys

die worden afgenomen bij gezinnen moet deelname zoveel mogelijk worden gemotiveerd door te overtuigen. Niettemin stelt het protocol ook dat het verplicht leveren van gegevens de kwaliteit van *National Statistics* kan verhogen en in een lagere enquêtedruk op de bevolking als geheel kan resulteren. Daar waar statutaire bepalingen het leveren van data verplichten moeten duidelijke procedures en sancties zijn gedefinieerd in geval van gebrek aan medewerking van een PSI.

Protocol on professional competence

Professionele bekwaamheid fundeert alle activiteiten rond *National Statistics* en wordt verhoogd door opleiding, onderzoek en verwijzing naar de beste internationale praktijk en professionele deskundigheid. De *National Statistician*, de HPS en de *Chief Statisticians* moeten standaarden neerleggen voor competentie en expertise in de administraties onder hun beheer. De leden van de GSS dragen ook hun eigen verantwoordelijkheid voor het vergroten van hun kennis en competenties en dienen daarin door het management te worden gesteund. Soyant detail in dit verband is dat het ONS samen met de universiteit van Southampton een *Master in Official Statistics* verzorgt¹².

Protocol on quality management

NS zal, binnen zijn beschikbare middelen, voldoen aan de behoeften van overheid, bedrijfsleven en de gemeenschap. De voorziening van *National Statistics* zal effectief beheerd worden. Een grondig overzicht van de belangrijkste output, minstens om de vijf jaar, en waar indien nodig externe deskundigheid zal worden benut, zal bijdragen tot kwaliteitsverzekering en verbetering. De kennis van *National Statistics* zal door regelmatig gepubliceerde kwaliteitsmaatregelen worden ondersteund. Een cultuur van evaluatie zal systematisch bevorderd worden, met in begrip van beoordelingen door *peer groups* en vergelijkend *benchmarking*.

Protocol on release practices

Gelijkheid van toegang staat centraal in het publicatiebeleid van *National Statistics*. De eindverantwoordelijkheid voor de inhoud, weergave (format) en timing van de publicatie van *National Statistics* berust bij

¹²Zie www.socstats.soton.ac.uk/moffstat/courseinfo.html

de HPS in samenspraak met de *National Statistician*. *National Statistics* worden afzonderlijk en voorafgaand aan verklaringen van ministers en beleidsmakers gepubliceerd. Het publicatiebeleid van *National Statistics* is openbaar. Publicatie van *National Statistics* volgt zo snel mogelijk op hun compilatie. Als door ministers voorinzage is geëist dan zullen details hierover worden gedocumenteerd en vrijgegeven. De timing van publicatie van *National Statistics* mag niet worden beïnvloed door inhoudelijke aspecten, en het tijdstip van publicatie mag evenmin worden bepaald op een manier dat een individu of een specifieke groep daar voordeel bij haalt. Binnen het kader van de confidentialiteit en legaliteit worden zoveel mogelijk details, voor zover zij betrouwbaar en van praktisch nut zijn, vrijgegeven.

Protocol on revisions

Substantiële methodologische wijzingen ten aanzien van *National Statistics* zullen worden voorafgegaan van een uitgebreide aankondiging, waarin de effecten van de wijzingen moeten worden beschreven. In sommige gevallen kan worden geëist dat oude operationaliseringen een tijd lang samen met de nieuwe worden gepubliceerd.

Protocol on statistical integration

Producenten van *National Statistics* moeten de voordelen van integratie en harmonisatie van hun statistische activiteiten ten volle benutten. Het gebruik van gedeelde statistische raamwerken, definities en classificaties (met name internationale) wordt aangemoedigd en benut in alle statistische onderzoeken en bronnen. Daar waar een producent van *National Statistics* er voor kiest geen standaard te gebruiken moet dit duidelijk worden aangegeven bij de output.

3.3 Controle en audit

Het opstellen van protocollen is natuurlijk enkel zinvol wanneer zij als voorschriften ook worden nageleefd. Het *Framework Document for National Statistics* geeft als één van zijn doelstellingen:

Establishing clear quality processes for *National Statistics*. The *National Statistician* will establish a quality assurance programme including thorough reviews of key outputs at least every five years with

the involvement of external expertise. The *Statistics Commission* will comment on the quality assurance processes and will advise the *National Statistician* of any areas of concern that merit review: if necessary it may commission its own audits.

De contouren van het controle schema zoals uiteengezet in paragraaf 1.3.4, met als elementen interne controle, interne audit, externe audit, worden duidelijk zichtbaar ondanks het feit dat het ONS zich niet bedient van het gevestigde vocabulair op dit terrein. De interne controle van *National Statistics* bestaat uit de navolging van de twaalf protocollen, terwijl voor externe departementen een vorm van interne audit wordt voorzien door het ONS door na te gaan in hoeverre de protocollen worden nageleefd; het resultaat van die audits is de toestemming of afwijzing een officiële statistiek het merk *National Statistic* toe te kennen. Externe audits worden voorzien enerzijds in de in het citaat aangekondigde vijfjaarlijkse reviews, anderzijds door opdrachten uitgegeven aan consultancy firma's. De *National Statistics Quality Reviews* worden uitgevoerd door een academisch vorser, terwijl een stuurgroep wordt samengesteld uit de betrokken HPS, gebruikers en externe deskundigen. Het product van zo'n review is een rapport dat naast het inhoudelijke onderzoek, een lijst aanbevelingen geeft. Deze rapporten zijn openbaar en vrij van copyright¹³. Er worden een tiental verschillende domeinen onderscheiden: Landbouw, visserij en bosbouw; Handel, energie en industrie; Misdaad en justitie; Economie; Onderwijs en training; Gezondheid en zorg; Arbeidsmarkt; Omgeving en milieu; Publieke sector; Bevolking en migratie; Welzijn; en Mobiliteit, transport en toerisme. Tegen einde 2004 waren er 31 reviews opgeleverd.

Hoewel de *Chancellor of the Exchequer* en de Departementale Ministers aan het Parlement voor de statistische activiteiten van hun afdelingen verantwoordelijk zijn, worden zij normaal niet betrokken bij de operationele aspecten van dag tot dag van het statistische werk. Zij baseren zich op de ervaring en de professionele bekwaamheid van de *National Statistician* en elk van de Departementale HPS voor de relevantie, integriteit en kwaliteit van de officiële statistieken die zij produceren. Bijvoorbeeld, onder normale omstandigheden zal de *Chancellor of the Exchequer* verwachten dat de *National Statistician* (en niet hijzelf) voor het *Parliamentary Select Committee* verantwoordelijk voor het controleren van het werk van het ONS verschijnt. Het ONS en de statistische

¹³Zie www.statistics.gov.uk/methods_quality/quality_review/quality_review.asp

afdelingen binnen andere afdelingen zijn ook onderworpen aan de normale controle en controle regelingen die op alle Britse Ministeries van van toepassing zijn, zoals bijvoorbeeld het onderzoek van het *National Audit Office* dat rechtstreeks aan het Parlement rapporteert. Bovendien kunnen de *Chancellor of the Exchequer* en de Ministers afzonderlijke en onafhankelijke adviezen ontvangen van de *Statistics Commission*, de RSS, en andere stakeholders en experts.

3.4 Toekomstvisie van het ONS

Het ONS stelt zich ten doel om op wereldniveau tot de beste statistische agentschappen te behoren¹⁴. De *Spending Review* heeft de verwachting van het ONS, om een wereldleider te worden, bij de *Treasury* en ministers gebetonneerd, en het is nu aan het ONS om aan te tonen dat het deze verwachting kan inlossen. De gebruikers verwachten immers betere resultaten, in termen van levering aan tijdschema, kwaliteitsnormen, enquêtedruk en gebruikersgoedkeuring. Het ONS kreeg in 2002 een budget van £75.000.000 om te besteden aan de modernisering van processen en systemen¹⁵. Het doel van het *Statistical Modernisation Programme* is de verbetering van de kwaliteit, tijdigheid en beschikbaarheid van ONS's belangrijkste statistieken. Veel investeringen gaan naar de verbetering van IT infrastructuur. Enerzijds gaat het om de centralisering van de vele locale databestanden, anderzijds om de standaardisering van statistische procedures zoals seizoenscorrectie, weging en parameterschatting¹⁶. Het kwaliteitsverbeteringsproces zal worden opgevolgd door indicatoren van de bestuursstructuren, de gedocumenteerde rollen en verantwoordelijkheden, en controle processen. Het verwezenlijken van het zgn. *Sources Directorate* (SD) moet in al deze doelstellingen voorzien. Het SD heeft een aantal centrale eigenschappen¹⁷:

1. Een sterke aanwezigheid van de gebruikersbehoeften in het sturen van zijn werkagenda,

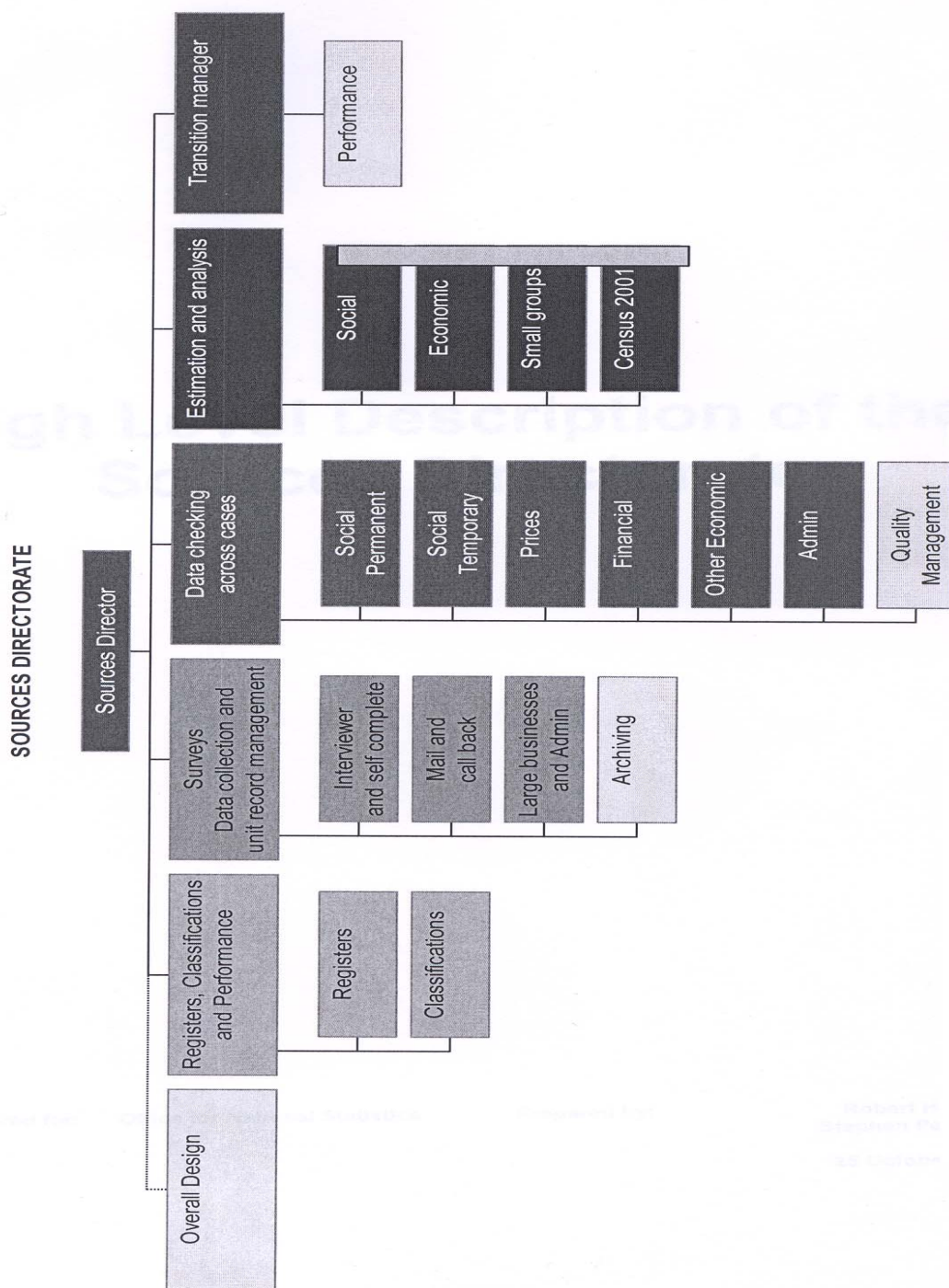
¹⁴R. Hughes & S. Penneck (2002), *The Sources Report*, London: ONS

¹⁵ONS (2004), *Departmental report 2004*, p.5.

¹⁶ONS, *National Statistics Work Programme 2001/02-2003/04*; ONS, *National Statistics Annual Report 2003/04*

¹⁷R. Hughes & S. Penneck (2002), *High Level Description of the Sources Directorate*, London: ONS

Figuur 3.2 – Ontwerp organisatie van het Sources Directorate

Bron: R. Hughes & S. Penneck (2002), *High Level Description of the Sources Directorate*, London: ONS

2. Specialisatie van het werk binnen functies op grond van externe factoren. Bijvoorbeeld, de nadruk op ondervraagden in de activiteiten van de gegevensinzameling, op de ingewikkeldheid van de gegevens bij het data-editen, en inzake de inhoud bij schattingsactiviteiten,
3. Professionalisme, omdat output wordt geproduceerd volgens goedgekeurde en bekende kwaliteitsnormen die aan de gebruikers worden openbaar gemaakt,
4. Delen van kennis en competenties, samenwerking en teamworking.

De activiteiten van het SD kunnen worden onderverdeeld in zes deelfuncties:

1. Het ontwerpen van onderzoeken (surveys): het selecteren en verstrekken van de aangewezen hulpmiddelen en methodes die moeten worden gebruikt om aan de behoeften van de gebruikers te voldoen,
2. Het beheren van het statistische kader: activiteiten verbonden aan registers, classificaties en het monitoren van prestaties, en het handhaven en ontwikkelen van de infrastructuur nodig om de output van de SD te steunen,
3. Het verzamelen van gegevens en het archiveren daarvan,
4. Het beheren van de datakwaliteit en risico: verantwoordelijkheid voor activiteiten verbonden aan het controleren van complexe gegevensreeksen en kwaliteitsmanagement, uitgaande van een SD brede visie over datakwaliteit en kwesties m.b.t. risico, door het neerleggen van normen, beleid en procedures, plus de controle op de naleving daarvan,
5. Het leveren van onderzoek: de activiteiten verbonden aan schatting en analyse, en outputmanagers. Deze functie zorgt ervoor dat de activiteiten van het SD hun relevantie voor klantenbehoeften houden. Vanuit het perspectief van de verandering van organisatie van het ONS vormt dit het eiland van stabiliteit tijdens de overgang,
6. Het beheer van de overgang: verantwoordelijk voor de planning van de overgang aan de nieuwe regelingen. Concentreert zich op de voltooiing van de bedrijfsdoelstellingen die voor het SD worden bepaald.

Het *Statistical Modernisation Programme* werd in werking gesteld om dysfunctionaliteiten op te lossen die voortvloeiden uit de fusie van het *Central Statistical Office* en de *Office of Population Censuses and Surveys* en jaren van onderinvestering in beide organisaties. Het nieuwe ONS werd met een erfenis van verouderde en onverenigbare computersystemen, een waaier van verschillende methodologieën en statistische praktijken, en een zeer divers gamma van statistische hulpmiddelen geconfronteerd die elk verschillende licenties en ondersteuningssystemen nodig hadden. Het *Statistical Modernisation Programme* zal statistische systemen herontwerpen, alle ONS-onderzoeken op een collectief gegevensbestandsysteem (CORD) plaatsen, een reeks standaard statistische hulpmiddelen en methodologieën opnemen, en de verwerking en presentatie van alle statistische output systematiseren en standaardiseren. Bijkomend werd de organisatorische structuur van ONS van een *subject-based* systeem veranderd in een systeem dat volgens functionele lijnen wordt georganiseerd. Alle activiteiten van de gegevensinzameling worden geaccumuleerd in het *Sources Directorate* die uiteindelijk door het gemeenschappelijke *datawarehouse* alle economische en sociale bronnen moet omvatten. De uiteindelijke structuur van de organisatie moet eruit gaan zien als het organogram afgebeeld in Figuur 3.2.

Hoofdstuk 4

Bundesamt für Statistik

Der föderale Aufbau ist eine Stärke des deutschen statistischen Systems. Er bewirkt eine breite regionale Verankerung, wie sie in kaum einem anderen europäischen Land gegeben ist. Die räumliche Nähe zum Erhebungsgegenstand ermöglicht ein fundiertes Wissen um regionale Besonderheiten. Für eine wirtschaftlicher Aufgabenerledigung ist eine ständige intensive Abstimmung und die partnerschaftliche Zusammenarbeit erforderlich.

DESTATIS (2003), *Qualitätsstandards in der amtlichen Statistik*, p.6

4.1 Opdracht, gezagspositie en middelen

Het recht om statistische gegevens te verzamelen is verankerd in de Duitse grondwet¹. Het *Statistisches Bundesamt Deutschland* (DESTATIS) heeft de opdracht statistische informatie te compileren en te verspreiden die

¹Artikel 73, lid 11

objectief, onafhankelijk en kwalitatief hoogwaardig is. Deze informatie staat iedereen ter beschikking: politiek, regering, administratie, bedrijfsleven en burgers. De geproduceerde statistieken gaan direct naar de pers, waarbij de betrokken ministers één uur voorinzage krijgen. Deze periode is recent sterk ingekort omdat het bleek dat er voortdurend lekken waren, waarbij ministers veinsden dat zij sneller betrouwbare statistieken konden produceren dan DESTATIS. In 2003 bracht DESTATIS 550 berichten uit in de pers en hield ongeveer vijftien persconferenties². Elke dinsdag wordt het zgn. “*Zahl der Woche*” openbaar gemaakt, dat vaak een grote aandacht in media krijgt.

DESTATIS heeft drie afdelingen met een totaal aantal personeelsleden van 2.780. De hoofdzetel bevindt zich in Wiesbaden, twee departementen zijn er in Bonn, en verder is er het zgn. i-Punkt dat informatie verstrekt aan o.a. aan de federale Duitse overheid. Het tweeënvijftigste jaarverslag van DESTATIS spreekt van een budget van 126 miljoen euro in 2003 en 133 miljoen euro in 2002³. Er worden binnen DESTATIS, naast een algemene administratie, acht gespecialiseerde afdelingen onderscheiden:

- I *Grundsatzfragen der Bundes- und internationalen Statistik, Informationsverbreitung* (Grondvragen ten aanzien van federale en internationale statistieken, Informatievoorziening)
- II *Informationstechnik, Mathematisch-statistische Methoden* (ICT, Wiskundig-statistische Methoden)
- III *Gesamtrechnungen, Erwerbstätigkeit* (Nationale rekeningen, Werkgelegenheid)
- IV *Unternehmensregister, Industrie, Binnenhandel* (Ondernemingsregister, Industrie, Binnenlandse handel)
- V *Preise, Außenhandel, Verkehr, Verdienste* (Prijzen, Buitenlandse handel, Verkeer, Inkomen)
- VI *Wahlen, Bevölkerung, Staat, Bildung* (Verkiezingen, Bevolking, Overheid, Onderwijs)

²DESTATIS (2004), *Jahresbericht 2003*, Wiesbaden: Statistisches Bundesamt, p.2

³Op het ogenblik worden er hervormingen doorgevoerd die de kosten moeten drukken en die tevens moeten bijdragen aan de modernisering van de bondsadministratie.

VII *Dienstleistungen, Landwirtschaft, Umwelt* (Dienstverlening, Landbouw, Milieu; locatie Bonn)

VIII *Gesundheit, Soziales, Private Haushalte* (Gezondheid, Sociale zaken, Privé huishoudens; locatie Bonn)

Het zgn. *Gesetz über die Statistik für Bundesszwecke* (*Bundesstatistikgesetz BStatG*, 1987) regelt de formele rol van het agentschap⁴. De administratieve leiding valt onder de verantwoordelijkheid van de minister van Binnenlandse Zaken, terwijl de technische supervisie onder de verantwoordelijkheid van de bij de statistiekproductie betrokken ministers valt. Het dagelijks bestuur van DESTATIS is de verantwoordelijkheid van de *Präsident*. Het Duitse statistische systeem kent vier bestuurlijke entiteiten, te weten het federale statistische agentschap DESTATIS, de regionale agentschappen van de *Länder*, de *Ambtsleiterconferenz* (vergadering van de hoofden van de statistische agentschappen), en de *statistische Beirat* (adviesraad). De *Beirat* wordt gevormd door vertegenwoordigers van de federale ministeries en belangengroepen, en stuurt technische committees en werkgroepen aan. De *Ambtsleiterconferenz* laat zich, bezijdens door de drie andere entiteiten, bijstaan door werkgroepen en experts.

Het federale stelsel wordt als een sterke troef opgevat omdat het een brede regionale verankering van statistiekverzameling garandeert⁵:

De federale structuur biedt voordelen voor het Duitse statistieksysteem. Het systeem kan namelijk regionaal breed verankerd worden op een manier die elders in Europa nauwelijks mogelijk is. De dichte nabijheid tot de materie (waarover de statistieken handelen) maakt het mogelijk om gefundeerde kennis op te bouwen over specifieke regionale kenmerken. Voor maatschappelijke dienstverlening is een voortdurende intensieve opvolging en samenwerking tussen de verschillende partners noodzakelijk.

Op het ogenblik zijn er 15 regionale agentschappen⁶. Elk van de *Länder* heeft zijn eigen statistiekwet⁷ en -agentschap die opgeteld een kleine 8.000 ambtenaren omvatten. De *Länder* zijn onafhankelijk van DESTATIS,

⁴www.DESTATIS.de/download/ueber/bstatg03.pdf

⁵DESTATIS (2003), *Qualitätsstandards in der amtlichen Statistik*, p.6 (vert.)

⁶Hamburg en Schleswig-Holstein werden onlangs samengevoegd.

⁷Bijvoorbeeld, de statistiekwet van Berlijn vindt men op www.statistik-berlin.de/wir/landesstatistikgesetz/wir8.htm.

in de zin dat het federale niveau de opdracht geeft tot het verzamelen van bepaalde data maar de methode vrij staat. Het Duitse systeem is daarom vergelijkbaar met het Europees systeem, waarbij verordeningen en richtlijnen uitgaan vanuit de EC en Eurostat maar, behalve in een aantal gevallen, het aan de lidstaten wordt overgelaten hoe data worden verzameld en geoperationaliseerd. Federale statistieken worden verzameld op grond van een door de Federale Conventie⁸ uitgevaardigde wet, waarin steekproefgrootte, doelpopulatie en te meten variabelen worden vastgelegd. Er bestaat een honderdtal van dergelijke wetten. De manier van dataverzamen (post, interview, enz.), vraagformulering en additionele inhoud van de bevraging moet echter in een vergadering van vertegenwoordigers van de statistische agentschappen van de *Länder* worden overeengekomen⁹. Omdat de voorbereiding van een nieuwe wet op federaal niveau ten aanzien van statistiekproductie gemiddeld drie jaar kost wordt inflexibiliteit als probleem genoemd van het huidige systeem. Naar schatting 60% van de totale statistiekproductie vloeit echter direct voort uit Europese verordeningen.

4.2 Het kwaliteitsbeheersingssysteem

4.2.1 De verhouding tussen DESTATIS en de Länder

De federale bestuursrealiteit van Duitsland, met een grote autonomie van de *Länder*, zorgt voor specifieke problemen bij het waarborgen van de kwaliteit van statistieken. Voor de productie van de Duitse officiële statistieken hebben DESTATIS en de Statistische Bureaus van de Duitse *Länder* een strikte arbeidsverdeling afgesproken¹⁰. De inzameling van gegevens en de presentatie van (gedeeltelijke) resultaten van de *Länder* zijn in het algemeen taak van de *Länder*, terwijl methodologische kwes-

⁸De *Länder* wijzen de helft van de leden van de Federale Conventie aan, de andere helft komt vanuit de Bondsdag. Zie DESTATIS (2005), *Key data on Germany 2004*, Wiesbaden: Statistisches Bundesamt, p.13

⁹Deze vergaderingen werden omschreven als “*Kindergarten*”. Anderzijds blijkt in de praktijk dat er meestal een geschikte consensus over de te voeren methodiek wordt bereikt.

¹⁰K. Lorentz (2003), *Use of modelling techniques and flash estimates at the federal statistical office of Germany*, STD/STESEG(2003)8, OECD. Zie www.oecd.org/dataoecd/3/44/2956904.pdf

ties en de presentatie van resultaten op nationaal niveau voor rekening van DESTATIS valt. Deze situatie is niet vergelijkbaar met het Belgisch statistisch systeem omdat het Vlaams-regionale niveau vaak wordt gepasseerd wanneer het gaat om de verzameling van individuele gegevens (zie paragraaf 5.3.1).

Om op nationaal niveau de tijdigheid van productie van officiële statistieken te garanderen moeten inspanningen worden geleverd zowel door DESTATIS als de Statistische Bureaus van de *Länder*, aangezien een groot deel van het productieproces binnen de Statistische Bureaus van de *Länder* (van gegevensinzameling tot regionale samenvoeging) plaatsvindt. De *Länder* hebben evenwel vaak andere belangen dan het federaal agentschap. DESTATIS probeert bijvoorbeeld al jaren de situatie te veranderen dat voor bepaalde statistieken (met name op het gebied van conjunctuur), de snelheid van productie in het gedrang komt omdat de *Länder* met (voor de doelstelling van DESTATIS) te grote steekproeven werken. Maar als gevolg van de Duitse grondwet die de brede politieke en administratieve onafhankelijkheid van de Duitse *Länder* waarborgt waren de inspanningen van DESTATIS tot nu toe niet succesvol. Daarom wordt een andere benadering gevolgd bij de productie van Duitse officiële statistieken. Voor de publicatie van eerste (geschatte) resultaten worden de cijfers van slechts enkele *Länder* gebruikt en worden de overige door DESTATIS geschat (gewoonlijk door een op regressie gebaseerde methode). Uiteindelijk, wanneer de resultaten van elk van de 15 staten beschikbaar zijn, publiceert DESTATIS de herziene cijfers voor het nationale aggregatieniveau.

4.2.2 Qualitätsoffensive Statistik

Bij aanvang van 1999 heeft DESTATIS intern een kwaliteitsoffensief voor statistieken (*Qualitätsoffensive Statistik*) opgestart. Het initiatief is gebaseerd op de van het EFQM model afgeleide *Common Assessment Framework*¹¹. Er worden vier doelen nagestreefd: kwaliteit van statistiekproductie, klantgerichtheid, HRM en efficiëntie¹². In dit kader werden verschillende deelprojecten opgestart: de inzet van moderne informatietechnologie, de verbetering van het dienstenaanbod, de intro-

¹¹Bundesverwaltungsamt, *Konkurrenz der Selbstbewertungsmodelle?* (Info 1673), december 2001.

¹²Bundesverwaltungsamt, *Qualitätsoffensive Statistik* (Info 1613), augustus 2002. Zie www.bva.bund.de/aufgaben/win/beitraege/00087

ductie van een kostprijs- en prestatiebegroting, en de verbetering van de actualiteit van de statistieken gebruik makend van een *early warning system* (*Frühwarnsystem*), dat samen met de *Länder* werd ontwikkeld. Het EFQM dient als leidraad om te bepalen hoe het goede beheer van een federaal statistisch agentschap uitvoering moet krijgen. Het gaat dan met name om de volgende aspecten:

- superieuren en medewerkers gaan in onderlinge overeenstemming vanaf de start resultaatgericht aan het werk bij het realiseren van het eindproduct. Gedetailleerde instructies of controles kunnen gaandeweg meer en meer achterwege blijven,
- creativiteit en eigen initiatief van medewerkers vormen basisvoorwaarden voor een succesvolle modernisering en moeten worden gestimuleerd. Bijvoorbeeld, medewerkers mogen in het *Arbeitszeitmodell* in toenemende mate zelf hun eigen werktijden bepalen,
- “eerst denken dan doen!” Figuurlijk gesproken zou eerst moeten worden onderzocht of de bijl moet worden aangescherpt, voordat hij tegen de boom wordt geslingerd.

In eerste instantie werden procesanalyses van productie, management en ondersteunende diensten als een centraal middel opgevat om tot ideeën voor kwaliteitsverbetering en efficiëntieverhoging te komen¹³. Toen echter bleek dat met de procesbeschrijvingen niets werd aangevangen stapte men over op een andere strategie waarbij het bereiken van doelen voorop werd gezet. De belangrijkste peilers van het kwaliteitsbeheersingssysteem zijn nu de *Qualitätsmerkmale in der amtlichen Statistik* (document met richtlijnen), en het *Qualitätsbericht zur Statistik* (voor elke afzonderlijk geproduceerde statistiek te publiceren protocolbeschrijving).

4.2.3 Qualitätsbericht zur Statistik

DESTATIS beschouwt het als een belangrijke en fundamentele taak de kwaliteit van statistieken te toetsen op basis van internationaal erkende kenmerken: actualiteit, nauwkeurigheid, relevantie, beschikbaarheid,

¹³T. Körner (2002), Prozessanalysen: Das Werkzeug des Statistischen Bundesamtes zur Optimierung der Organisation, *Statistisches Bundesamt Wirtschaft und Statistik* 8: 660-668.

transparantie, vergelijkbaarheid en coherentie¹⁴. De *Qualitätsmerkmalen* (kwaliteitskenmerken) hebben met andere woorden de kwaliteitsrichtlijnen van Eurostat (zie paragraaf 1.2.1) als basis, en voegen daar inhoudelijk weinig aan toe. Om te bepalen in hoeverre de deeladministraties zich aan deze kwaliteitsrichtlijnen houden moeten zij voor elke afzonderlijk geproduceerde statistiek een protocolbeschrijving publiceren, het zgn. *Qualitätsbericht zur Statistik* (statistiek-kwaliteitsrapport). Deze verkeert nog in de ontwikkelingsfase. Het betreft een document, voor elke statistiek verplicht op te leveren door de federale producenten van statistieken, met daarin informatie over het doel van de statistiek, de legale basis, de periodiciteit, tijdstip, doelpopulatie en wijze van data-verzameling, waarborgen ten aanzien van geheimhouding en archivering, gebruikers van de statistiek, internetadres waar de vragenlijst kan worden ingekeken, enz. De *Qualitätsberichte* vormen dus een zelfbeoordeling aan de hand van de verschillende kwaliteitscriteria van officiële statistieken, gaande van de conceptie en de voorbereiding van de inzameling van gegevens tot en met de evaluatie en publicatie van de statistiek(en). De rapporten moeten via het Internet voor iedereen toegankelijk zijn en worden opgeslagen in een centraal databestand dat gericht kan worden bevraagd op grond van een specifiek identificatienummer dat iedere federale statistiek in Duitsland krijgt toegewezen.

In eerste aanleg waren de *Qualitätsberichte*, die de beschrijving van een kwaliteitsprofiel voor elk van de statistieken als doel hebben, een onderdeel van de reeds vermelde procesanalyses. Inmiddels staan zij eerder op zichzelf dan dat zij een onderdeel vormen van een meeromvattende strategie, zoals bijvoorbeeld de A&K-analyses bij het CBS (zie paragraaf 2.2.2). Daadwerkelijk kwantitatief onderzoek naar de kwaliteit van statistiekproductie wordt als zeer complex ervaren¹⁵. In plaats daarvan moet het *Qualitätsbericht* inzicht geven in de wezenlijke kenmerken die de kwaliteit van statistieken beïnvloeden. Dit zijn bijvoorbeeld kenmerken zoals nonresponse, berekening van meetfouten of de keuze van inzamelingsinstrumenten. Het *Qualitätsbericht* wordt geproduceerd als resultaat van het invullen van een questionnaire met meerkeuzevragen. Bij de opstelling van het *Qualitätsbericht* kiest de verantwoordelijke pro-

¹⁴Drie verschillende documenten dienen als leidraad: *Qualitätsstandards in der amtlichen Statistik* (2003), *Qualitätsmerkmale für statistische Ergebnisse. Definitionen, Maßzahlen, Erläuterungen* (2004), en *Empfehlungen für die Veröffentlichung von Qualitätsmerkmalen* (2004).

¹⁵Bundesverwaltungsamt, *Qualitäts Offensive Statistik (Info 1613)*, aug. 2002, p.9

Figuur 4.1 – De Terminmonitor

Terminreue nach Abteilungen - Gegenüberstellung der Soll- und der Istwerte für den Zeitraum 01.01.2005 - 28.02.2005 Stand: 07.03.2005			
Abteilung	Terminreue - Anteil der gehaltenen Solltermine		Status
	Sollwert 2005	Istwert 01.01.2005 - 28.02.2005	
	%		
Insgesamt	81	82,4	
III	95	100,0	
IV	86	75,4	
V	90	90,6	
VI	60	81,8	
VII	80	88,2	
VIII	60	0,0	

Bron: Veldhues, B., (2005), *Monitoring of punctuality*, DESTATIS, Wiesbaden

ceseigenaar voor elk van de kwaliteitscriteria het antwoord dat het beste bij zijn situatie past. Op die manier ontstaat in vogelvlucht een overzicht van de stand van zaken ten aanzien van de kwaliteit van een bepaalde statistiek, die niettemin een beperkte inspanning van de betrokken administratie vergt.

4.3 Controle en audit

Net als bvb. het CBS wordt DESTATIS door externe organisaties geaudit ten aanzien van de kwestie in hoeverre internationale standaarden op een correcte manier worden geadopteerd. Het IMF zal in het voorjaar van 2005 op eigen initiatief een audit uitvoeren bij DESTATIS. Op het moment van het ter perse gaan van dit rapport waren de resultaten van deze audit nog onbekend. De interne audit beperkt zich momenteel tot de tijdigheid van oplevering van statistieken. In paragraaf 4.3.1 werd al aangegeven dat *tijdigheid* als één van de aspecten van kwaliteit van

officiële statistieken bij DESTATIS als problematisch wordt ervaren en daarom ruime aandacht krijgt. Op het ogenblik wordt voor een 300-tal macro-economische statistieken de tijdigheid scherp gemonitord (*Terminmonitoring*). De voor een statistiek verantwoordelijk afdeling moet voor het tijdstip van aanlevering van een zgn. *Sollwert* (*deadline*) opgeven, die door DESTATIS wordt vergeleken met de zgn. *Istwert* (in dit geval, de werkelijke datum van aanlevering). Voor elke van de acht afdelingen van DESTATIS kunnen voor de door hen op te leveren statistieken de *Sollwert* en de *Istwert* op intranet worden gevolgd, dat wil zeggen, de cijfers kunnen worden geraadpleegd door alle medewerkers en moedigen op die manier mogelijk een gezonde competitie aan. De cijfers worden geaggregeerd voor alle afdelingen weergegeven (zie Figuur 4.1) én gedetailleerd voor elk statistiek. De prestatienormen worden jaarlijks bij- en vastgesteld. Indien een afdeling besluit de *Sollwert* met meer dan vijf dagen te vertragen, dan volgt er een *Ambtsleiterconferenz* waar vertegenwoordigers van de *Länder* en de president van DESTATIS het met elkaar moeten eens worden. De tijdigheid van een statistiek vertelt echter niets over de kwaliteit ervan, en toekomstige inspanningen zullen worden gericht op het monitoren daarvan.

4.4 Toekomstvisie van DESTATIS

Veel van de in de vorige paragrafen genoemde projecten ten aanzien van kwaliteitsbeheersing zijn in opbouw en vormen onderdeel van een toekomststrategie. Tot de top van statistische agentschappen rekent DESTATIS Zweden en Canada, maar het lijkt in tegenstelling tot bvb. het CBS en ONS niet de expliciete ambitie te hebben naar excellentie te streven. Het meerjarenprogramma 2004–2008 doet, in vergelijking met de programma's van het CBS en ONS, zelfs een beetje mager aan en telt acht pagina's. Maar daarbij moet men wel bedenken dat Duitsers naast realiteitszin al een reputatie hebben van *Pünkt- u. Gründlichkeit*, zodat de in het huidige "Fit" (*fachkompetent, innovativ, topaktuell*) samengevatte ambitie in feite dezelfde streefdoelen als die van de Nederlandse en Engelse agentschappen kunnen worden herkend.

We lichten een aantal doelstellingen uit het meerjarenprogramma 2004–2008¹⁶. DESTATIS wenst meer rekening te houden met de beslom-

¹⁶DESTATIS (2004), *Fit 2008. Wissen. Nutzen. Strategische Ziele des Statistischen Bundesamts für die Jahre 2004 bis 2008*, Wiesbaden: Statistisches Bundesamt

meringen van de ondervraagden, door zijn onderzoeken zo eenvoudig mogelijk te maken, en de communicatie met de ondervraagden te intensifiëren. DESTATIS wil efficiënter omgaan met zijn middelen door werkprocessen met *state-of-the-art* informatiseringstechnologie te optimaliseren, modernisering van zijn werkprocessen te steunen en samenwerking met externe partners te verbeteren. Hij wil invloed uitoefenen op de verdere ontwikkeling van het Europese Statistische Systeem door zijn deskundigheid in termen van onderwerp en methodologie uit te dragen, en zal bijdragen aan de besprekingen over methodologie bij de internationale instellingen. DESTATIS zal de kwalificatie en de motivatie van zijn personeel en steunen en bevorderen en hun werkomstandigheden optimaliseren. De structuur en het niveau van kwalificatie van het personeel worden aangepast aan de uitdagingen van de toekomst. Communicatie en samenwerking binnen DESTATIS worden systematisch bevorderd.

Hoofdstuk 5

Richtpunten voor de Vlaamse overheid

Het oprichtingsdecreet Vlaamse studiedienst en de Nota Statistiek bieden enige, maar veruit onvoldoende handvaten om daadwerkelijk tot een strategie voor kwaliteitsverhoging van Vlaamse officiële statistieken te komen.

5.1 De tien fundamentele principes voor officiële statistieken

In 1992 werd op de Conferentie van Europese Statistici het initiatief genomen om een reeks principes voor officiële statistieken op te stellen¹. De directe aanleiding werd gevormd door de ineenstorting van de Sovjet-unie en de ontwikkeling eind jaren '80 dat de landen van Midden-Europa hun centrale planeconomie inruilden voor een marktgerichte democratie. De nationale statistische systemen van vele landen moesten als gevolg ook transformaties ondergaan, omdat de rol van officiële statistieken opnieuw moest worden gedefiniëerd. Om de hoofden van nationale statistische agentschappen bij te staan de positie van hun instituten te verdedigen, werden de Fundamentele Principes van Officiële Statistieken ontwikkeld.

¹Zie unstats.un.org/unsd/goodprac/bpabout.asp

Nadat deze principes werden goedgekeurd door de Conferentie van Europese Statistici werd beseft dat deze principes een bredere betekenis hadden. In die context werd een internationaal besprekingsproces opgestart dat eindigde met de goedkeuring van de Fundamentele Principes door de Statistische Commissie van de Verenigde Naties, de hoogste statistische autoriteit in de wereld, in een speciale zitting op 11-15 April 1994. De tien overeengekomen principes luiden²:

1. Officiële statistieken zijn een onontbeerlijk element in het informatiesysteem van de democratische maatschappij, omdat zij de overheid, de economie en het publiek van gegevens over de economische, demografische, sociale en milieusituatie van de natie voorzien. Als officiële statistieken de toets van praktisch nut willen doorstaan en de betiteling van openbare informatie eer aan willen doen, dan moeten zij op een onpartijdige basis door officiële statistische agentschappen worden gecompileerd en aan het publiek ter beschikking gesteld.
2. Om het vertrouwen in officiële statistieken te waarborgen moeten de statistische agentschappen volgens strikt professionele overwegingen, met inbegrip van wetenschappelijke principes en professionele ethiek, beslissen over de methodes en de procedures voor de inzameling, de verwerking, de opslag en de presentatie van statistische gegevens.
3. Om een correcte interpretatie van de gegevens te faciliteren moeten de statistische agentschappen informatie publiceren over de bronnen, methodes en procedures van de statistieken volgens wetenschappelijke normen.
4. De statistische agentschappen hebben het recht om commentaar te geven op onjuiste interpretatie en misbruik van statistieken.
5. Gegevens voor statistische doeleinden kunnen uit verschillende typen bronnen worden onttrokken, waaronder surveys en administratieve registers. De statistische agentschappen moeten bij het kiezen van de bron rekening houden met de kwaliteit, opportuniteit, kosten, en de last voor de ondervraagden.

²www.DESTATIS.de/allg/e/ueber/ueber_start.htm#Goals

6. Individuele gegevens die door statistische agentschappen voor statistische compilatie worden verzameld, ongeacht of zij naar natuurlijke of rechtspersonen verwijzen, dienen strikt vertrouwelijk te zijn en uitsluitend te worden gebruikt voor statistische doeleinden.
7. Het formele kader van wetten, verordeningen en maatregelen waarin het statistische agentschap opereert moet openbaar worden gemaakt.
8. De samenwerking van de verschillende nationale statistische agentschappen in één land is essentieel om consistentie en efficiency in het statistische systeem te bereiken.
9. Het gebruik van internationale concepten, classificaties en methodes door statistische agentschappen in een land bevordert de consistentie en de efficiency van statistische systemen op alle officiële niveaus.
10. Bilaterale en multilaterale samenwerking in statistieken draagt bij aan de verbetering van systemen van officiële statistieken in alle landen.

Zoals we in de volgende paragraaf echter zullen zien is met het opstellen van deze fundamentele principes het proces om tot internationale overeenstemming over de kwaliteit van officiële statistieken te komen nog steeds niet afgerond.

5.2 Internationale ontwikkelingen

5.2.1 European Statistics Code of Practice

Op 24 februari 2005 werd op de 55ste ontmoeting van het *Statistical Programme Committee* een ontwerptekst voor een *European Statistics Code of Practice* voorgedragen en goedgekeurd door de hoofden van de communautaire instanties van de EU lidstaten³. De commissie onderschreef de Code⁴ eenstemmig en onderstreepte het belang van snelle vooruitgang in

³België werd vertegenwoordigd door A. Versonnen (NIS), P. Mauroy (NIS), en J.-J. Vanhaelen (NBB).

⁴Over een aantal zaken bestaat nog geen overeenstemming. Zo wordt beurtelings gesproken van een *Code of Conduct* en een *Code of Practice*. Bedoeling is dat dit soort details op parlementair niveau wordt uitgevochten.

het proces van implementeren, waarbij uiteraard de EC en het Europees parlement centrale rollen spelen. Het is van belang op te merken dat de Code betrekking heeft enkel en alleen op de agentschappen die instaan voor de verzameling van communautaire statistieken voor het Europese statistische systeem, de zgn. *ESS (European Statistical System) members*. De kwaliteit van nationale officiële statistieken valt met andere woorden nog onder het subsidiariteitsbeginsel⁵. Toch kan de Code voor de Vlaamse overheid dienen als belangrijke inspiratiebron voor de organisatie van haar eigen statistisch systeem. In de Code staan vijftien principes centraal en voor elk van deze principes worden *Indicators of Good Conduct* beschreven. Elk van de vijftien principes wordt ondergebracht bij één van drie rubrieken: “institutionele omgeving” (1 t/m 6), “statistische processen” (7 t/m 10), en “statistische output” (11 t/m 15). Hieronder volgt een summier beschrijving van de principes zoals opgesteld in de ontwerptekst⁶.

Institutionele omgeving

Principe 1 benadrukt het belang van professionele onafhankelijkheid van statistische autoriteiten van beleid, regelgevende of administratieve afdelingen en van actoren in de private sector. Als indicatoren gelden dat de onafhankelijkheid van het statistisch agentschap is verankerd in de (nationale) wet, het hoofd van het agentschap een rang heeft die hoog genoeg is om de dialoog te voeren met politieke en administratieve autoriteiten, de onafhankelijkheid te verdedigen, en de methoden en tijdstippen van publicatie van statistieken zelfstandig kan bepalen. En tenslotte moet het hoofd publiekelijk mogen commentariëren over statistische onderwerpen, met name misbruiken daarvan. Principe 2 stelt dat het agentschap een bij wet vastgesteld mandaat moet bezitten om voor de EG data te verzamelen, met daarin ook vastgelegde verplichtingen voor burgers en bedrijven om gegevens te leveren. Principe 3 bepaalt dat de middelen van het statistisch agentschap toereikend moeten zijn om aan zijn Europese verplichtingen te doen. Principe 4: De *ESS members* moeten voldoen aan de kwaliteitsdeclaratie van het Europese statistische systeem. Principe 5: De privacy van de PSI's (huishoudens, ondernemin-

⁵Er gaan wel enkele stemmen op binnen het *Statistical Programme Committee* om te spreken van *European and national official statistics* in plaats van enkel de *Community* cq. *European Statistics*.

⁶CPS 2005/55/1 EN only – 31/01/2005

gen, overheidsdiensten en andere ondervraagden), de vertrouwelijkheid van de informatie die zij hebben verstrekt en zijn gebruik slechts voor statistische doeleinden moeten absoluut gewaarborgd zijn. Principe 6: Statistische autoriteiten moeten bij het produceren en verspreiden van Europese Statistieken de wetenschappelijke onafhankelijkheid eerbiedigen op een objectieve, professionele en transparante manier waarbij alle externe gebruikers billijk worden behandeld.

Statistische processen

De Europese en andere internationale normen, richtlijnen en goede praktijken die door de statistische autoriteiten worden gebruikt om officiële statistieken te produceren, verzamelen, verwerken en verspreiden, moeten worden nageleefd. De geloofwaardigheid van de statistieken wordt verbeterd door een reputatie van goed management en efficiency. De relevante aspecten zijn correcte methodologie en statistische procedures, beperkte last op ondervraagden, en kostendoeltreffendheid. Principe 7: De correcte methodologie moet kwaliteitsstatistieken ondersteunen. Dit vereist adequate hulpmiddelen, procedures en deskundigheid. Principe 8: De productie van kwaliteitsstatistieken wordt ondersteund door het gebruik van de aangewezen statistische procedures, van gegevensinzameling tot aan gegevensvalidering. Principe 9: De rapporteringslast moet evenredig zijn aan de behoeften van de gebruikers en mag voor de ondervraagden niet bovenmatig zijn. Het statistische gezag controleert de enquêtedruk en stelt doelstellingen voor zijn vermindering vast. Principe 10: Middelen moeten effectief worden gebruikt.

Statistische output

De statistieken moeten voldoen aan de Europese kwaliteitsnormen en dienen de behoeften van Europese instellingen, overheden, onderzoekinstellingen, bedrijven en het publiek. De belangrijke kwesties betreffen de mate waarin de statistieken relevant, nauwkeurig en betrouwbaar, geschikt, coherent, vergelijkbaar en toegankelijk zijn voor gebruikers. Principe 11: De beschikbare statistieken moeten aan de behoeften van gebruikers voldoen. Principe 12: De Europese Statistieken moeten de werkelijkheid nauwkeurig en betrouwbaar afbeelden. Principe 13: De Europese Statistieken moeten op een geschikte en punctuele manier worden verspreid. Principe 14: De Europese Statistieken moeten vergelijkbaar zijn tussen regio's en landen; het zou mogelijk moeten zijn om verwante

gegevens uit verschillende bronnen te combineren. Principe 15: De Europese Statistieken moeten in een duidelijke en begrijpelijke vorm worden opgesteld, op een geschikte manier worden verspreid, beschikbaar en toegankelijk zijn op een onpartijdige basis, en ondersteund worden met meta-gegevens en begeleidende documentatie.

5.2.2 ISO 20252

De *International Standards Organisation* (ISO) heeft een sneuvelversie gepubliceerd⁷ van een internationale standaard voor markt, opinie en sociologisch onderzoek⁸, het zgn. ISO 20252. Deze kwaliteitsrichtlijn heeft zes onderdelen:

1. vereisten van het managementsysteem,
2. leiding van de uitvoerende onderdelen van het onderzoek,
3. dataverzameling,
4. datamanagement,
5. dataverwerking,
6. rapportering.

De ISO-norm is een licht aangepaste versie van de *British Standard for Market Research* (BS 7911) gepubliceerd in 1998 dat zelf is gebaseerd op de *Market Research Quality Standard Association's* (MRQSA) kwaliteitsstandaarden⁹. Het *Interviewer Quality Control Scheme*¹⁰ (IQCS) vormt een integraal onderdeel¹¹ van BS 7911. In feite gaat het dus om een geïntegreerde verzameling internationale standaarden die door externe certificatiemaatschappijen (kunnen) worden geaudit.

⁷Zie www.aqr.org.uk/forum/iso-dis-20252. De ISO-norm is onderhavig aan patent- en auteursrechten.

⁸In theorie strekt de reikwijdte van het document zich dus uit tot en met het werkgebied van de faculteit Sociale Wetenschappen van universiteiten, die immers een groot deel van het sociaal-wetenschappelijk surveyonderzoek op zich neemt.

⁹Zie www.mqa-ltd.co.uk

¹⁰www.iqcs.org

¹¹Zie www.bmra.org.uk/documents/283.doc.

Voor statistische agentschappen heeft de richtlijn slechts beperkte bruikbaarheid omdat hij uitgaat van een *client-provider* relatie in een vrije markt model. Dat wil zeggen dat de client bepaalde rechten worden toegekend die de fundamentele onafhankelijkheid van de *provider* in het gedrang brengen. Voorbeelden hiervan zijn het recht van de client om te participeren in het surveydesign en de opstelling van de survey zelf (par. 4.3.3), en het recht van de client mee te beslissen over de wijze waarop de gegevens zullen worden gepresenteerd (par. 4.3.6). De richtlijn kan wél zijn nut hebben in gevallen dat een statistisch agentschap zijn veldwerk wenst uit te besteden aan een private onderneming (bvb. TNS/Dimarso), omdat hij bepaalde garanties biedt voor de kwaliteit van het veldwerk, met name training en opvolging van enquêteurs, *data-entry*, analyse, archivering en rapportering. Het is in dat geval belangrijk om op te merken dat, in de huidige versie van ISO 20252, cliënten geen automatisch recht hebben op de (elektronische) data: daartoe moet een specifieke clause in het samenwerkingscontract worden opgenomen¹².

5.3 Kenmerken van het huidige Vlaamse statistisch systeem

5.3.1 Bronnen van Vlaamse officiële statistieken

We definiëren Vlaamse officiële statistieken als de verzameling statistieken die de Vlaamse overheid gebruikt bij beleidsbepaling (en dus niet enkel de verzameling statistieken die door de Vlaamse overheid wordt geproduceerd). Indicatoren voor Vlaams gebruik (zie bvb. het VRIND jaarboek) worden voor een belangrijk deel geproduceerd door Eurostat, de Belgische communautaire instanties (NBB, NIS, INR), en de FOD's. Het gaat dan bijvoorbeeld om conjunctuurstatistieken¹³, industriële productie naar sector, en export. Anderzijds staan de Vlaamse administratie Buitenlands Beleid (ABB), het departement Coördinatie (COO), en de dienst Investeren in Vlaanderen (DIV) in voor de verzameling en

¹²Paragrafen 4.8.3 en 4.9.5 geven wel enkele richtlijnen omtrent de kwaliteit van het elektronische bestand (zoals de inclusie van weegfactoren) in het geval dat deze overdracht werd overeengekomen.

¹³Vastgestelde groeistatistieken; prognoses van de conjunctuur zoals het ondernemers- en consumentenvertrouwen worden door de NBB pas sedert 2003 apart voor de Gewesten opgetekend (voorheen enkel voor geheel België).

ontsluiting van gegevens over het extern economisch beleid. Op hun beurt berusten deze instanties voor een deel op publicaties van Eurostat (uitvoer, samenstelling exportpakket), dat zelf afhankelijk is van de NBB en het INR. Ook met betrekking tot bijvoorbeeld, mobiliteit is VRIND afhankelijk van een groot aantal verschillende administraties, waaronder het NIS, de NMBS en De Lijn. Vaak moet het APS de gegevens zelf nog bewerken voor regionaal gebruik. Een cijfer kan bijvoorbeeld vertrekken vanaf een Vlaams bedrijf, en in geaggregeerde vorm via de NBB, Eurostat en COO uiteindelijk voor verwerking terechtkomen bij het APS. De productielijnen van deze statistieken zijn dus weinig inzichtelijk, en een kwaliteitsbeheersingssysteem ontbreekt volledig. In andere beleidsvelden is de productielijn van statistieken in ieder geval korter. Om een voorbeeld te noemen, de indicatoren voor Gezondheid en Welzijn komen voor het grootste deel direct uit de Vlaamse administratie¹⁴. Het MIS-WVC werd in 2000 bovendien extern geaudit. Nochtans zijn voor de verzameling en ontsluiting van de statistieken steeds de bij het beleidsveld betrokken administraties verantwoordelijk, in dit geval WVC, en wordt dus het UN principe, dat officiële statistieken onafhankelijk van de uitvoeringsinstanties moeten worden opgesteld, niet nagekomen (zie paragraaf 1.4). Voor EVA's als Kind & Gezin, De Lijn, de VDAB enz. kan hetzelfde bezwaar worden opgetekend.

Een andere bron van beleidsstatistieken bestaat uit tevredenheids- en opiniepeilingen bij Vlaamse burgers. Tevredenheidspeilingen bij de klanten van een dienst vormen een onderdeel van TQM. De bedoeling is de klant te betrekken bij het verbeteren van de kwaliteit van de dienst (proces én product). De Vlaamse overheid stelde het doel¹⁵ om in de maatschappelijk meest relevante sectoren van de Vlaamse overheid een gebruikersbevraging operationeel te hebben tegen 1999. Deze doelstelling werd slechts gedeeltelijk gehaald, maar intussen hebben vele Vlaamse instellingen al klantentevredenheidsmetingen uitgevoerd, waaronder de VDAB, De Lijn, Kind & Gezin, ABAFIM, WVC, enz. Tekortkomingen van deze peilingen, zoals het ontbreken van een *template*, minimumnormen en argumentatiestramen ten aanzien van gebruikersbevragingen, werden binnen het kader van het project¹⁶ “*Burgergericht Bestuur: Kwa-*

¹⁴Paragraaf 5.10, Etnisch-culturele minderheden, een merkwaardige rubriek in deze context in het VRIND-boek 2002, vormt hierop een uitzondering, daar deze gegevens van het NIS afkomstig zijn en door APS werden bewerkt.

¹⁵Strategisch Plan voor Vlaanderen, 1996

¹⁶Zie www.kuleuven.ac.be/io/trust

liteit en tevredenheid bij de overheid” al uitgebreid besproken¹⁷.

5.3.2 Gevolgen van het houden van de status quo

Op papier beschikt België over een statistisch systeem dat de Europese toets (paragraaf 5.2.1) grotendeels kan doorstaan. De belangrijkste tekortkomingen van de Statistiekwet van 1962 betreffen de onafhankelijkheid van het statistisch agentschap, concrete richtlijnen omtrent de kwaliteit van de productie van statistieken, en aanpassing aan de federale bestuursrealiteit. Artikel 14bis §3 en art. 24 leggen in feite de politieke *afhankelijkheid* van het NIS en de andere statistiekproducenten vast:

Artikel 14bis §3. De Minister die het Nationaal Instituut voor de Statistiek onder zijn bevoegdheid heeft, kan op voorstel van het coördinatiecomité en na overleg met de betrokken openbare dienst, aanbevelingen richten tot deze laatste met betrekking tot de methodologie van de inzameling van de gegevens, van de statistische verwerking ervan en van de bekendmaking van de resultaten of hem verzoeken statistieken op te stellen op basis van gegevens die de betrokken dienst reeds verzamelt.

Artikel 24. De publicatie door het Nationaal Instituut voor de Statistiek van de globale en naamloze uitslagen van de ter uitvoering van deze wet voorgeschreven onderzoeken, kan, de Hoge Raad voor de Statistiek vooraf gehoord, aan door de Koning te bepalen voorwaarden onderworpen worden.

Deze artikelen zijn direct in strijd met principe 1 van de toekomstige Europese verordening betreffende de European Statistics Code of Practice, en wijziging van de Belgische statistiekwet is daarom op korte termijn onvermijdelijk.

Het oprichtingsdecreet Vlaamse studiedienst en de beleidsnota “Vlaamse statistieken, indicatoren en toekomstverkennde studies voor het regeringsbeleid 2004-2009”, hierna kortweg Nota Statistiek genoemd, bieden enige, maar veruit onvoldoende handvaten om daadwerkelijk tot een strategie voor kwaliteitsverhoging van Vlaamse officiële statistieken te komen. Het handhaven van de huidige situatie komt daarom neer op

¹⁷Zie J. K. Kampen, S. Van de Walle, B. Maddens & G. Bouckaert (2003), *Dienstverlening van de overheid door de Vlaming beoordeeld*, Leuven: IO; J. K. Kampen, S. Van de Walle, B. Maddens & G. Bouckaert (2003), *Burgergericht Bestuur: Kwaliteit en tevredenheid bij de overheid. Beleidsaanbevelingen*, Leuven: IO

weinig of geen controle op de kwaliteit van Vlaamse officiële statistieken. Het oprichtingsdecreet van het intern verzelfstandigd agentschap “Studiedienst van de Vlaamse regering” (zie Bijlage) voorziet in art. 3, leden 3 en 4 in de opdracht in te staan voor kwaliteitsverhoging van surveys en officiële statistiek, maar de studiedienst krijgt hiervoor niet de nodige instrumenten en bevoegdheden aangereikt. Bovendien kan de studiedienst geen politieke onafhankelijkheid garanderen omdat het IVA direct onder de minister-president ressorteert (art. 6). De Nota Statistiek voorziet in de instelling van een meldpunt “Surveyonderzoek” bij de APS (p.14), doch dit meldpunt heeft een primair inventariserende functie en heeft verder enkel een niet-bindende adviesbevoegdheid. Zonder bijkomende decreten kan de studiedienst geen controlebevoegdheid uitoefenen. De Vlaamse regering lijkt evenwel niet van plan een statistiekdecreet uit te vaardigen (zie Nota Statistiek, p.18).

Samengevat komt e.e.a. erop neer dat in het huidige systeem van verzameling van officiële statistiek, a) beleidsstatieken van afdelingen van de Vlaamse overheid de openbaarheid nimmer bereiken zonder inmenging van de directie van de instelling (*gebrek aan politieke onafhankelijkheid*), b) de wildgroei aan systemen op zijn best gelijk blijft doch waarschijnlijk zal vergroten (*gebrek aan uniformiteit*), c) de mogelijkheid van interne audits (d.w.z., uitgaande van de Vlaamse administratie), laat staan externe audits, onbestaande is (*gebrek aan kwaliteitscontrole*), d) er geen vooruitzicht is op het ontstaan van een merknaam die bij de burger de betrouwbaarheid en onafhankelijkheid van Vlaamse officiële statistieken garandeert (*gebrek aan kwaliteitsmerk*), e) de onmogelijkheid data te koppelen, bvb. door het Rijksregisternummer, en de daaruitvoortvloeiende consequentie dat er geen langetermijn strategie kan worden ontwikkeld om statistieken op basis van brede maatschappelijke ontwikkelingen te verzamelen en te combineren, onveranderd blijft (*gebrek aan duurzame en gemeenschappelijke toekomstvisie*).

5.4 Stappen van het verbeteringstraject

5.4.1 Partiële virtuele centralisatie (branding)

Een bescheiden stap in de richting van kwaliteitsbeheersing van Vlaamse officiële statistieken is het centreren van de *outlet* van deze statistieken. Bij een dergelijke gedeeltelijke centralisatie kunnen we denken aan het oprichten van een meldpunt “Surveyonderzoek” met controle-

bevoegdheid, of van een Kruispuntbank voor Vlaamse Officiële Statistieken (KBVOS) met een inventariserende en ontsluitende taak. Het gaat met andere woorden om het oprichten van deeladministraties die ook in een gecentraliseerd systeem aanwezig zouden moeten zijn. Slechte Vlaamse officiële statistieken die door een instelling met kwaliteitsmerk (bvb. KBVOS) worden uitgevaardigd zullen de betrouwbaarheid van het kwaliteitsmerk echter aantasten, en daarom is het onverstandig te centraliseren zonder de implementatie van kwaliteitscontrole. Kwaliteitscontrole is echter enkel mogelijk wanneer het productieproces van officiële statistieken voor de KBVOS inzichtelijk is gemaakt. De KBVOS moet daarom administraties, departementen, IVA's en EVA's verplichten aan kwaliteitsbeheersing te doen door statistieken waarvan productiebeschrijvingen ontbreken, of waarvan de kwaliteit als onvoldoende wordt beoordeeld, te weigeren te publiceren. Voor het jaarboek VRIND geldt dat selectie van te publiceren statistieken moet geschieden op grond van relevantie én kwaliteit. De Vlaamse studiedienst, die het beheer van de KBVOS op zich kan nemen, heeft daartoe geen bijkomende mandaten nodig, maar moet wel in de nodige protocollen en handleidingen voorzien die een evaluatie van de kwaliteit mogelijk maken. In dit scenario staat het de administraties, departementen, IVA's en EVA's echter vrij om te kiezen voor een andere *outlet* en is er dus sprake van (uiterst) beperkte kwaliteitsbeheersing. Dit is het ONS-model.

5.4.2 Virtuele centralisatie (kwaliteitsbeheersing)

Een opgevoerde centralisering (fysiek of virtueel) van de statistiekproductie lijkt op langere termijn onvermijdelijk wil de onafhankelijkheid en kwaliteit van de officiële statistieken gewaarborgd kunnen worden. In het scenario van een virtuele centralisatie blijven de statistiekproducenten achter hun bureaus van de verschillende ministeries, administraties en publieke diensten zitten, doch zij maken gebruik van één publicatiekanaal voor de statistieken (bvb. KBVOS). Zij functioneren onder één kwaliteitsmodel (bvb. EFQM of CAF), en dragen verantwoordelijkheid af aan een centrale directie die controlebevoegdheid uitoefent (bvb. interne audits) en bindende kwaliteitsrichtlijnen opstelt. Tenzij een uitgebreidere Belgische statistiekwet deze taken opdraagt aan het NIS (en deze bovendien zijn verantwoordelijkheden opneemt) is een nieuw decreet nodig dat deze bevoegdheden formaliseert zodat de kwaliteit van officiële statistieken althans op Vlaams niveau gewaarborgd wordt. Een

herziening van de Belgische statistiekwet van 1962 waarin de federale bestuursrealiteit wordt onderkend, en waarin het Vlaams statistisch systeem als onafhankelijk bestuursorgaan legitimatie krijgt, verdient echter veruit de voorkeur boven het formuleren van een statistiekdecreet omdat, modulo de Fundamentele Principes voor Officiële Statistieken (nrs 8, 9 en 10) en principes 14 en 15 van de *European Code of Practice* (zie paragraaf 5.1.1), samenwerking tussen agentschappen van doorslaggevende betekenis is als het gaat om de kwaliteit van officiële statistieken. In het geval dat het statistisch systeem op Belgisch niveau wordt herzien ontstaat een uniek model, terwijl in het geval dat met een Vlaams decreet wordt gewerkt het Duitse (DESTATIS–*Länder*) model ontstaat. De oprichting van een Adviescommissie Kwaliteit Vlaamse Officiële Statistieken, bestaande uit experts en professionals van binnen en buitenland, zou mogelijk op politiek en administratief niveau momentum kunnen geven aan de kwaliteitsbeheersing van beleidsstatistieken.

5.4.3 Fysieke centralisatie (excellentie-management)

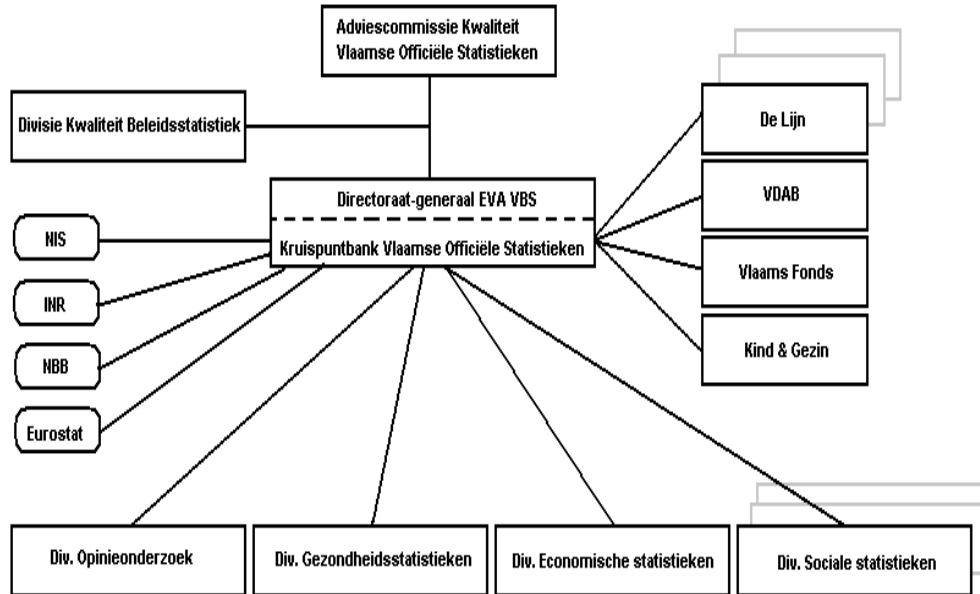
Als het vorige scenario, maar de statistiekproducenten bevinden zich onder één dak. De vele Vlaamse ambtenaren die in de huidige situatie verspreid over gans Vlaanderen statistieken opstellen kunnen in dit scenario hun kennis poolen (kennismanagement). Bovendien kunnen zij efficiënter en effectiever worden ingezet. Dit is het zgn. CBS-model.

5.5 Samenvatting van advies

Bescheiden streefdoelen op de korte termijn en binnen de bestaande regelgeving gaan niet veel verder dan het gebruik maken van de mogelijkheid een platform voor kwaliteitsstatistieken te bieden, het zgn. ONS-scenario. We concludeerden dat het oprichtingsdecreet Vlaamse studiedienst en de beleidsnota *Vlaamse statistieken, indicatoren en toekomstverkennde studies voor het regeeringsbeleid 2004-2009* enige, maar veruit onvoldoende handvaten bieden om daadwerkelijk tot een strategie voor kwaliteitsverhoging van Vlaamse officiële statistieken te komen. Ten eerste, omdat voor de opdracht in te staan voor kwaliteitsverhoging van surveys en officiële statistiek de Studiedienst niet over de nodige instrumenten en bevoegdheden beschikt. Ten tweede kan de Studiedienst geen politieke

onafhankelijkheid garanderen omdat het IVA direct onder de minister-president ressorteert. Het handhaven van de huidige situatie komt daarom neer op weinig of geen controle op de kwaliteit van Vlaamse officiële statistieken. Een opgevoerde centralisering (fysiek of virtueel) van de statistiekproductie is noodzakelijk wil de onafhankelijkheid en kwaliteit van de officiële statistieken gewaarborgd kunnen worden. We stelden echter ook vast dat de Belgische statistiekwet van 1962 strijdig is met de op handen zijnde Europese verordening ten aanzien van de werking van nationale communautaire instanties, en met fundamentele principes neergelegd door de Verenigde Naties. Wijziging van de Belgische statistiekwet is daarom op korte termijn (drie à vier jaar) onvermijdelijk, en van dit gegeven kan worden geprofiteerd om het gehele Belgische en Vlaamse statistische systeem te hervormen. De volgende stappen dienen te worden ondernomen:

1. De oprichting van een Adviescommissie Kwaliteit Vlaamse Officiële Statistieken, bestaande uit experts en professionals van binnen en buitenland, en die op politiek en administratief niveau momentum kunnen geven aan de kwaliteitsbeheersing van beleidsstatistieken.
2. De oprichting van een divisie “Opinieonderzoek”, die naast de functie van het meldpunt Surveyonderzoek, d.w.z. naast een inventariserende, adviserende en ontsluitende functie, een verdecreeerde controlebevoegdheid en een bindende adviesfunctie heeft. Idealiter beheert deze cel het Vlaamse klantentevredenheidsonderzoek, de Vlaamse vertrouwensbarometer, en de survey sociaal-culturele verschuivingen in Vlaanderen.
3. De oprichting in fasen van een extern verzelfstandigd agentschap Vlaamse Beleidsstatistieken, dat de productie en verspreiding van Vlaamse officiële statistieken op zich neemt:
 - (a) Oprichting Kruispuntbank voor Vlaamse Officiële Statistieken, welke een inventariserende en ontsluitende functie bezit,
 - (b) Oprichting divisies specifieke Beleidsstatistieken, bvb. Economische statistiek, Onderwijsstatistiek, Volksgezondheid, enz.,
 - (c) Oprichting divisie Kwaliteit Beleidsstatistiek, met de taak het productieproces van beleidsstatistieken in kaart te brengen, verbeterstrategieën voor te stellen, calamiteitenplannen

Figuur 5.1 – Organisatie EVA Vlaamse Beleidsstatistieken

te ontwikkelen, en interne audits uit te voeren in opdracht van de directie van het EVA Vlaamse Beleidsstatistieken,

- (d) Het creëren van een legale basis die het recht van het EVA VBS om data te koppelen op basis van het SIS en/of Rijksregisternummer verankert, binnen de nodige kaderwetgeving rond deontologische codes en de wet Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer, en in functie van Vlaamse, Belgische en Europese beleidsprioriteiten.

Bij het hervormen van het Vlaamse statistische systeem moet ook worden gedacht aan mogelijke synergieën met de Coördinatiecel Vlaams e-Government (CORVE), dat zich inzet voor het centraliseren van basisgegevens voor de Vlaamse administratie¹⁸ en daarmee een belangrijke taak vervult ten aanzien van de kwaliteit van bronbestanden, en het IVA Interne Audit Vlaamse Administratie dat de goede werking van de interne

¹⁸De Vlaamse minister van Bestuurszaken, Buitenlands Beleid, Media en Toerisme, *Nota aan de Vlaamse Regering betreffende “E-government – werking, positionering en organisatie van de Coördinatiecel Vlaams e-government”*, 2005

controlesystemen bij departementen, IVA's en EVA's moet evalueren¹⁹. Een model voor de organisatie van het Vlaams statistisch systeem wordt weergegeven in Figuur 5.1. Verbetering vergt een gezamenlijke politieke en administratieve inspanning, en het gaat hier uiteraard om een meerjarenplan. In de komende maanden moet allereerst in kaart worden gebracht welke onderdelen van het EVA VBS in de huidige constellatie in meer of mindere mate aanwezig zijn.

¹⁹Artikel 33 en 34 kaderdecreet BBB; Guilliams, E. (2005), Interne audit en risicoanalyse in het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, presentatie studiedag *Modernisering van de controlepiramide in België*, 12 mei te Brussel

Bijlagen

Wet van 4 juli 1962 betreffende de openbare statistiek (B.S. 20.07.1962), gewijzigd bij de wet van 1 augustus 1985 houdende fiscale en andere bepalingen (B.S. 6.08.1985) en bij de wet van 21 december 1994 houdende sociale en diverse bepalingen (B.S. 13.12.1994).

officieuze coördinatie

Hoofdstuk I.

Statistische onderzoeken met zuiver documentair doel.

Art. 1. De Koning kan doen overgaan tot statistische onderzoeken betreffende de demografische, economische en sociale toestand van het land, een Gemeenschap of een Gewest.

Art. 2.

a) De individuele inlichtingen door deze onderzoeken bekomen mogen uitsluitend door het Nationaal Instituut voor de Statistiek benut worden voor het opmaken van globale en naamloze statistieken.

b) Het Nationaal Instituut voor de Statistiek mag, onder voorbehoud van de bepalingen van artikel 24, deze statistieken publiceren of aan derden mededelen, behalve indien, ingevolge het beperkte aantal aangevers, de onthulling van individuele toestanden mogelijk is.

c) In dit geval mogen zij niet gepubliceerd of aan een derde medegedeeld worden dan met de voorafgaande toestemming van de aangever of van de belanghebbende getelde.

Bij gebreke van dergelijke toestemming mag het Nationaal Instituut voor de Statistiek bedoelde statistieken evenwel vertrouwelijk mededelen aan de belanghebbende

Loi du 4 juillet 1962 relative à la statistique publique (M.B. 20.07.1962), modifiée par la loi du 1er août 1985 portant des dispositions fiscales et autres (M.B. 6.08.1985) et par la loi du 21 décembre 1994 portant des dispositions sociales et diverses (M.B. 13.12.1994).

coordination officielle

Chapitre I.

Investigations statistiques à but purement documentaire.

Art. 1. Le Roi peut faire procéder à des investigations statistiques sur la situation démographique, économique et sociale du pays, d'une Communauté ou d'une Région.

Art. 2.

a) Les renseignements individuels, recueillis au cours de ces investigations peuvent uniquement être utilisés par l'Institut national de Statistique en vue de l'établissement de statistiques globales et anonymes.

b) L'Institut national de Statistique peut, sans préjudice des dispositions de l'article 24, publier les statistiques globales et anonymes ou les communiquer à des tiers, sauf si, par suite du nombre réduit de déclarants, la divulgation de situations individuelles est possible.

c) Dans ce cas, elles ne peuvent être publiées ou communiquées à un tiers que moyennant l'autorisation préalable du déclarant ou du recensé intéressé.

A défaut d'une telle autorisation, l'Institut national de statistique peut toutefois communiquer confidentiellement ces statistiques aux départements ministériels,

ministeriële departementen, Rijksdiensten of diensten van een Executieve, met uitsluiting van de fiscale besturen. In geen geval mogen wettelijke of reglementaire voorschriften, op grond van also gekende individuele toestanden, op de aangever of getelde worden toegepast.

Art. 2bis. De gegevens die het Nationaal Instituut voor de Statistiek in zijn bezit heeft voor zuiver statistische doeleinden, hetzij rechtstreeks ingezameld bij de aangevers krachtens de artikelen 1, 5, 9, 10 en 12 van deze wet, hetzij onrechtstreeks uit administratieve bestanden krachtens artikel 24bis, worden geregeld en beschermd door deze wet, ongeacht alle andersluidende wettelijke bepalingen.

Art. 3. De Koning kan beslissen dat de natuurlijke of rechtspersonen, waarop een in uitvoering van het eerste artikel van deze wet gedane onderzoeking betrekking heeft, niet allen tot een aangifte gehouden zijn.

In dit geval worden de tot het verstrekken der inlichtingen geroepen personen aangewezen door de Minister die het Nationaal Instituut voor de Statistiek onder zijn bevoegdheid heeft of door zijn afgevaardigde, volgens een methode die, voor alle personen begrepen in een zelfde categorie, dezelfde waarschijnlijkheid tot verplichte aangifte inhoudt.

De selectiemethode wordt vooraf aan het advies van de Hoge Raad voor de Statistiek onderworpen.

Het tweede lid van artikel 2, c, is niet toepasselijk op de inlichtingen verzameld op de wijze bepaald in dit artikel.

aux services de l'Etat ou aux services d'un Exécutif intéressés, à l'exclusion des administrations fiscales. En aucun cas, il n'est permis d'appliquer des mesures légales ou réglementaires au déclarant ou recensé sur la base de situations individuelles ainsi connues.

Art. 2bis. Les informations détenues par l'Institut national de statistique à des fins d'investigation purement statistique, relevées directement auprès des déclarants en vertu des articles 1, 5, 9, 10 et 12 de la présente loi ou indirectement dans des fichiers administratifs en vertu de l'article 24bis, sont régies et portées par la présente loi, nonobstant toute disposition légale contraire.

Art. 3. Le Roi peut décider que les personnes physiques ou morales, visées par une investigation effectuée en exécution de l'article 1 de la présente loi, ne sont pas toutes astreintes à faire une déclaration.

Dans ce cas, les personnes appelées à répondre sont désignées par le Ministre ayant l'Institut national de Statistique dans ses attributions ou par son délégué suivant une méthode impliquant, pour toutes les personnes comprises dans une même catégorie, la même probabilité d'être astreintes à déclarer.

La méthode de sélection est soumise à l'avis préalable du Conseil supérieur de Statistique.

Le deuxième alinéa de l'article 2, c, n'est pas applicable aux renseignements recueillis de la manière prévue par le présent article.

Art. 4. De geneesheren mogen het beroepsgeheim niet inroepen om te weigeren de inlichtingen te verstrekken waarvan zij houder zijn door hun staat of beroep, wanneer deze hen ter uitvoering van de artikelen 1 en 3 van deze wet gevraagd worden met het oog op het opmaken van gezondheidsstatistieken. De Koning neemt de nodige maatregelen voor het verzekeren van de anonimiteit van deze inlichtingen.

Hoofdstuk II.

Onderzoekingen met administratief doel.

Art. 5. Wanneer individuele inlichtingen onmisbaar zijn voor de voorbereiding, de uitwerking of de uitvoering van een wet, decreet of administratieve reglementering, kan de Koning bijzondere onderzoekingen doen verrichten om deze inlichtingen ter beschikking te stellen van de door Hem aangewezen ministeriële departementen, Rijksdiensten of diensten van een Executieve, met uitsluiting van de fiscale besturen.

Art. 6. De krachtens artikel 5 ingezamelde individuele inlichtingen kunnen tot globale en naamloze statistieken worden uitgewerkt, waarop de bepalingen van artikel 2, b en c, toepassing vinden.

Art. 7. Elk koninklijk besluit genomen op grond van artikel 5 vermeldt in zijn aanhef de Minister of de Executieve op wiens verzoek het onderzoek met administratief doel wordt uitgevoerd. De redenen waarom de gevraagde individuele inlichtingen onmisbaar zijn voor het betrokken ministerieel departement, de betrokken Rijksdienst of

Art. 4. Les médecins ne peuvent invoquer le secret professionnel pour refuser les renseignements dont ils sont dépositaires par état ou par profession, lorsque ceux-ci leur sont demandés en exécution des articles 1 et 3 de la présente loi en vue de l'établissement de statistiques sanitaires. Le Roi prend les mesures nécessaires pour assurer l'anonymat de ces renseignements.

Chapitre II.

Investigations à but administratif.

Art. 5. Lorsque des renseignements individuels sont indispensables pour la préparation, l'élaboration ou l'exécution d'une loi, d'un décret ou d'une réglementation administrative, le Roi peut faire procéder à des investigations spéciales en vue de mettre ces renseignements à la disposition des départements ministériels, des services de l'Etat ou des services d'un Exécutif qu'Il désigne, à l'exclusion des administrations fiscales.

Art 6. Les renseignements individuels recueillis en vertu de l'article 5 peuvent être utilisés en vue de l'établissement de statistiques globales et anonymes, auxquelles sont applicables les dispositions de l'article 2, b et c.

Art. 7. Tout arrêté royal pris sur la base de l'article 5 mentionne dans son préambule le Ministre ou l'Exécutif à la demande duquel l'investigation à but administratif est exécuté. Les raisons pour lesquelles les renseignements individuels demandés sont indispensables au département ministériel, au service de l'Etat ou au service d'un Exécutif

dienst van een executieve, moeten worden medegedeeld aan de Hoge Raad voor de Statistiek bij gelegenheid van de in artikel 16 bedoelde raadpleging.

Art. 8. Opgeheven

Hoofdstuk III.

Algemene volkstellingen.

Art. 9. Er wordt een algemene volkstelling gehouden in elk jaar waarvan het jaartal eindigt met 1.

Art. 10. Bij gelegenheid van de algemene volkstelling, alsmede tussen de volkstellingen in, kan de Koning doen overgaan tot opname van inlichtingen van sociale, economische en demografische aard die niet bestemd zijn voor de bevolkingsregisters, ook bij wijze van steekproef.

Art. 11. De aanwending van de in uitvoering van voorgaand artikel verzamelde inlichtingen is beperkt overeenkomstig de beschikkingen van artikel 2.

Hoofdstuk IV.

Statistische onderzoeken op vrijwillige basis.

Art. 12.

§1. Bij beslissing van de Minister die het Nationaal Instituut voor de Statistiek onder zijn bevoegdheid heeft of van zijn afgevaardigde, na raadpleging van de Hoge Raad voor de Statistiek, kan het Nationaal Instituut voor de Statistiek de statistische onderzoeken en studies uitvoeren die de Minister of zijn afgevaardigde aanduidt,

intéressé doivent être communiquées au Conseil supérieur de statistique à l'occasion de la consultation visée à l'article 16.

Art. 8. Abrogé

Chapitre III.

Recensements généraux de la population.

Art. 9. Un recensement général de la population est opéré toutes les années dont le millésime finit par 1.

Art. 10. A l'occasion des recensements généraux, ainsi que dans l'intervalle, le Roi peut faire procéder au relevé des renseignements d'ordre social, économique et démographique non destinés aux registres de la population, y compris par échantillonnage.

Art. 11. L'utilisation des renseignements recueillis en exécution de l'article précédent est limitée conformément aux dispositions de l'article 2.

Chapitre IV.

Investigations statistiques sur base volontaire.

Art. 12.

§1. Sur décision du Ministre ayant l'Institut national de Statistique dans ses attributions ou de son délégué, après consultation du Conseil supérieur de Statistique, l'Institut national de Statistique peut procéder aux investigations et études statistiques que le Ministre ou son délégué désigne, sans porter préjudice aux investigations et études dont

zonder afbreuk te doen aan de onderzoeken en studies waarmee het Instituut bij of krachtens de hoofdstukken I, II en III is belast.

§2. De privaatrechtelijke personen die aan de in §1 bedoelde onderzoeken en studies worden onderworpen, zijn niet verplicht er hun medewerking aan te verlenen. Eventuele enquêteformulieren maken melding van het vrijwillig karakter van hun medewerking.

§3. De artikelen 2, 18 en 24 zijn van toepassing op de in §1 bedoelde onderzoeken en studies.

§4. Ingeval het Nationaal Instituut voor de Statistiek de in §1 bedoelde onderzoeken en studies tegen betaling uitvoert voor rekening van derden, worden de resultaten ervan gedurende een periode van drie jaar na het afsluiten van het onderzoek niet publiek gemaakt of medegedeeld, tenzij aan de personen die dezelfde som betalen en op voorwaarde dat zij het confidentieel karakter van de medegedeelde resultaten bewaren gedurende dezelfde periode van drie jaar, onverminderd het recht van het Instituut om deze resultaten mede te delen aan ministeriële departementen, Rijksdiensten of diensten van een Executieve onder de voorwaarden bepaald in artikel 2, littera c, tweede lid, en aan internationale instellingen die erop gerechtigd zijn.

Art. 13. Opgheven

l'Institut est chargé par ou en vertu des chapitres I, II et III.

§2. Les personnes de droit privé assujetties aux investigations et études visées au §1 ne sont pas tenues d'y prêter leur concours. Les éventuels formulaires d'enquête font mention du caractère volontaire de leur concours.

§3. Les articles 2, 18 et 24 sont applicables aux investigations et études prévues au §1.

§4. Dans le cas où l'Institut national de Statistique procède pour le compte de tiers et contre paiement aux investigations et études visées au §1, les résultats n'en sont ni rendus publics ni communiqués pendant une période de trois ans après la clôture de l'investigation, sauf en faveur de toute personne qui effectuerait le même paiement et à condition que celle-ci préserve le caractère confidentiel des résultats communiqués pendant la même période de trois ans, sans préjudice du droit de l'Institut de communiquer ces résultats aux départements ministériels, aux services de l'Etat ou aux services d'un Exécutif dans les conditions prévues à l'article 2, littera c, deuxième alinéa, et aux institutions internationales qui y ont droit.

Art. 13. Abrogé

Hoofdstuk V.**Coördinatie van de openbare statistiek.****Art. 14.**

§ 1. Met het oog op de coördinatie van de statistische activiteiten ondernomen door de openbare besturen, diensten en instellingen en de centralisering van de resultaten ervan, en desgewenst voor de statistische activiteiten voorzien in artikel 12, §1, wordt bij het Nationaal Instituut voor de Statistiek een coördinatiecomité opgericht, waarvan de leden door de Minister, die het Nationaal Instituut voor de Statistiek onder zijn bevoegdheid heeft, worden benoemd, onverminderd het bepaalde in §2.

§2. De Koning regelt de samenstelling van het coördinatiecomité. Het omvat tenminste de voorzitter en de ondervoorzitter van de Hoge Raad van de statistiek alsmede de directeur-generaal van het Nationaal Instituut voor de Statistiek.

De Gewest- en Gemeenschapsregeringen zijn vertegenwoordigd in het comité volgens de nadere regelen bepaald in een samenwerkingsakkoord.

§3. Met uitzondering van het mandaat van de leidend ambtenaar en van de voorzitter is de duur van het mandaat van de leden van het coördinatiecomité vastgesteld op vier jaar. Hun mandaat is hernieuwbaar.

Wanneer een lid ontslag neemt of om enige andere reden ophoudt deel uit te maken van het comité, voltooit degene die tot opvolger wordt benoemd, het mandaat van zijn voorganger.

Chapitre V.**Coordination de la statistique publique.****Art. 14.**

§1. Afin de coordonner les activités statistiques entreprises par les administrations, services et institutions publiques et de centraliser les résultats de celles-ci, et éventuellement pour les activités statistiques prévues à l'article 12, §1, il est créé auprès de l'Institut national de Statistique un comité de coordination, dont les membres sont nommés par le Ministre, ayant l'Institut national de Statistique dans ses attributions, sans préjudice de ce qui est prévu au §2.

§2. Le Roi règle la composition du comité de coordination. Celui-ci comprend au moins le président et le vice-président du Conseil supérieur de statistique ainsi que le directeur général de l'Institut national de statistique. Les Gouvernements des régions et communautés sont représentés au sein du comité, selon les modalités déterminées par un accord de coopération.

§3. A l'exception du mandat du fonctionnaire dirigeant et du président, la durée du mandat des membres du comité de coordination est de quatre ans. Leur mandat est renouvelable. Lorsqu'un membre démissionne ou cesse de faire partie du comité pour toute autre cause, la personne nommée en remplacement achève le mandat de son prédécesseur.

§4. Het Nationaal Instituut voor de Statistiek staat in voor het secretariaat van het coördinatiecomité.

Art. 14bis.

§1. Dit artikel is van toepassing op elk nationaal, gewestelijk, gemeenschaps-, provinciaal of gemeentelijk bestuur en elke dienst of instelling van openbaar nut ondergeschikt aan dergelijk bestuur.

§2. Elke in §1 bedoelde openbare dienst die de beslissing heeft genomen gegevens die in zijn bezit zijn statistisch te verwerken, geeft van zijn beslissing kennis aan het Nationaal Instituut voor de Statistiek. Geen openbare dienst wijzigt of zet een statistiek stop dan na voorafgaande kennisgeving aan het Instituut. Van elke eventuele statistische publicatie van bedoelde openbare diensten wordt een exemplaar kosteloos bij het Instituut neergelegd.

§3. De Minister die het Nationaal Instituut voor de Statistiek onder zijn bevoegdheid heeft, kan op voorstel van het coördinatiecomité en na overleg met de betrokken openbare dienst, aanbevelingen richten tot deze laatste met betrekking tot de methodologie van de inzameling van de gegevens, van de statistische verwerking ervan en van de bekendmaking van de resultaten of hem verzoeken statistieken op te stellen op basis van gegevens die de betrokken dienst reeds inzamelt.

§4. Het Nationaal Instituut voor de Statistiek maakt ieder jaar, ten behoeve van het coördinatiecomité en de Hoge Raad voor de Statistiek, een inventaris op van de

§4. L'Institut national de Statistique assure le secrétariat du comité de coordination.

Art. 14bis.

§1. Le présent article est applicable à toute administration nationale, régionale communautaire, provinciale ou communale et tout service ou organisme d'intérêt public subordonné à une telle administration.

§2. Tout service public visé au §1 qui a pris la décision de traiter statistiquement les données qui sont en sa possession, donne connaissance de sa décision à l'Institut national de Statistique. Un service public ne modifie ou ne supprime une statistique qu'après notification à l'Institut. Un exemplaire de toute publication statistique éventuelle entreprise par les services publics susvisés sera déposé gratuitement auprès de l'Institut.

§3. Le Ministre qui a l'Institut national de Statistique dans ses attributions peut, sur la proposition du comité de coordination et après concertation avec le service public concerné, adresser des recommandations à celui-ci au sujet de la méthodologie de la collecte des données, de leur traitement statistique et de la divulgation des résultats ou l'inviter à produire des statistiques sur la base de données dont le service en question assume déjà la collecte.

§4. Chaque année, l'Institut national de Statistique dresse, à l'intention du comité de coordination et du Conseil supérieur de Statistique, un inventaire des statistiques tenues par les services public visés au §1.

statistieken bijgehouden door de in §1 bedoelde openbare diensten.

Hoofdstuk VI.

Bepalingen die afwijken van de artikelen 2, 6, 11 en 12.

Art. 15. In afwijking van de artikelen 2, 6, 11 en 12, mogen de individuele inlichtingen diegeen statistisch geheim uitmaken tot andere doeleinden dan deze bedoeld door genoemde artikelen benut worden wanneer de voorgestelde aanwending de belangen van de aangever niet kan schaden noch op gelijk welke wijze de nauwkeurigheid der toekomstige statistische opnamen kan in gevaar brengen.

Voor de toepassing van deze beschikking wordt als statistisch geheim beschouwd, iedere inlichting waarvan men slechts op geoorloofde wijze kennis kan hebben door toedoen van de belanghebbende zelf.

De Minister tot wiens bevoegheid het Nationaal Instituut voor de Statistiek behoort beslist, voor iedere soort van gevallen, over de in het eerste lid bepaalde aanwending, na vooraf de Hoge Raad voor de Statistiek te hebben gehoord.

Dit artikel is niet toepasselijk op de inlichtingen verzameld in uitvoering der artikelen 3 en 4.

Hoofdstuk VII.

Bepalingen gemeen aan de bij de hoofdstukken I tot IV bedoelde onderzoeken.

§ 1. Voorschriften betreffende de uitvoering van de wet.

Chapitre VI.

Dispositions dérogatoires aux articles 2, 6, 11 et 12.

Art. 15. Par dérogation aux articles 2, 6, 11 et 12, les renseignements individuels qui ne constituent pas un secret statistique peuvent être utilisés à d'autres fins que celles prévues par lesdits articles lorsque l'utilisation proposée ne peut, ni porter atteinte aux intérêts du déclarant, ni compromettre de quelque façon que ce soit l'exactitude des relevés statistiques futurs.

Pour l'application de cette disposition, constitue un secret statistique tout renseignement dont on ne peut avoir connaissance d'une manière licite qu'à l'intervention de l'intéressé lui-même.

L'utilisation prévue à l'alinéa 1 est décidée dans chaque cas d'espèce par le Ministre qui a l'Institut national de Statistique dans ses attributions, le Conseil supérieur de Statistique préalablement entendu.

Le présent article n'est pas applicable aux renseignements recueillis en exécution des articles 3 et 4.

Chapitre VII.

Dispositions communes aux investigations visées par les chapitres I à IV.

§ 1. Prescriptions relatives à l'exécution de la loi.

Art. 16. Wat de onderzoeken betreft bedoeld in de hoofdstukken I, II en III, bepaalt de Koning, na raadpleging van de Hoge Raad voor de Statistiek, de regelen die bij het houden van de onderzoeken moeten worden nageleefd, alsmede de verplichtingen van de aan de onderzoeken onderworpen personen. Deze personen zijn verplicht hun medewerking aan de bedoelde onderzoeken kosteloos te verlenen. In bepaalde bijzondere gevallen kan de Koning evenwel voorzien in de toekenning van een vergoeding voor de verleende medewerking, in acht genomen de omvang ervan. De Koning bepaalt de regels volgens welke de vergoeding, waarvan Hij het bedrag vaststelt, wordt toegekend.

Hij bepaalt inzonderheid of de inlichtingen zullen worden verstrekt op doorlopende wijze naarmate de feiten voorkomen, dan wel ter gelegenheid van tellingen die voor een bijzonder bepaalde datum of volgens een vaste periodiciteit gehouden worden.

De in toepassing van deze wet genomen koninklijke besluiten verwijzen in hun inleiding naar de artikelen van de hoofdstukken I tot III, waarvan zij de uitvoering verzekeren.

De onderzoeken die zij voorschrijven worden door tussenkomst van het Nationaal Instituut voor de Statistiek verricht.

Art. 17. Wat betreft de onderzoeken bedoeld in het hoofdstuk II, kan in de volgende gevallen afgeweken worden van het bepaalde bij artikel 16.

a) Het besluit dat de onderzoeken instelt, kan bepalen dat deze door tussenkomst van een andere dienst dan het Nationaal Instituut voor de Statistiek verricht worden wanneer het een onderzoek betreft dat deel uitmaakt

Art. 16. En ce qui concerne les investigations visées aux chapitres I, II et III, le Roi, après consultation du Conseil supérieur de Statistique, fixe les règles d'après lesquelles les investigations seront effectuées, ainsi que les obligations des personnes assujetties à ces investigations. Ces personnes doivent prêter leur concours gratuitement aux investigations visées. Dans certains cas particuliers, le Roi peut toutefois prévoir une indemnité pour le concours prêté, eu égard à l'importance de celui-ci. Le Roi fixe les règles selon lesquelles l'indemnité, dont Il détermine le montant, peut être accordée.

Il détermine notamment si les renseignements seront fournis de façon permanente au fur et à mesure de la survenance d'événements ou à l'occasion de recensements organisés à une date déterminée ou suivant une périodicité fixe.

Les arrêtés royaux pris en vertu de la présente loi se réfèrent dans leur préambule aux articles des chapitres I à III dont ils assurent l'exécution.

Les investigations qu'ils prescrivent sont effectuées à l'intervention de l'Institut national de Statistique.

Art. 17. En ce qui concerne les investigations visées aux chapitres II, il peut être dérogé aux dispositions de l'article 16 dans les cas suivants:

a) L'arrêté instituant les investigations peut prévoir que celle-ci est effectuée à l'intervention d'un service autre que l'Institut national de Statistique lorsqu'il s'agit d'une enquête faisant partie de la pratique

van de gewone administratieve praktijk van deze dienst, waarmede het onafscheidbaar samengaat uit hoofde van zijn speciaal doel. In dat geval wordt dit artikel 17, littera a, vermeld in de inleiding van het besluit dat het onderzoek voorschrijft en dit besluit wordt medeondertekend door de Minister die het Nationaal Instituut voor de Statistiek onder zijn bevoegdheid heeft.

b) Het voorafgaand advies van de Hoge Raad voor de Statistiek wordt niet vereist:

1° Wanneer 's Lands hogere belangen zich er tegen verzetten dat het voorwerp of de modaliteiten van de uit te voeren onderzoekingen zouden onthuld worden;

2° Wanneer de Minister, die het Nationaal Instituut voor de Statistiek onder zijn bevoegdheid heeft, oordeelt dat een onderzoek, uitgevoerd met toepassing van de in a bepaalde afwijking, niet het karakter vertoont van een statistiek die de tussenkomst van dit college rechtvaardigt.

In beide gevallen wordt dit artikel, littera b, vermeld in de inleiding van het besluit dat het onderzoek voorschrijft en de afwijking door de Minister, tijdens de eerste vergadering, ter kennis van de Hoge Raad voor de Statistiek gebracht.

§ 2. Voorschriften betreffende het beroepsgeheim.

Art. 18. Hij die uit welken hoofde ook houder is hetzij van individuele inlichtingen, ter uitvoering van deze wet verzameld, hetzij van globale en naamloze statistieken, opgemaakt met behulp van deze inlichtingen en die door het Nationaal Instituut voor de Statistiek niet openbaar zijn gemaakt, of kennis heeft van de in artikel 7, tweede lid, bedoelde informaties, mag deze inlichtingen,

administrative courante de ce service, à laquelle elle est inséparablement liée par son but spécial. Dans ce cas, le présent article 17, littera a, est visé dans le préambule de l'arrêté instituant l'enquête et le Ministre qui a l'Institut national de Statistique dans ses attributions contresigne celui-ci.

b) L'avis préalable du Conseil supérieur de Statistique n'est pas requis:

1° Si les intérêts supérieurs du Pays s'opposent à ce que l'objet ou les modalités des enquêtes à effectuer soient dévoilés;

2° Si le Ministre qui a l'Institut national de Statistique dans ses attributions estime qu'une enquête effectuée en application de la dérogation prévue sous a ne présente pas le caractère d'une statistique justifiant l'intervention de ce collège.

Dans ces deux cas, le présent article, littera b est visé dans le préambule de l'arrêté instituant l'enquête et la dérogation est portée par le Ministre à la connaissance du Conseil supérieur de Statistique au cours de sa première réunion.

§ 2. Prescriptions relatives au secret professionnel.

Art. 18. Celui qui, à quelque titre que ce soit, détient soit des renseignements individuels recueillis en exécution de la présente loi, soit des statistiques globales et anonymes, établies à l'aide des ces renseignements et qui n'ont pas été rendues publiques par l'Institut national de Statistique, ou a connaissance d'informations visées au deuxième alinéa de l'article 7, ne peut publier

statistieken of informaties niet publiceren, of ze niet mededelen aan personen of diensten die niet bevoegd zijn om er kennis van te nemen.

Behalve indien deze wet overtreden is, mogen deze inlichtingen, statistieken of informaties daarenboven niet ruchtbaar gemaakt worden, noch in het geval bedoeld bij artikel 29 van het Wetboek van Strafvordering, noch in het geval van getuigenis voor het gerecht.

Elke overtreding van de verbodsbepalingen, in de twee voorgaande leden bedoeld, wordt bestraft met de straffen bepaald in artikel 458 van het Strafwetboek, onverminderd de eventuele toepassing van tuchtstraffen.

§ 3. Voorschriften betreffende de opsporing en de vaststelling van de misdrijven.

Art. 19. Onverminderd de verrichtingen opgedragen aan de officieren van de gerechtelijke politie, zijn bevoegd om, zelfs individueel, de overtreding van de bepalingen van deze wet en van de ter uitvoering hiervan genomen besluiten op te sporen en vast te stellen door processen-verbaal die gelden tot het tegenbewijs is geleverd:

1. De staatsambtenaren, daartoe aangesteld bij koninklijk besluit;
2. De leden van de gemeentepolitie en van de rijkswacht, daartoe individueel en voor een beperkte duur gemachtigd door de Minister tot wiens bevoegdheid het Nationaal Instituut voor de Statistiek behoort.

Die personen mogen zich voor die opsporingen en vaststellingen de nodige bescheiden, stukken of boeken doen voorleggen.

Met voorafgaande machtiging van de vrederechter mogen de personen bedoeld

ces renseignements, statistiques ou informations, ni les communiquer à des personnes ou services non qualifiés pour en prendre connaissance.

Sauf s'il y a infraction à la présente loi, ces renseignements, statistiques ou informations ne peuvent, en outre, être révélés ni dans le cas visé par l'article 29 du Code d'Instruction criminelle, ni en cas de témoignage en justice.

Toute infraction aux interdictions visées par les deux alinéas précédents est punie des peines prévues par l'article 458 du Code pénal, sans préjudice de l'application éventuelle de sanction disciplinaires.

§ 3. Prescriptions relatives à la recherche et à la constatation des infractions.

Art. 19. Sans préjudice des devoirs incombant aux officiers de police judiciaire, sont compétents, même individuellement, pour rechercher et constater par des procès-verbaux faisant foi jusqu'à preuve du contraire, les infractions aux dispositions de la présente loi et des arrêtés pris pour l'exécution de celle-ci:

1. Les agents de l'Etat commissionnés à cette fin par arrêté royal;
2. Les membres de la police communale et de la gendarmerie individuellement commissionnés à cette fin, pour une durée limitée par le Ministre qui a l'Institut national de Statistique dans ses attributions.

Ces personnes peuvent se faire produire les documents, pièces ou livres nécessaires à ces recherches et constatations.

Moyennant autorisation préalable du juge de paix, les personnes mentionnées sous 1 et, si elles sont revêtues de la qualité d'officier de

onder 1, en indien zij de hoedanigheid van officier van gerechtelijke politie bezitten, dezen bedoeld onder 2, vergezeld in voorkomend geval van deskundigen, tussen 8 en 18 uur de woningen, werkplaatsen, gebouwen, belendende binnenplaatsen en besloten ruimten betreden, waarvan de toegang noodzakelijk is voor de vervulling van hun opdracht, zelfs tegen de wil in van de bewoner. Telkens als hij daartoe door deze personen verzocht wordt zal burgmeester hun de sterke arm verlenen.

De bevoegdheden bepaald in de twee voorgaande leden mogen tegenover geneesheren slechts uitgeoefend worden in tegenwoordigheid van een lid van de Raad van de Orde der Geneesheren.

De personen onder de nrs. 1 en 2 bedoeld, oefenen de hun door dit artikel verleende bevoegdheden uit onder toezicht van de Procureur-generaal, onverminderd hun ondergeschiktheid ten opzichte van hun meerderen in het bestuur.

§4. Voorschriften betreffende de uitvoering van ambtswege.

Art. 20. De voorschriften van deze wet en van haar uitvoeringsbesluiten, waaraan de tellingplichtigen weigeren zich te onderwerpen, worden van ambtswege uitgevoerd door de zorg van de overheid en op kosten van de overtreders.

Te dien einde wijst de bevoegde Minister een commissaris aan uit de personeelsleden van het Nationaal Instituut voor de Statistiek; zo nodig wijst hij eveneens de deskundigen en de ambtenaren aan die gelast zijn de commissaris bij te staan.

police judiciaire, les personnes mentionnées sous 2, peuvent, accompagnées le cas échéant d'experts, pénétrer entre 8 et 18 heures, même contre le gré de l'occupant, dans les maisons, ateliers, bâtiments, cours adjacentes et enclos dont l'accès est nécessaire à l'accomplissement de leur mission. Dès qu'il en sera requis par ces personnes, le bourgmestre leur prêtera main-forte.

Les pouvoirs définis aux deux alinéas qui précèdent ne peuvent être exercés à l'égard des médecins qu'en présence d'un membre du Conseil de l'Ordre des Médecins.

Les personnes visées aux numéros 1 et 2 exercent les pouvoirs qui leur sont reconnus par le présent article sous la surveillance du Procureur général, sans préjudice de leur subordination à l'égard de leurs supérieurs dans l'administration.

§4. Prescriptions relatives à l'exécution d'office.

Art. 20. Les prescriptions de la présente loi et de ses arrêtés d'exécution auxquelles les assujettis refusent de se soumettre sont exécutées d'office par les soins de l'autorité et aux frais des contrevenants.

Le Ministre compétent désigne à cette fin un commissaire parmi les agents de l'Institut national de statistique; il désigne également, s'il y a lieu, les experts et fonctionnaires chargés d'assister le commissaire.

Pour l'accomplissement de cette mission, le commissaire dispose de pouvoirs déterminés par l'article 19.

Voor de vervulling van deze opdracht beschikt de commissaris over de in artikel 19 omschreven bevoegdheden.

Art. 21. De Koning stelt nadere regelen betreffende de uitvoering van ambtswege en bepaalt de kosten ten laste van der overtreders.

§ 5. Strafbepalingen.

Art. 22. Met geldboete van 26 frank tot 10.000 frank wordt gestraft:

1° Hij die, krachtens deze wet en de uitvoeringsbesluiten ervan gehouden zijnde inlichtingen te verstrekken, de gestelde verplichtingen niet nakomt;

2° Hij die zich verzet tegen de opsporingen en vaststellingen bedoeld in artikel 19 of tegen de uitvoering van ambtswege voorgeschreven bij artikel 20, of die het optreden belemmert van de personen belast met de opsporingen en vaststellingen of met de uitvoering van ambtswege.

3° Hij die de in uitvoering van deze wet ingezamelde individuele gegevens of de bij artikel 2, littera c, tweede lid, bedoelde globale doch vertrouwelijke gegevens aanwendt tot niet bij deze wet toegelaten doeleinden.

4° hij die de verplichtingen of verbodsbepalingen betreffende de inzameling van statistische gegevens, opgelegd door een rechtsbepaling die rechtstreeks van toepassing is en uitgaat van een instelling van de Europese Unie, niet nakomt.

De straf wordt verdubbeld en gevangenisstraf van acht dagen tot één maand kan bovendien uitgesproken worden, indien het misdrijf begaan is binnen de vijf jaar te rekenen vanaf de dag dat een vroegere veroordeling wegens

Art. 21. Le Roi précise les modalités de l'exécution d'office et définit les frais incombant aux contrevenants.

§ 5. Dispositions pénales.

Art. 22. Est puni d'une amende de 26 francs à 10.000 francs:

1° Celui qui, étant tenu de fournir des renseignements en vertu de la présente loi et des arrêtés pris pour l'exécution de celle-ci, ne remplit pas les obligations qui lui sont imposées;

2° Celui qui s'oppose aux recherches et constatations visées à l'article 19 ou à l'exécution d'office prévue à l'article 20 ou entrave l'activité des personnes chargées des recherches et constatations ou de l'exécution d'office;

3° Celui qui utilise à des fins non admises par la présente loi les données individuelles recueillies en vertu de la présente loi ou les données globales mais confidentielles visées à l'article 2, littera c, deuxième alinéa.

4° celui qui viole les obligations de faire ou de ne pas faire imposées, en matière de collecte de données statistiques, par un acte juridique directement applicable émanant d'un organe de l'Union européenne.

La peine est doublée et un emprisonnement de huit jours à un mois peut en outre être prononcé, si l'infraction a été commise dans les cinq ans à compter du jour où une condamnation antérieure, du chef de l'une des infractions prévues par le présent article, est devenue irrévocable.

een van de in dit artikel bepaalde misdrijven onherroepelijk geworden is.

Art. 23. Het bepaalde in boek I van het Strafwetboek, met inbegrip van hoofdstuk VII en van artikel 85, is van toepassing op de misdrijven omschreven in artikel 22.

§ 6. Voorschriften betreffende de publicatie

Art. 24. De publicatie door het Nationaal Instituut voor de Statistiek van de globale en naamloze uitslagen van de ter uitvoering van deze wet voorgeschreven onderzoekingen, kan, de Hoge Raad voor de Statistiek vooraf gehoord, aan door de Koning te bepalen voorwaarden onderworpen worden.

§7. Medewerking van de openbare besturen en instellingen.

Art. 24bis. Elk nationaal, gewestelijk, gemeenschaps-, provinciaal of gemeentelijk bestuur en elke dienst of instelling van openbaar nut ondergeschikt aan een dergelijk bestuur zijn verplicht kun kosteloze medewerking te verlenen aan de tenuitvoerlegging van de in hoofdstukken I tot IV bedoelde onderzoekingen. Zij verlenen het Nationaal Instituut voor de Statistiek kosteloos toegang tot de individuele gegevens in hun bezit, met inbegrip van het door hun gebruikte identificatienummer, onverminderd de bijzondere wettelijke bepalingen die de mededeling door zekere besturen, diensten of openbare instellingen van vertrouwelijke gegevens aan het Instituut regelen. De gewestelijke en gemeenschapsbesturen, evenals de aan hen ondergeschikte diensten en instellingen kunnen evenwel de in voorgaande zin

Art. 23. Les dispositions du livre I du Code pénal, sans exception du chapitre VII et de l'article 85, sont applicables aux infractions prévues par l'article 22.

§ 6. Prescriptions relatives à la publication.

Art. 24. La publication par l'Institut national de Statistique des résultats globaux et anonymes des investigations prescrites en exécution de la présente loi peut être soumise à des conditions à déterminer par le Roi, le Conseil supérieur de Statistique préalablement entendu.

§7. Collaboration des administrations et organismes publics.

Art. 24bis. Toute administration nationale, régionale, communautaire, provinciale ou communale et tout service ou organisme d'intérêt public subordonné à une telle administration, sont tenus de prêter gratuitement leur concours à l'exécution des investigations visées aux chapitres I à IV. Ils donnent à l'Institut national de Statistique un accès gratuit aux données individuelles en leur possession, y compris le numéro d'identification utilisé par eux, sans préjudice des dispositions légales particulières qui règlent la communication par certaines administrations, services et organismes publics de données confidentielles à l'Institut. Toutefois, les administrations régionales et communautaires, ainsi que les services ou organismes qui leur sont subordonnés, peuvent globaliser préalablement les données visées à la phrase

bedoelde gegevens vooraf globaliseren volgens de aanwijzingen verstrekt door het Instituut. In bepaalde bijzondere gevallen kan de Koning voorzien in de toekenning van een vergoeding voor de verleende medewerking, in acht genomen de omvang ervan of indien het onderzoek tegen betaling wordt verricht voor rekening van derden. De Koning bepaalt de regels volgens dewelke de vergoeding, waarvan Hij het bedrag vaststelt, wordt toegekend.

Hoofdstuk VIIbis.

Het Nationaal Instituut voor de Statistiek.

Art. 24ter.

§1. Het Nationaal Instituut voor de Statistiek, dat is ingesteld bij het ministerie van Economische Zaken, wordt opgericht als Staatsdienst met afzonderlijk beheer in de zin van artikel 140 van de wetten op de Rijkscomptabiliteit, gecoördineerd op 17 juli 1991.

§2. De Koning bepaalt de regelen voor het materieel en financieel beheer van deze Dienst. De inkomsten uit de verkoop van de door de Dienst uitgewerkte produkten en publikaties alsook de subsidies door de internationale instellingen verleend voor het opstellen van statistieken, worden toegekend aan de Dienst.

Art. 24 quater.

§1. Het Nationaal Instituut voor de Statistiek is gerechtigd over te gaan tot de statistische verwerking en studie van de informatie opgenomen en bewaard in het Rijksregister krachtens artikel 3, eerste en tweede lid, van de wet van 8 augustus 1983 tot regeling van een Rijksregister van de natuurlijke personen.

précédente selon les indications fournies par l'Institut. Dans certains cas particuliers, le Roi peut prévoir une indemnité pour le concours prêté, eu égard à l'importance de celui-ci ou si l'investigation est entreprise contre rémunération pour le compte de tiers. Le Roi fixe les règles selon lesquelles l'indemnité dont Il détermine le montant, peut être accordée.

Chapitre VIIbis

L'Institut national de Statistique

Art. 24ter.

§1. L'Institut national de statistique, institué au sein du Ministère des Affaires économiques, est érigé en Service de l'Etat à gestion séparée, au sens de l'article 140 des lois sur la comptabilité de l'Etat, coordonnées le 17 juillet 1991.

§2. Le Roi arrête les règles concernant la gestion matérielle et financière de ce Service. Les recettes provenant de la vente de produits et publications élaborés par le Service, ainsi que les subventions accordées par les institutions internationales en vue de l'établissement de statistiques, sont allouées au Service.

Art. 24 quater.

§1. L'Institut national de Statistique est autorisé à procéder au traitement statistique et à l'étude des informations enregistrées et conservées dans le Registre national en vertu de l'article 3, premier et deuxième alinéas, de la loi du 8 août 1983 organisant un Registre national des personnes physiques.

§2. Met het oog op het opmaken van globale en naamloze statistieken in uitvoering van artikel 1, 9 of 12, is het Nationaal Instituut voor de Statistiek, in afwijking van artikel 8 van voornoemde wet van 8 augustus 1983, gemachtigd gebruik te maken van het identificatienummer bedoeld in artikel 2, tweede lid van dezelfde wet.

Art. 24 quinquies. In geen geval zullen de statistische onderzoeken en studies van het Nationaal Instituut voor de Statistiek betrekking hebben op de persoonlijke levenssfeer, onder meer op het seksueel gedrag, de overtuiging of activiteit op politiek, levensbeschouwelijk of godsdienstig gebied, het ras of de etnische afstamming.

Hoofdstuk VIII.

Wijzigingen en opheffingen.

Art. 25. Worden ingetrokken:

1. De wet van 18 december 1936, waarbij de Regering er toe gemachtigd wordt op door de Koning te bepalen datums, statistische onderzoeken te houden betreffende de demografische, economische en sociale toestand des lands;
2. De besluitwet van 31 januari 1945 waarbij aan de Minister van Economische Zaken de bevoegdheid verleend wordt, alleen of gemeenschappelijk met de betrokken Minister(s), tot zekere onderzoeken over te gaan;
3. De wet van 11 september 1895 betreffende de landbouwtelling;
4. Artikel 1, artikel 2 en artikel 5 van de wet van 2 juni 1856 op de algemene tellingen en de bevolkingsregisters, gewijzigd bij de wet van 11 juli 1980;

§2. Afin de dresser des statistiques globales et anonymes en exécution de l'article 1, 9 ou 12, l'Institut national de Statistique est autorisé, par dérogation à l'article 8 de la loi du 8 août 1983 précitée, à faire usage du numéro d'identification visé à l'article 2, deuxième alinéa, de la même loi.

Art. 24 quinquies. En aucun cas, les investigations et études statistiques de l'Institut national de Statistique ne peuvent concerner la vie privée, notamment la vie sexuelle, les opinions ou activités politiques, philosophiques ou religieuses, la race ou l'origine ethnique.

Chapitre VIII.

Abrogations et modifications.

Art. 25.- Sont abrogées:

1. La loi du 18 décembre 1936, autorisant le Gouvernement à procéder, à des dates à fixer par le Roi, à des investigations statistiques sur la situation démographique, économique et sociale du pays;
2. L'arrêté-loi du 31 janvier 1945 donnant au Ministre des Affaires économiques, seul ou conjointement avec le ou les Ministres intéressés, le pouvoir de procéder à certaines investigations;
3. La loi du 11 septembre 1895 relative au recensement agricole;
4. L'article 1, modifié par la loi du 11 juillet 1980, l'article 2 et l'article 5 de la loi du 2 juin 1856 sur les recensements généraux et les registres de la population;

5. De wet van 14 december 1910 over de handels- en nijverheidstelling;

6. Artikel 51 van de wetten betreffende het handelsregister, gecoördineerd op 20 juli 1964;

7. Artikel 38 van de wet van 18 maart 1965 op het ambachtsregister.

Art. 25bis.

§1. In het opschrift van wet van 2 juni 1856 op de algemene volkstellingen en de bevolkingsregisters worden de woorden “de algemene tellingen en” geschrapt.

§2. Artikel 3, tweede lid, van dezelfde wet wordt vervangen door de volgende bepaling:

“Deze registers worden verbeterd en aangevuld overeenkomstig de uitslagen van de algemene volkstelling bedoeld in artikel 9 van de wet van 4 juli 1962 betreffende de openbare statistiek.”

5. La loi du 14 décembre 1910 sur le recensement de l’industrie et du commerce;

6. L’article 51 des lois relatives au registre du commerce, coordonnées le 20 juillet 1964;

7. L’article 38 de la loi du 18 mars 1965 sur le registre de l’artisanat.

Art. 25bis.

§1. Dans l’intitulé de la loi du 2 juin 1856 sur les recensements généraux et les registres de population, les mots “les recensements généraux et” sont supprimés.

§2. L’article 3, deuxième alinéa, de la même loi, est remplacé par la disposition suivante:

“Ces registres sont rectifiés et complétés d’après les résultats du recensement général de la population visé à l’article 9 de la loi du 4 juillet 1962 relative à la statistique publique.”

TRADUCTION

MINISTERE DE LA COMMUNAUTE FLAMANDE

F. 2004 — 966

[C — 2004/35418]

20 FEVRIER 2004. — Arrêté du Gouvernement flamand modifiant l'arrêté du Gouvernement flamand du 11 janvier 2002 relatif à l'aide aux investissements écologiques faits par des entreprises

Le Gouvernement flamand,

Vu le décret du 15 décembre 1993 favorisant l'expansion économique en Région flamande, modifié par les décrets des 20 décembre 1996, 15 avril 1997, 18 mai 1999, 6 juillet 2001 et 21 décembre 2001;

Vu l'arrêté du Gouvernement flamand du 11 janvier 2002 relatif à l'aide aux investissements écologiques faits par des entreprises;

Vu l'accord du Ministre flamand chargé du budget, donné le 10 février 2004;

Vu les lois sur le Conseil d'Etat, coordonnées le 12 janvier 1973, notamment l'article 3, § 1er, remplacé par la loi du 4 juillet 1989 et modifié par la loi du 4 août 1996;

Vu l'urgence;

Considérant que l'arrêté du Gouvernement flamand du 11 janvier 2002 est en vigueur jusqu'au 31 décembre 2003 et que le nouveau régime écologique entre en vigueur en mars 2004. Cela implique que la base juridique pour l'octroi de l'aide écologique fait défaut pour cette période. Il importe donc de prolonger d'urgence le régime écologique existant;

Sur la proposition de la Ministre flamande de l'Economie, de la Politique extérieure et de l'E-gouvernement;

Après délibération,

Arrête :

Article 1er. Dans l'article 18 de l'arrêté du Gouvernement flamand du 11 janvier 2002 relatif à l'aide aux investissements écologiques faits par des entreprises, les mots « et cesse d'être en vigueur le 31 décembre 2003 » sont supprimés.**Art. 2.** Le présent arrêté produit ses effets le 30 décembre 2003.**Art. 3.** La Ministre flamande ayant la politique économique dans ses attributions est chargée de l'exécution du présent arrêté.

Bruxelles, le 20 février 2004.

Le Ministre-Président du Gouvernement flamand,

B. SOMERS

La Ministre flamande de l'Economie, de la Politique extérieure et de l'E-gouvernement,

P. CEYSENS

MINISTERIE VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP

N. 2004 — 967

[C — 2004/35401]

3 MAART 2004. — Besluit van de Vlaamse regering tot oprichting van het intern verzelfstandigd agentschap "Studiedienst van de Vlaamse regering"

De Vlaamse regering,

Gelet op de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, inzonderheid op artikel 87, § 1;

Gelet op het kaderdecreet bestuurlijk beleid van 18 juli 2003, inzonderheid op artikel 6, § 2;

Gelet op het besluit van de Vlaamse regering van 10 oktober 2003 tot regeling van de delegatie van beslissingsbevoegdheden aan de hoofden van de intern verzelfstandigde agentschappen van de Vlaamse administratie;

Gelet op het akkoord van de Vlaamse minister, bevoegd voor de begroting, gegeven op 4 december 2003;

Gelet op het verzoek aan de Raad van State om advies te geven binnen een termijn van dertig dagen;

Gelet op het advies van de Raad van State, gegeven op 3 februari 2004, met toepassing van artikel 84, § 1, eerste lid, 1°, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, gewijzigd bij de wet van 2 april 2003;

Overwegende dat het aangewezen is, voor een efficiënte vervulling van sommige taken van beleidsuitvoering van de Vlaamse regering, inzonderheid de uitvoering van studies in opdracht van de Vlaamse regering, binnen het Vlaams ministerie "Diensten van de Minister-President" een intern verzelfstandigd agentschap zonder rechtspersoonlijkheid op te richten;

Op voorstel van de Vlaamse minister van Werkgelegenheid en Toerisme;

Na beraadslaging,

Besluit :

HOOFDSTUK I. — *Benaming, doel en taakstelling van het agentschap***Artikel 1.** Binnen het Vlaams ministerie "Diensten van de Minister-President" wordt een intern verzelfstandigd agentschap zonder rechtspersoonlijkheid opgericht, onder de benaming "Studiedienst van de Vlaamse regering", hierna "het agentschap" te noemen.

De Studiedienst van de Vlaamse regering wordt opgericht voor het formuleren van beleidsrelevante aanbevelingen teneinde de Vlaamse regering te ondersteunen bij en te stimuleren tot het voeren van een geïntegreerd en toekomstgericht beleid.

Het agentschap behoort tot het beleidsdomein "Diensten van de Minister-President".

Art. 2. Het agentschap heeft als missie het uitvoeren van analyses en studies rond demografische, macro-economische en sociaal-maatschappelijke thema's, de opbouw van beleidsgerichte gegevensbestanden, alsook het methodologisch uitwerken en onderbouwen van de statistiekfunctie.

Art. 3. Het agentschap heeft tot taak :

- 1° het uitvoeren van beleidsdomeinoverschrijdende en toekomstverkennde studies;
- 2° het verzorgen van een recurrente algemene omgevingsmonitoring;
- 3° coördinatie Vlaams statistisch systeem;
- 4° het instaan voor het intern databeheer en kwaliteitsverhoging van surveys en de officiële statistiek.

De taakstellingen vermeld in het eerste lid gebeuren met de bedoeling om aan de Vlaamse regering beleidsrelevante aanbevelingen af te leveren.

Art. 4. Overeenkomstig artikel 9, § 1, 1°, van het kaderdecreet bestuurlijk beleid van 18 juli 2003, regelt de beheersovereenkomst de concretisering van de kwalitatieve en kwantitatieve wijze waarop het agentschap zijn taken moet vervullen, met strategische en operationele doelstellingen, beschreven aan de hand van meetbare criteria.

Art. 5. Bij het uitoefenen van zijn missie en taken treedt het agentschap op namens de rechtspersonen Vlaamse Gemeenschap en Vlaamse Gewest.

HOOFDSTUK II. — *Aansturing en leiding van het agentschap*

Art. 6. Het agentschap ressorteert onder het hiërarchisch gezag van de Vlaamse minister, bevoegd voor de planning en de statistiek, hierna "de minister" te noemen.

Art. 7. De minister stuurt het agentschap aan, inzonderheid via de beheersovereenkomst.

Art. 8. Het hoofd van het agentschap is belast met de algemene leiding, de werking en de vertegenwoordiging van het agentschap, onverminderd de mogelijkheid tot delegatie en subdelegatie van die bevoegdheid.

HOOFDSTUK III. — *Delegatie van beslissingsbevoegdheden*

Art. 9. Het hoofd van het agentschap heeft delegatie van beslissingbevoegdheid voor de aangelegenheden die zijn vastgesteld in het besluit van de Vlaamse regering van 10 oktober 2003 tot regeling van de delegatie van beslissingsbevoegdheden aan de hoofden van de intern verzelfstandigde agentschappen van de Vlaamse administratie, hierna "het algemeen delegatiebesluit" te noemen.

Art. 10. Bij het gebruik van de delegaties gelden de algemene voorwaarden en beperkingen, alsook de bepalingen inzake de mogelijkheid tot subdelegatie, de regeling bij vervanging en de verantwoording, zoals vervat in het algemeen delegatiebesluit.

HOOFDSTUK IV. — *Controle, opvolging en toezicht*

Art. 11. Onverminderd de artikelen 9, 33 en 34 van het kaderdecreet bestuurlijk beleid van 18 juli 2003 met betrekking tot informatieverstrekking, rapportering, interne controle en interne audit, is de minister verantwoordelijk voor de opvolging van en het toezicht op het agentschap.

Art. 12. De minister kan, in het kader van de opvolging en de uitoefening van het toezicht, op ieder ogenblik aan het hoofd van het agentschap informatie, rapportering en verantwoording vragen over bepaalde aangelegenheden, zowel op geaggregeerd niveau als op niveau van individuele onderwerpen en dossiers.

HOOFDSTUK V. — *Slotbepalingen*

Art. 13. De Vlaamse regering bepaalt de datum waarop dit besluit in werking treedt.

Art. 14. De Vlaamse minister, bevoegd voor de planning en de statistiek, is belast met de uitvoering van dit besluit.

Brussel, 3 maart 2004.

De minister-president van de Vlaamse regering,
B. SOMERS

De Vlaamse minister van Werkgelegenheid en Toerisme,
R. LANDUYT

TRADUCTION

MINISTÈRE DE LA COMMUNAUTE FLAMANDE

F. 2004 — 967

[C — 2004/35401]

3 MARS 2004. — Arrêté du Gouvernement flamand portant création de l'agence autonomisée interne "Studiedienst van de Vlaamse regering" (Service d'étude du Gouvernement flamand)

Le Gouvernement flamand,

Vu la loi spéciale du 8 août 1980 de réformes institutionnelles, notamment l'article 87, § 1er;

Vu le décret cadre sur la politique administrative du 18 juillet 2003, notamment l'article 6, § 2;

Vu l'arrêté du Gouvernement flamand du 10 octobre 2003 réglant la délégation de compétences de décision aux chefs des agences autonomisées internes de l'Administration flamande;

Vu l'accord du Ministre flamand chargé du budget, donné le 4 décembre 2003;

Vu la demande d'avis à donner par le Conseil d'Etat dans un délai ne dépassant pas trente jours;

Vu l'avis du Conseil d'Etat, donné le 3 février 2004, en application de l'article 84, § 1er, alinéa 1er, 1°, des lois coordonnées sur le Conseil d'Etat, modifié par la loi du 2 avril 2003;

Samenwerkingsconvenant XXX - CBS

De partijen:

XXX, vertegenwoordigd door de, hierna te noemen "Het XXX"

en

Centraal Bureau voor de Statistiek, vertegenwoordigd door de directeur-generaal, drs. G. van der Veen, hierna te noemen "CBS",

Overwegende dat:

- a) Het XXX registers houdt met gegevens overen over gegevens beschikbaar over het
- b) Een van de taken van het XXX een doelmatige informatievoorziening van de overheid is ten behoeve van de goede vervulling van publiekrechtelijke taken (*artikel 2a XXXwet (Stb. 1989, Stb. 186)*);
- c) CBS tot taak heeft het verrichten van statistisch onderzoek ten behoeve van praktijk, beleid en wetenschap en het openbaar maken van de op grond van zodanig onderzoek samengestelde statistieken (*artikel 3 van de Wet op het Centraal bureau voor de statistiek, Stb. 2003, 516*);
- d) Afspraken wenselijk zijn in het geval CBS statistische werkzaamheden voor derden verricht (*artikel 5 van de Wet op het Centraal bureau voor de statistiek*).
- e) De dg van het CBS krachtens artikel 33 van de Wet op het Centraal Bureau voor de statistiek bevoegd is ten behoeve van statistische doeleinden gebruik te maken van gegevens uit registraties die het XXX bijhoudt in verband met de uitvoering van zijn wettelijke taken, en het XXX gehouden is op grond van het vierde lid van dat artikel die gegevens kosteloos te verstrekken;
- f) Het CBS onderkent dat de verstrekking van gegevens door het XXX tegen wettelijke tarieven, ook aan instellingen en diensten van het Rijk, provincies, gemeenten en wetenschappen berust op een uitdrukkelijk kabinetsbesluit dat vorm heeft gekregen in de betreffende bepalingen in de XXXwet, waarop de wet thans een uitzondering vormt;
- g) Partijen het gewenst achten om spelregels op te stellen die recht doen aan de belangen van elk der partijen en die bijdragen aan een goede samenwerking (ten behoeve van het maatschappelijk belang).

komen overeen als volgt:

Artikel 1

1. In dit convenant wordt verstaan onder:
 - a. CBS: Centraal Bureau voor de Statistiek zoals bedoeld in de Wet op het Centraal Bureau voor de Statistiek;
 - b. dg: de directeur-generaal van de statistiek;
 - c. XXX: de Dienst voor het XXX en registers met de wettelijke taken als bedoeld in het wetsvoorstel Wijziging van de XXXwet en de Organisatiewet XXX (aanpassing van doeleinden en taken van de Dienst voor het XXX en de (openbare) registers alsmede enkele andere wijzigingen);
 - d. meerjarenprogramma: het meerjarenprogramma, bedoeld in artikel 14 van de CBS-wet;
 - e. werkprogramma: het werkprogramma, bedoeld in artikel 15 van de CBS-wet;
 - f. CBS-wet: Wet op het Centraal bureau voor de statistiek;
2. De bijlagen maken deel uit van dit convenant.

Artikel 2 Voorwerp van het convenant

De samenwerking is gericht op versterking van de wederzijdse communicatie, gebruik van door partijen in het kader van hun wettelijke taak te verzamelen en bij te houden gegevens en afstemming van publicaties. Partijen verklaren zodanig te willen samenwerken dat met inachtneming van de wettelijke kaders recht wordt gedaan aan de belangen van elk der partijen.

Artikel 3 Reguliere gegevensleveringen

1. De dg van het CBS zal ten aanzien van het XXX uitsluitend gebruik maken van zijn bevoegdheid als bedoeld in artikel 33 van de CBS-wet voorzover het gaat om gegevens die zijn genoemd in bijlage 1.
2. CBS benut de gegevens bedoeld in het eerste lid, voor de statistieken (op het gebied van, en het), die zijn genoemd in bijlage 2.
3. De dg zal alvorens gebruik maken van een bevoegdheid als bedoeld in artikel 41 van de CBS-wet waarbij gegevens van het XXX zijn betrokken tijdig overleg voeren met het XXX. In dit overleg komt zowel de vraag aan de orde of het gebruik maken van die bevoegdheid leidt tot een (dreigende) inkomstderving voor het XXX als de vraag of die bepaalde dienst, organisatie of instelling het door haar gewenste doel kan verwezenlijken door gegevens rechtstreeks van het XXX te betrekken. In de hiervoor bedoelde gevallen zal de dg in beginsel geen gebruik maken van bedoelde bevoegdheid.
4. Op verzoek van het XXX zal CBS aan de Centrale commissie voor de statistiek een verzoek doen om medewerkers van een nader te bepalen onderzoeksafdeling van het XXX on site toegang te geven tot bestanden die

CBS verrijkt heeft, onder andere door middel van koppeling van XXXbestanden met andere bestanden.

Artikel 4 Wijzigingen in de gegevensleveringen en werkprogramma

1. De dg zal in het werkprogramma dat geldt voor het lopende jaar geen wijzigingen aanbrengen in de gegevens genoemd in bijlage 1.
2. Partijen kunnen bij wijze van uitzondering en vanwege bijzondere redenen in de loop van het kalenderjaar bijlage 1 tussentijds wijzigen. De partij die een wijziging wenst zal de andere partij in een zo vroeg mogelijk stadium daartoe voor overleg uitnodigen.
3. De dg pleegt tijdig overleg met het XXX indien wijzigingen in het werkprogramma gevolgen kunnen hebben voor de statistieken genoemd in bijlage 2.
4. Indien wijzigingen in het werkprogramma gevolgen kunnen hebben voor de door het XXX te verstrekken gegevens, bedoeld in bijlage 1, pleegt de dg tijdig, vóór 1 september van het lopende kalenderjaar overleg met het Kadaster over het werkprogramma voor het daaropvolgende jaar.
5. Hetgeen in artikel 3, derde lid is bepaald over de bevoegdheid van de dg is van overeenkomstige toepassing bij wijziging van gegevens die zijn samengesteld met behulp van gegevens van het XXX.
6. Dit artikel laat de bevoegdheden van de Centrale commissie voor de statistiek intact op het gebied van het werkprogramma, de coördinatie van statistieken en de kwaliteit van statistieken. De dg informeert het XXX zo spoedig mogelijk over de wijzigingen in het werk- en meerjarenprogramma waarover hij met het XXX overleg heeft gevoerd.

Artikel 5 Wijze waarop gegevens worden verstrekt

1. Het XXX stelt de gegevens, bedoeld in bijlage 1, op de voor het XXX minst bezwarende wijze ter beschikking aan de dg.
2. Het XXX is niet gehouden om van een bestand de dagelijkse actualiteit te verstrekken of een andere actualiteit dan die waarover het XXX regulier beschikt.
3. Het XXX kan in overleg met de dg nadere voorwaarden verbinden aan de verstrekking van gegevens voor zover het de wijze van verstrekking betreft.

Artikel 6 Nadere afspraken voor de verstrekking van gegevens

1. In bijlage 1 worden nadere afspraken vastgelegd over de inhoud van de gegevens die aan de andere partij ter beschikking worden gesteld, het tijdstip waarop dit gebeurt en de wijze waarop de gegevens worden verstrekt.

2. Bijlage 1 wordt, op basis van het overleg bedoeld in artikel 4, vierde lid, zo nodig jaarlijks geactualiseerd en door de door partijen aan te wijzen vertegenwoordigers ondertekend.

Artikel 7 Incidentele verstrekkingen

CBS overlegt met het XXX indien het gebruik van gegevens overweegt die niet in het kader van het werkprogramma nodig zijn. Een dergelijk gebruik is alleen mogelijk met instemming van het XXX. Tenzij partijen tijdens dat overleg uitdrukkelijk anders overeenkomen, vindt die verstrekking plaats tegen betaling door het CBS van de wettelijke tarieven.

Artikel 8 Verzameling van nieuwe gegevens, beëindiging verzameling

1. Beide partijen stellen elkaar tijdig op de hoogte van het voornemen om nieuwe of andersoortige informatie te verzamelen op het terrein van vastgoed, infrastructuur en bodemgebruik.
2. Voorafgaande aan deze nieuwe of andersoortige informatieverzameling door de ene partij krijgt de andere partij de mogelijkheid zijn eventuele wensen kenbaar te maken. Zo mogelijk wordt daarmee bij de feitelijke verzameling rekening gehouden.
3. Het eerste en tweede lid van dit artikel is van overeenkomstige toepassing bij het voornemen bepaalde, eerst wel ter beschikking gestelde gegevens niet meer te verzamelen.

Artikel 9 Publicatie van gegevens

1. Beide partijen streven naar eenduidige uitkomsten door middel van een optimale afstemming van definities, rekenregels en verwerkingsprocessen.
2. Partijen streven ernaar om overlappingsen in publicaties zoveel mogelijk te voorkomen.
3. Partijen stellen elkaar, vóór publicatie, op de hoogte van het voornemen om nieuwe statistische- en onderzoekspublicaties uit te brengen op het terrein van vastgoed, infrastructuur en bodemgebruik. Hierbij worden werktitel en onderwerp van de voorgenomen publicatie vermeld.

Artikel 10 Overlegstructuur

1. Ten minste éénmaal maal per jaar bespreken de contactpersonen van partijen de stand van zaken met betrekking tot de uitvoering van dit convenant. Zij kunnen voorstellen doen om de tekst van het convenant te wijzigen.
2. De contactpersoon van CBS is de Programmamanager
De contactpersoon van het XXX is het hoofd
3. Beide partijen stellen elkaar zo spoedig mogelijk op de hoogte van ontwikkelingen die invloed kunnen hebben op de uitvoering van dit convenant.

Artikel 11 De kosten en vergoeding

Indien CBS voornemens is om gegevens van het XXX te gebruiken voor werkzaamheden ten behoeve van derden in het kader van artikel 5 van de CBS-wet zal CBS het XXX tijdig informeren. Voordat het CBS die gegevens voor die werkzaamheden zal gebruiken, zal het CBS de wettelijke tarieven betalen die het XXX die derde in rekening zou brengen voor het gebruik van de gegevens en de van toepassing zijnde voorwaarden accepteren. In bijlage 3 worden de gegevens die het CBS op 1 januari 2004 in het kader van de uitoefening van artikel 5 van de wet aanwendt opgesomd. Voorzover nodig actualiseren partijen die bijlage 3.

Artikel 12 Nakoming

1. Indien één der partijen tekort schiet in de nakoming van het convenant, kan de wederpartij de werkzaamheden voortvloeiende uit het convenant opschorten.
2. Indien een partij het voornemen heeft de werkzaamheden op te schorten, als bedoeld in het eerste lid, dan brengt deze de andere partij schriftelijk op de hoogte waarbij hem een redelijke termijn wordt voorgesteld om alsnog aan het convenant te voldoen.
3. Partijen zullen aan dit convenant op een correcte en loyale wijze uitvoering geven. Indien dit naar het oordeel van het XXX of CBS op een of meer onderdelen niet geschiedt, voeren partijen overleg op het hoogste niveau.
4. Na opzegging of opschorting van het convenant blijven de bepalingen van de CBS-wet en de XXXwetten van kracht.

Artikel 13 Wijziging

1. In gevallen waarin het convenant niet voorziet of indien wijzigingen noodzakelijk zijn, wordt ter zake overleg gepleegd tussen partijen. De totstandgekomen wijzigingen zullen schriftelijk worden vastgelegd en door beide partijen ondertekend.
2. Indien nieuwe wetgeving tot wijziging van één of meer bepalingen van het convenant noopt, treden partijen in overleg om te bezien welke bepalingen van het convenant aanpassing behoeven. Partijen zullen elkaar tijdig van nieuwe wetgeving op de hoogte stellen.
3. Indien zich tijdens de looptijd van dit convenant een omstandigheid voordoet van dien aard, dat, indien deze omstandigheid bekend zou zijn geweest bij het sluiten van dit convenant, een partij dit convenant naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid in zijn geheel niet of op een onderdeel respectievelijk onderdelen niet zou hebben gesloten, zijn partijen gehouden te goeder trouw naar eisen van redelijkheid en billijkheid mee te werken aan aanpassing van dit convenant.

Artikel 14 Beslechting van geschillen

Indien partijen op werkvloerniveau een geschil hebben, kan de meest gereede partij voorstellen het geschil voor te leggen aan de dg en Partijen bereiden dat overleg voor door middel van een gezamenlijke notitie.

Artikel 15 Inwerkingtreding en opzegging

1. Het convenant treedt in werking nadat dit door beide partijen is ondertekend en de wet in werking is getreden. Het convenant geldt voor onbepaalde tijd.
2. Partijen kunnen het convenant op ieder moment schriftelijk opzeggen met inachtneming van een termijn van drie maanden om het convenant naar behoren te kunnen afwikkelen.

Aldus, in tweevoud opgemaakt en ondertekend d.d. 16 januari 2004 te Apeldoorn,

.....
voorzitter
van het XXX

Drs. G. van der Veen
directeur-generaal van de statistiek

Bijlage 1. Gegevensleveringen 2004 van XXX aan CBS

<i>Inhoud</i>	<i>Periodiciteit en levermoment</i>	<i>Contactpersoon CBS</i>	<i>Contactpersoon XXX</i>	<i>Bestaan- de of nieuwe levering?</i>	<i>Toelichting</i>
---------------	-------------------------------------	---------------------------	---------------------------	--	--------------------

Bijlage 2. CBS-statistieken op basis van de in bijlage 1 genoemde gegevensleveringen

<i>Inhoud gegevens</i>	<i>Naam statistiek</i>	<i>Thema CBS-werkprogramma</i>	<i>Toelichting</i>
------------------------	------------------------	--------------------------------	--------------------

Bijlage 3. Gegevensleveringen 2004 aan het CBS in het kader van werk voor derden

<i>Inhoud gegevens</i>	<i>Periodiciteit en levermoment</i>	<i>Contactpersoon CBS</i>	<i>Contactpersoon XXX</i>	<i>Bestaan- de of nieuwe levering?</i>	<i>Toelichting</i>
------------------------	-------------------------------------	---------------------------	---------------------------	--	--------------------